

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

2011

Mgr. Petra Carvanová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

NÁROKY PLYNOUCÍ Z ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU
ZPŮSOBENOU PROVOZEM DOPRAVNÍHO
PROSTŘEDKU

DAMAGES ARISING OUT OF LIABILITY FOR DAMAGE
CAUSED BY OPERATON OF MOTOR VEHICLE

Zpracovatel: Mgr. Petra Carvanová

březen 2011

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.3.2011

Upřímné poděkování paní JUDr. Marii Cilínkové a panu JUDr. Karlu Frimlovi za jejich rady a připomínky při přípravě této rigorózní práce.

OBSAH

Úvod.....	3
1. Odpovědnost za škodu.....	5
1.1 Pojem odpovědnosti za škodu.....	5
1.2 Zproštění odpovědnosti.....	7
1.3 Dopravní prostředky a jejich provozovatelé.....	9
1.4 Pojem škody a její náhrady.....	11
1.5 Spoluzavinění a střet více provozovatelů.....	17
1.6 Snížení náhrady.....	20
1.7 Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.....	22
2. Jednotlivé náhrady.....	24
2.1 Náhrady z titulu škody na zdraví.....	24
2.1.1. Náhrada za bolest.....	24
2.1.2. Zvýšení bodového hodnocení za náhradu za bolest.....	28
2.1.3. Náhrada za ZSU.....	30
2.1.4. Zvýšení bodového hodnocení za náhradu za ZSU.....	35
2.1.5. Náhrada za škodu usmrcením.....	40
2.2 Náhrada z titulu nákladů léčení.....	42
2.2.1. Náhrada účelně vynaložených nákladů s léčením.....	42
2.2.2. Náklady na cesty poškozeného do zdravotního zařízení.....	46
2.2.3. Náklady jízdného a cestovného na návštěvy rodinných příslušníků v nemocnici.....	50
2.2.4. Náklady na léky a zdravotnické pomůcky.....	51
2.2.5. Náklady na dietní stravování či vydatnější stravu.....	54
2.2.6. Náklady na péči.....	56
2.3 Náhrada při usmrcení.....	63
2.3.1. Náhrada účelně vynaložených nákladů s pohřbem.....	63
2.3.2. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých.....	65
2.4. Náhrada za ztrátu na výdělku.....	66
2.4.1. Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.....	66

2.4.2.	Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti.....	70
2.4.3.	Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti při poklesu výdělků.....	72
2.4.4.	Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti při uznání invalidity.....	73
2.4.5.	Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v době nezaměstnanosti.....	75
2.4.6.	Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v době skončení povinné školní docházky, studia či přípravy na budoucí povolání.....	76
2.4.7.	Náhrada za ztrátu na důchodu.....	76
2.5.	Náhrada za věcnou škodu.....	77
2.6.	Odškodnění budoucích nároků.....	83
3.	Uplatnění nároků.....	84
3.1	Uplatnění nároku u škůdce.....	84
3.2	Uplatnění nároků u povinného subjektu.....	85
3.3	Uplatnění nároků u garančního fondu.....	86
3.4	Uplatnění nároků soudní cestou.....	87
4.	Promlčení.....	91
5.	Ochrana osobnosti.....	93
6.	Evropská úprava odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.....	95
	Závěr.....	103
	Přehled použité literatury.....	105
	Resumé.....	109
	Abstrakt.....	110
	Klíčová slova.....	111

ÚVOD

S pojmem náhrady škody se setkáváme dnes a denně. Toto slovní spojení na nás bliká na úvodních stranách tiskopisů, v televizi slyšíme o horentních sumách, které soudy poškozeným přiznávají, a v neposlední řadě se dozvíme, že soused přestal pracovat, protože nemusí...dostává tzv. rentu. Poté nás napadne...Mám i já nárok na něco obdobného? Co to taková náhrada škody znamená? Kdo může uplatňovat tento nárok? V jakém rozsahu se nároky zpravidla uplatňují? Kdo je odpovědným subjektem? A kdo škodu kompenzuje? Na tyto a další otázky se v této práci zaměřím a pokusím se na ně maximálně odpovědět. Nejdříve se ale pokusím vysvětlit pojem „odpovědnost z provozu dopravního prostředku“ a následně pojem „náhrady škody“. Poté se pokusím podrobně rozebrat a objasnit jednotlivé nároky poškozeného, které mu ze zákona náleží. Jistě neopomenu dobu, do kdy může poškozený své nároky uplatnit a hlavně u koho, stejně tak neopomenu vysvětlit, kdy které nároky vznikají. Současně se pokusím podat návod, jakým způsobem by poškozený své nároky měl uplatnit a pokud tyto nároky škůdce odmítne nahradit, jaké další kroky by měl poškozený v tomto případě podniknout. V tomto smyslu se budu především podrobně zabývat rozhodovací praxí soudů, neboť pro takové zvýšení náhrady za bolestné či ztížení společenského uplatnění je to nezbytné. Soudy totiž aplikují své moderační právo na základě již dříve rozhodnutých případů a s přihlédnutím k okolnostem každého individuálního případu zvláště pak přiznávají konkrétní částky na odškodnění. V závěru práce se zaměřím především na možnost odškodnění budoucích nároků. Samotná úprava náhrady škody není nikterak v Občanském zákoníku obsáhlá, i když se jedná o velice problematickou a složitou oblast práva. Současná soukromoprávní úprava obsahuje pouze základní nároky, pod které se jak advokáti, tak poškození a i nakonec některé soudy snaží s přihlédnutím na vývoj naší společnosti, podřadit co se dá. V tuto chvíli to ale došlo tak daleko, že byť logické nároky, jako je třeba péče o osobu blízkou, soudy přestaly uznávat a vrací se k doslovnému výkladu jednotlivých ustanovení bez možnosti užití analogie. Občanský zákoník již delší dobu nedokáže efektivně reagovat na vyvíjející se společnost a to má v důsledku negativní dopad na poškozené, kteří utrpěli škodu při dopravní nehodě a tito poškození pak nemají stejné postavení jako poškození, jejichž škoda vznikla v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání. Toto považuji za

absurdní, neboť byť můžeme škodu v těchto dvou případech srovnat, nároky jsou odlišné.

Prof. JUDr. Olga Ovečková, Dr.Sc. nedávno poznamenala, že „hierarchie všeobecné úpravy náhrady škody a zvláštních úprav náhrady škody je v našem soukromém právu velmi složitá, což ostatně komplikuje i její aplikaci“. K tomu bych připojila úvodní větu JUDr. Marie Cilínkové z nedávné konference, která řekla: „Otázka náhrady škody je stále složitější a složitější, mladí soudci nám doslova hážou klacky pod nohy a postavení poškozených se oslabuje. Nezbyvá nám milé kolegyně nic jiného, než tomuto boji čelit i nadále a vydržet“. Obě dvě konstatování jsou tak pravdivá, že si říkám, že problematikou náhrady škody se musí zabývat člověk, které této problematice opravdu dobře rozumí, v opačném případě může dojít ještě k větší škodě, než se kterou se poškozený vydává do boje. Nezbyvá tedy než souhlasit s výzvou JUDr. Cilínkové, aby otázkou náhrady škody se zabývali ti, kteří s poškozenými cítí a o jejich nároky se budou bít, jako by se jednalo o jejich vlastní.

Zvolila jsem si téma, které nás obklopuje v běžném životě stále častěji a i zde platí, že štěstí přeje připraveným, neboť neznám jediného škůdce, který by vzal poškozeného za ruku a zametl mu před ním cestičku, byť i k jedinému nároku, který může vůči němu uplatnit. Toto břemeno nese poškozený a jen na něm záleží, zda ví, které nároky a v jakém rozsahu může uplatnit, a které nikoli.

1. Odpovědnost za škodu

1.1 Pojem odpovědnosti za škodu

Pokud budu hovořit v této kapitole o odpovědnosti, pak mám na mysli odpovědnost zvláštní, která má jako *lex specialis* přednost před úpravou obecnou, zakotvenou v ustanovení § 420 a 420a Občanského zákoníku. Právní odpovědnost znamená toliko nutnost nést sankční následky svého jednání nebo opominutí. Z tohoto jednoznačně vyplývá, že odpovědnost vzniká až posléze, co škůdce porušil primární povinnost mu uloženou a chápeme ji jako nepříznivý právní následek.

Jak z ustanovení § 427 odst. 1 Občanského zákoníku vyplývá, fyzické a právnické osoby provozující dopravu odpovídají za škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu.¹ V souvislosti s provozem vozidla pak na ustanovení § 427 Občanského zákoníku navazuje zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla č. 168/1999 Sb., který upravuje podmínky, za kterých fyzické a právnické osoby mohou provozovat dopravu. V úvodním ustanovení zákona č. 168/1999 Sb. se jednoznačně stanoví, že na dálnici, silnici, místní komunikaci a účelové komunikaci smí provozovat vozidlo pouze ten, jehož odpovědnost za škodu způsobenou provozem tohoto vozidla je pojištěna podle tohoto zákona. Tato povinnost pojištění odpovědnosti musí být splněna i v případě ponechání vozidla na pozemní komunikaci. Obecně platí, že každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. V tomto případě mluvíme o tzv. obecné odpovědnosti za škodu. Toho, kdo způsobil škodu porušením právní povinnosti, můžeme nazvat škůdcem. Škůdci po porušení právní povinnosti vzniká závazek k náhradě v rozsahu způsobené škody. Zákonnými podmínkami pro vznik obecné odpovědnosti za škodu jsou: vznik škody, příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním škůdce a vzniklou škodou (tzv. kauzální nexus) a zavinění, které je buď úmyslné, nebo nedbalostní.

Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků je objektivní odpovědností, tedy se jedná o odpovědnost za následek. Tato odpovědnost vznikne i bez ohledu na zavinění škůdce, neboť základem objektivní odpovědnosti je

---

¹ § 427 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

škoda vyvolaná zvláštní povahou provozu dopravního prostředku. Mluvíme tedy o zvlášť kvalifikované události. Zvláštní povaha provozu není nikde blíže specifikovaná. Obecně se ale dá říci, že se jedná o působení na okolí způsobem, který je projevem typických vlastností provozu, jehož součástí je určitá nebezpečnost vzhledem k rychlosti, síle, apod., náročnost na ovládání a technická složitost, což vše může potencionálně vyvolat nepříznivý škodlivý účinek.² Pokud dojde ke škodě při dopravní nehodě, může se poškozený domáhat svého nároku na náhradu škody jednak vůči řidiči dopravního prostředku, a pak mluvíme o odpovědnosti obecné podle ustanovení § 420 Občanského zákoníku, a současně i vůči provozovateli dopravního prostředku, což už je zvláštní odpovědnost zakotvená v ustanovení § 427 Občanského zákoníku. Otázkou možnosti uplatnit nárok na náhradu škody jak u provozovatele, tak u řidiče se zabýval Nejvyšší soud v Bratislavě ve svém rozhodnutí sp. zn.: 1 Cz 101/7 (R 29/1979). Podstatou tohoto rozhodnutí je, že není současně vyloučena odpovědnost obecná a zvláštní. Jednodušeji řečeno, řidič dopravního prostředku odpovídá jen za škodu způsobenou porušením právní povinnosti, resp. porušením pravidel silničního provozu zakotvených v zákoně č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích, zato provozovatel dopravního prostředku odpovídá za celou škodu, a to i nemajetkovou.

Otázkou zůstává, kdy se jedná o škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu vozidla. Jde o vlastnost dopravního prostředku, která je mu vlastní, charakterizuje ho, a je schopna přivodit škodu. Pro vozidla je to např. rychlost, prasknutí pneumatiky, vykolejení. Za takovou škodu se považuje situace, k níž došlo nárazem vozidla, vykolejením, při vystupování či nastupování do autobusu, vlaku atd. V tomto případě nezáleží na tom, jestli provozovatel vznik škody zavinil či nikoli, pak také mluvíme o objektivní odpovědnosti. Judikaturou bylo též stanoveno, že provozem motorového vozidla je i příprava k jízdě a bezprostřední úkony po skončení jízdy, jakož i úkony potřebné k údržbě vozidla. Za škodu je tedy odpovědný i ten, kdo při vystupování či nastupování si počíná tak, že svým chováním poručuje pravidla silničního provozu.

Lze tedy konstatovat, že v případě objektivní odpovědnosti je postavení poškozeného daleko silnější než v případě subjektivní (obecné) odpovědnosti, neboť ke vzniku objektivní odpovědnosti stačí, nastala-li skutečnost, se kterou právní předpis

---

² www.wikipedia.cz

existenci odpovědnosti spojuje. Na druhou stranu subjektivní odpovědnost vzniká za předpokladu, že ten, kdo škodu způsobil, její vznik rovněž zavinil, a to buď úmyslně či z nedbalosti. Zavinění škůdce se v tomto případě prokazovat nemusí, protože se předpokládá ze zákona. Pak je na škůdci, aby prokázal, že škodu nezavinil. Předmětem této práce je ale odpovědnost podle ustanovení § 427 Občanského zákoníku, proto nás bude zajímat následek této odpovědnosti.

Pokud hovoříme o odpovědnosti, pak je zapotřebí také zmínit, v jakém rozsahu provozovatel za způsobenou škodu odpovídá. Rozsah odpovědnosti nám uvádí ustanovení § 429 Občanského zákoníku, tedy že provozovatel odpovídá za škodu způsobenou na zdraví a na majetku. O jednotlivých škodách bude hovořeno níže. Odpovědnost za škodu způsobenou dopravním prostředkem se vztahuje ale i na věci, které se při škodní události ztratily, či je někdo odcizil, za předpokladu ale, že poškozený ztratil možnost tyto věci opatrovat. Nejčastější případ je při zranění, kdy z důvodu poškození zdraví či bezvědomí není poškozený schopen si své věci pohlídat.

1.2 Zproštění odpovědnosti

Odpovědnosti se odpovědná osoba může zprostit pouze z důvodů uvedených v zákoně (tzv. liberační důvody), pokud takové důvody zákon nevynechává, jedná se o odpovědnost absolutní. Ustanovení § 428 Občanského zákoníku stanoví, že odpovědnosti se nemůže provozovatel dopravního prostředku zprostit, jestliže škoda byla způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. Jinak se odpovědnosti zprostit, jen jestliže prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.³ Pokud mluvíme o odpovědnosti provozovatele, tak této odpovědnosti se lze jen velice těžko zprostit. Provozovatel totiž musí prokázat, že přímo dané okolnosti, kterými byla škoda způsobena, nemají svůj původ v provozu prostředku. Důkazní břemeno tedy jednoznačně leží na straně provozovatel, nikoli na straně poškozeného. Na provozovateli dopravního prostředku také je, aby prokázal, že vynaložil veškeré možné úsilí, které lze k odvrácení škody po něm spravedlivě požadovat.

---

³ § 428 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Za okolnosti mající původ v provozu vozidla lze považovat třeba prasklou pneumatiku, selhané brzdy či vadu materiálu. To jsou okolnosti mající původ přímo v provozu vozidla, avšak do těchto okolností lze zahrnout i ty, které jsou na straně řidiče vozidla, a to třeba selhání srdce, zraková vada či epileptický záchvat. Pokud byla tedy škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu, pak se provozovatel dopravního prostředku této odpovědnosti zkrátka zprostit nemůže. Na druhou stranu za okolnosti nemající původ v provozu vozidla lze považovat třeba zásah vis maior, např. povodně, sesuvy půdy, hurikán či jiné živelné události způsobené přírodními silami. V případě těchto okolností se provozovatel odpovědnosti může zprostit. Této odpovědnosti se může zprostit i provozovatel, kterému skočila divoká zvěř do cesty, a následně došlo ke škodě. Pak je ale zapotřebí, aby provozovatel prokázal, že vzniku škody nemohlo být zabráněno ani vynaložením veškerého možného úsilí. Tudíž důkazní břemeno v tomto případě nese jednoznačně provozovatel dopravního prostředku, neboť je to on, který se dovolává zproštění odpovědnosti. Při prokazování, že vzniku škody nemohlo být zabráněno ani vynaložením veškerého možného úsilí, je zapotřebí, aby se zvážily všechny možnosti, kterých mohlo být v době a místě vzniku škody využito.

Samozřejmě existují i případy, kdy lze, aby odpovědnost přešla z provozovatele na jinou osobu. Tento tzv. přechod odpovědnosti je upraven v ustanovení § 430 Občanského zákoníku, a to za současného splnění podmínky. První skutková podstata se týká případu, pokud osoba odlišná od provozovatele užije motorového vozidla bez vědomí provozovatele a druhá podstata se vztahuje k případu, kdy bylo užito vozidlo dokonce proti vůli samotného provozovatele, pak je v obou případech v plném rozsahu odpovědná tato odlišná osoba za škodu, kterou svým jednáním způsobí. Typickým případem je odcizení vozidla. V těchto případech nedochází ke zproštění se odpovědnosti, ale k přechodu odpovědnosti mezi subjekty. Břemeno důkazní zde nese provozovatel, neboť ten má zájem na tom, aby k přechodu odpovědnosti došlo a on tak nebyl odpovědný za škodu, kterou svým jednáním nezpůsobil. Provozovatel také musí prokázat, že dostatečně vozidlo zabezpečil a svou nedbalostí neumožnil použití motorového vozidla jiné osobě, jinak provozovatel odpovídá společně. V tomto případě tedy odpovědnost může přejít také jen částečně. Zvláštní režim se vztahuje na případy, kdy provozovatel předal do opravy motorové vozidlo a v této době, tedy v době, kdy provozovatel nemůže jakkoli ovlivnit provoz vozidla, odpovídá za případně vzniklou

škodu provozovatel podniku, ve kterém se oprava vozidla provádí. A i v tomto případě platí, že provozovatel nese důkazní břemeno k prokázání skutečnosti, že v době vzniku škody jej užila jiná osoba. V praxi se tvrzení prokazuje většinou zakázkovým listem. Jenže ne všechny servisy či opravy přistupují k odpovědnosti za škodu tak zodpovědně, že své zaměstnance pojistí pro případ způsobení škody v době, kdy převzali vozidlo do opravy. Na trhu totiž působí i tací živnostníci, kteří si žádné obdobné pojištění nehradí a případná odpovědnost je může naprosto finančně zlikvidovat.

1.3 Dopravní prostředky a jejich provozovatelé

Obecně lze říci, že dopravním prostředkem je zpravidla pohyblivý hmotný objekt nebo jiný technický resp. technologický soubor, sloužící k dopravě materiálu a přepravě osob.⁴ V souvislosti se zvláštní odpovědností za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků podle § 427 Občanského zákoníku mluvíme především o provozu motorového vozidla, motorového plavidla, stejně tak i letadla, vlaku, tramvaje či trolejbusu. Jak ze samotného výčtu vyplývá, pro tento provoz je charakterizující především motorový pohon dopravního prostředku. Malou výjimku tvoří přívěsná zařízení či valníky. Pokud jsou tato přívěsná zařízení tažena za motorovým dopravním prostředkem, vzniká i v tomto případě odpovědnost za škodu vyvolanou zvláštní povahou provozu. Otázkou zůstává, zda za dopravní prostředek můžeme považovat třeba eskalátor, výtah či lanovou dráhu. Pokud se vrátíme k definici dopravního prostředku, pak jak eskalátor, tak výtah i lanová dráha jsou zpravidla pohyblivými hmotnými objekty, které slouží k přepravě jak osob, tak i materiálů. Proto se domnívám, že provozovatelé eskalátoru, lanové dráhy či výtahu by měli odpovídat podle ustanovení § 427 Občanského zákoníku. Objektivní odpovědnost se doposud nevztahovala ani nevztahuje na škodu způsobenou jiným, resp. nemotorovým dopravním prostředkem. Mluvíme tedy o jízdních kolech, tříkolkách, nafukovacích i laminátových člunech. Tady se odpovědnost řídí podle ustanovení § 420 Občanského zákoníku. Jak to ale bude třeba u větroňů či motorových dvoukolových vozíků, se kterými se v poslední době

---

⁴ www.wikipedia.cz

setkáváme v centru města sloužících k rychlému přesunu jak městských strážníků, tak i turistů? V tuto chvíli se judikatura touto otázkou zatím ještě nezabývala, ale podle mého názoru, i provozovatel větroně by měl odpovídat za škodu celou, nikoli jen za tu, kterou způsobil. Stejný názor mám u dvoukolových vozíků. Ostatně na tuto problematiku reaguje návrh nového občanského zákoníku, o jehož úpravách budu hovořit později.

Provozovatele dopravních prostředků lze též nazvat subjekty odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku. Těmito osobami jsou jak fyzické, tak i právnické osoby. Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí sp. zn. Cpj 87/1970 (R 55/1971) v páté části vyslovil k pojmu, kdo bude považován za provozovatele dopravního prostředku. Čili provozovatel dopravního prostředku je ta osoba, fyzická či právnická, která má právní a faktickou možnost disponovat s vozidlem. Právně i fakticky může disponovat s vozidlem de facto jen vlastník vozidla, popř. dopravního prostředku. Jak je tomu ale u dopravních prostředků, které jsou předmětem leasingové smlouvy a do úplného zaplacení jsou ve vlastnictví věřitele? Nad touto otázkou jsem se zabývala poměrně dlouho, neboť zde nelze jednoznačně říci, že za škodu odpovídá věřitel, jakožto vlastník vozidla. Faktickou možnost nakládat s vozidlem má dlužník, který vozidlo současně provozuje a právně s ním bude moci naložit v budoucnu, za předpokladu splnění podmínky, a to úplným zaplacením kupní ceny. V případě, kdy dlužník není schopen svůj závazek splácet, se svolením věřitele může svůj závazek postoupit, tedy může s vozidlem právně nakládat. Při určení provozovatele tedy v případě tzv. leasingu bude největší roli hrát příslušná leasingová smlouva, která specifikuje, jaký rozsah práv k vozidlu vlastník převedl na dlužníka. Co se tedy týče určení provozovatele při existenci leasingové smlouvy, bude zapotřebí každý jednotlivý případ posuzovat individuálně.

V případě poskytnutí služebního dopravního prostředku zaměstnanci, zůstává tato organizace i nadále provozovatelem motorového vozidla. To platí i v případě, kdy zaměstnanec poskytne své motorové vozidlo zaměstnavateli z důvodu plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Zde odpovědnost na zaměstnavatele nepřechází, ale nadále je provozovatelem vlastník vozidla. V případě vzniku škodné události motorového vozidla, které bylo zapůjčeno, tak provozovatel tohoto zapůjčeného vozidla odpovídá podle ustanovení § 427 Občanského zákoníku, zatímco řidič zapůjčeného dopravního prostředku odpovídá obecně podle ustanovení § 420

Občanského zákoníku. Z tohoto tedy vyplývá, že se nevylučuje možnost domáhat se náhrady škody proti provozovateli, popř. vůči oběma.

1.4 Pojem škody a její náhrady

Škoda znamená především újmu, kterou poškozený utrpí na svém majetku, penězi ocenitelných majetkových právech nebo na zdraví v důsledku protiprávního jednání jiné osoby, resp. škůdce. Co se ale vlastně škodou rozumí? Na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď, neboť soudní praxe často měnila své stanovisko, zda se škodou rozumí ztráta na majetku či ztráta hodnoty. Odpovědnost za škodu a její náhrada je upravena v ustanovení § 442 a násl. Občanského zákoníku. Škodu můžeme rozdělit na skutečnou škodu, která skutečně vznikla a pak na ušlý zisk, který poškozenému ušel.

Skutečnou škodou se rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. Představuje to, co by bylo nutno vynaložit, aby byl obnoven původní stav majetku poškozeného, a to v penězích či jinou formou plnění. Tudíž skutečná škoda je nejen aktuální zmenšení majetku poškozeného, ale i to, co bude třeba teprve v budoucnu vynaložit na uvedení poškozené věci do původního stavu. Za skutečnou škodu je potřeba považovat i hodnotu nové věci v případě, že poškozený již nemá možnost poničenou věc znovu koupit. Vznik ušlého zisku se neváže na existenci skutečné škody a naopak. Jak ušlý zisk, tak skutečná škoda mohou vzniknout z téže škodní události a též mohou existovat nezávisle na sobě. Tyto druhy škod mohou též existovat samostatně, či vedle sebe.

Za ušlý zisk je považována majetková újma, která spočívá v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodní události k rozmnožení majetkových hodnot, které by se mohlo očekávat v případě pravidelného běhu věcí.⁵ To znamená, že poškozený nedosáhne takového přírůstku na svém majetku, kterého by dosáhl, kdyby provozovatel neporušil právní povinnost. Nelze jen ale předpokládat, že by poškozený dosáhl přírůstku na svém majetku, je zapotřebí, aby tento přírůstek na majetku byl jistý. Jednoduše řečeno, pokud pravidelně dochází ke zvětšování majetku, lze předpokládat,

---

⁵ R 55/1971

že kdyby ke škodné události nedošlo, poškozený by jistě rozmnožoval svůj majetek i nadále. V tomto směru je důležitá pravidelnost, ze které nárok na ušlý zisk lze posléze odvodit včetně výše, v jaké má být ušlý zisk kompenzován. Stanovení výše ušlého zisku není libovolné a musí být provedeno tak, aby byla zjištěna pravděpodobná výše blízkí se podle běžného uvažování jistotě.⁶ Za ušlý zisk lze považovat i výši platu, která byla sjednána v novém pracovním poměru, avšak z důvodu škodné události poškozený nemohl do pracovního poměru nastoupit. Považuje se za ušlý zisk i ztráta nemožnosti uzavřít obchodní kontrakt, za jehož uzavřením poškozený jel svým vozidlem, avšak zaviněním škůdce došlo k tomu, že se poškozený nedostal na obchodní jednání včas? Jsem přesvědčena, že ano, avšak na poškozeném leží tak těžké důkazní břemeno, že je zapotřebí zvážit, zda ho unese či nikoli. Podle mého názoru poškozený musí prokázat, že obchodní jednání bylo sjednáno opravdu jen za účelem uzavření obchodního kontraktu, nikoli současně za dohodnutí podmínek. Protože co kdyby ke škodné události nedošlo, poškozený by se dostavil na jednání, avšak podmínky protistrany by byly tak náročné, že by ve finále k uzavření smlouvy nedošlo. Pak nemůžeme mluvit o ušlém zisku. O tom můžeme mluvit, pokud poškozený unesl důkazní břemeno a prokázal, že na obchodním jednání hodlal a měl zároveň reálnou možnost konkrétní obchodní kontrakt uzavřít, a že by se tak při normálním běhu, nebýt protiprávního jednání škůdce, stalo. V době mobilních telefonů se ale prokázání tohoto ušlého zisku pěkně komplikuje. Jiná situace by ale byla, pokud by poškozený jel na aukci, která se těžko kvůli jednomu účastníkovi časově odloží. Zde by pak prokazování bylo snadnější.

Náprava škody je možná buď uvedením v předešlý stav, resp. restitutio in integrum neboli restituce, nebo další možnou nápravou je náhrada v penězích, tzv. relutární restituce. Která náprava je pro poškozeného lepší, nelze jednoznačně konstatovat. Vždy je zapotřebí posoudit každý případ individuálně. Nicméně ať se zvolí kterákoli z možných náprav, nikdy to poškozenému nenahradí ztrátu spočívající v tom, že nemohl po určitou dobu věc používat. Původní všeobecný zákoník občanský ABGB upřednostňoval náhradu naturální a tuto úpravu převzal i občanský zákoník z roku 1950. Zákonem č. 509/1991 Sb., resp. novelou Občanského zákoníku se přístup změnil a na první místo se staví náhrada v penězích. Toto pojetí odpovídá vyžadované praxi, jelikož

---

⁶ Právní rozhledy, 1996. č. 4 – NS sp. zn.: Odon 15/96

většina soudních sporů se týká peněžitého plnění z důvodu, že i vymahatelnost náhrady je o dost jednodušší. Návrh nového občanského zákoníku se ale opět přiklání zpět k preferenci restitutio in integrum.

Škoda se určuje tím způsobem, že se srovná hodnota poničené věci před škodní událostí a po této události. Nahrazuje se pak obecná hodnota poničené věci, ovšem ve funkci, kterou měla u poškozeného. Následky škodní události je zapotřebí vzít jako celek a od něj odečíst výhody, které tato škodní událost přinesla. Náhrada in natura je nejspravedlivějším způsobem odškodnění, neboť účelem naturální restituce je, aby poničená či zničená druhově určená věc byla nahrazena věcí stejného druhu a kvality, a aby věc individuálně určená byla opravena. Není-li taková náhrada možná, nebo není-li dobře možná proto, že by její provedení zapříčinilo nepoměrně vysoké náklady, hradí se škoda v penězích, a to v takovém rozsahu, aby tím byly vyváženy důsledky, plynoucí z toho, že nelze provést náhradu uvedením do původního stavu. O náhradu škody uvedením v předešlý stav musí poškozený odpovědnou osobu požádat. Občanský zákoník ale už neříká, jakým způsobem má poškozený o tuto náhradu požádat. Postačí ústně, či písemně? Má požádat škůdce nebo soud? Důvodová zpráva mlčí. Současně ale musí být splněn předpoklad, že je možné poničenou věc uvést v předešlý stav. Na místě je i posouzení z pohledu hospodárnosti, neboť pokud uvedení do původního stavu by bylo nákladnější než kompenzovat vzniklou škodu uhrazením odhadní ceny, je na místě, aby byl poškozený odškodněn uhrazením v penězích. Způsob současné kompenzace vzniklé škody neodpovídá způsobu kompenzace v minulosti. Ve znění § 1323 O.Z.O se říká: *„Aby byla dána náhrada způsobené škody, musí bý-ti uvedeno vše do předešlého stavu, nebo není-li to možné, nahrazena odhadní cenou“*. V tomto ustanovení se kladl důraz především na uvedení do původního stavu a až posléze možnost kompenzace plněním odhadnuté ceny. Jak je tomu ale dnes? Dnes se hradí vzniklá škoda v penězích, a pokud poškozený trvá na uvedení v původní stav za situace, kdy je tato kompenzace ekonomická, je současně zapotřebí, aby poškozený vyvinul aktivitu a škůdce požádal o uvedení v předešlý stav. Musí mu škůdce vyhovět? Jistě, že nemusí. Resp. zákon o jeho souhlasu ani nemluví. Z tohoto lze dovodit, že pouhý souhlas či žádost poškozeného s naturální restitucí nestačí. Pokud by ale poškozený na svém požadavku i nadále trval, musí se svého nároku domoci soudní cestou, což sice zvyšuje na efektivitě, ale snižuje z pohledu hospodárnosti a otázkou také je vymahatelnost. Má tedy poškozený riskovat,

že později soud prohlásí, že takový způsob náhrady škody je neúčelný nebo dokonce z pohledu nestranného soudce nemožný? Otázkou zůstává, co je správné? Má mít naturální restituce přednost před plněním v penězích, nebo se má přednostně kompenzovat vzniklá škoda penězi? Každý jednotlivec na to má jiný názor. Některým poškozeným postačí finanční kompenzace, pro jiné měla poškozená věc takovou hodnotu a současně byla svým způsobem originálem, že odhadní cena by se dala zjistit jen velice těžko. Dříve se tvrdilo, že naturální restituce není vlastně ani možná, protože mezi dobou způsobení škody a její náhradou uplynula jistá doba, která sama o sobě brání v uvedení do předešlého stavu. Obecně platí a na tom se shodnou snad všichni poškození, že má-li se vrátit vše v takový stav, jako by ke škodné události nedošlo, je možnost, resp. vynutitelnost tohoto způsobu náhrady ovšem vázána na podmínku, je-li to všechno možné a ekonomické. Tyto dvě podmínky musí být splněny současně, neboť pokud by uvedení v předešlý stav bylo možné, avšak ekonomicky velice náročné, došlo by k tomu, že by se poškozený bezdůvodně obohatil a toto obohacení by měl vydat. Proto střízlivý požadavek poškozeného je pro škůdce nesmírně důležité. Můžeme si to uvést na příkladu. Při dopravní nehodě došlo k naprostému zničení motoru, který měl najeto 180.000 km. Je spravedlivé požadovat po škůdci uvedení motoru v původní stav či je smysluplné požadovat plnění v penězích? Pokud by poškozený požadoval uvedení v původní stav, obnášelo by to účelně vynaložené náklady na obstarání stejného motoru. Co ale těch najetých 180.000 km? Co když se škůdci nepodaří na vrakovišti sehnat opotřebovaný motor se 180.000 km, ale jen s 90.000 km? Obohatil se poškozený, pokud přijal motor s 90.000 najetých km? Je pro škůdce lepší vynaložit náklady na uvedení do původního stavu, nebo uhradit plnění v penězích poté, co došlo k odečtu opotřebování zničeného motoru? Každý případ od případu je naprosto jedinečný a střízlivé úvahy je zde potřeba více než kdy jindy. V některých případech je dokonce možné kompenzovat újmu jednak částečným uvedením v předešlý stav, a jednak kompenzací v penězích. Pokud tedy vznikne škůdci povinnost k naturální restituci, pak uložení této povinnosti nemusí být míněna doslova, resp. škůdce nemusí vlastními silami uvést poškozenou věc do původního stavu, škůdce musí především zajistit, aby k uvedení do původního stavu došlo. Praxe první republiky se pak ustálila na zásadě, že škoda v pravém slova smyslu se má vždy nahradit v penězích. Tato suma se určuje hodnotou újmy. Pokud jde o poškozené majetkové předměty, ty mají být zhodnoceny jako části tohoto majetku, a to

před vnikem škodné události a po této události. Rozdíl pak těchto hodnot je skutečnou škodou. Rozhodnutí Nejvyššího rakouského soudu Ob. III 359/23, sb. č. V/138 pak uvádí, že „ *Bylo-li by § 1323 vykládati přísně, bylo by navrácení do předešlého stavu možným jen v nejřidších případech. Dostačí, že byl předešlý stav obnoven hospodářsky a zjednán podstatně stejný stav.*“ I náš současný Občanský zákoník vychází z této zásady. Zda je to správné, je věcí názoru. Faktem je, že po léta jako nejspravedlivější upřednostňovaná náhrada uvedením v předešlý stav se v praxi nedodržovala a náhrada se odškodňovala v penězích. Bylo na poškozeném, zda si poničenou věc ponechá, a zda si ji a jak uvede do předešlého stavu či nikoli. Současná právní úprava vlastně tento faktický stav dodatečně vzala na vědomí. Osobně se přikláním k tomu, že sám poškozený by si měl zvolit možnost kompenzace, neboť jen poškozený měl k poničené věci větší či menší citový vztah. Pravidlem však zůstává, že uvedení především havarovaného vozidla v předešlý stav provádí v drtivé většině případů sám poškozený, neboť většina poškozených chce a potřebuje jezdit, a ne vložit jakési odškodnění do peněženky a chodit pěšky. Jen málokdo, na místo, aby opravoval, přijme odškodnění v penězích a jde si koupit obdobné vozidlo do bazaru.

Pokud poškozený nepožádá škůdce o uvedení do původního stavu, jak se určuje škoda, která by měla být namísto uvedení do předešlého stavu poškozenému vyplacena? Za první republiky se vyplácela tzv. odhadní cena, což byla cena, jíž měla v době ztráty stejná nová věc po odečtení poměrné kvóty opotřebení poničené věci. Obdobně byla tato praxe zavedena i v našich současných právních předpisech. Mluvíme o tzv. amortizaci. Důležité je, aby se vycházelo z ceny v době vzniku škodní události, neboť od vzniku škodní události do soudního rozhodnutí o náhradě škody může uplynout i několik let a nelze k hodnotě poničené věci dojít odečtením opotřebení poničené věci od hodnoty nové věci, která je naprosto odlišná od hodnoty nové věci v době vzniku škodné události. Proto se vychází z hodnoty poškozené věci, kterou měla věc v době vzniku škodní události, ačkoli do vynesení pravomocného rozhodnutí, hodnota této věci stoupla, nebo poklesla. V rozhodnutí R 27/1977 Sbírký rozhodnutí se jednoznačně uvádí: „ *Při vzniku škody odcizením, poškozením nebo zničením věci se přihlíží k jejímu stáří a opotřebení, a následně se zjišťuje tzv. „obecná cena“.* „ Výše škody vzniklé poškozením motorového vozidla byla vypočítávána na základě příručky Náhrada škody v československém právním řádu od autorů Borovský – Holub takto: od částky

vyfakturované za opravu vozidla se odečte neoprávněný majetkový prospěch poškozeného, který se rovná rozdílu ceny vozidla před havárií a po jeho opravě. Vždy se vychází z praxe, při níž se cena ojetého motorového vozidla stanoví tak, že od kupní ceny nového vozidla se odečítá částka vypočtená se zřetelem na stáří a počet ujetých kilometrů podle vzorce $A+B/2$. Při tom všem se ještě přihlíží k technickému stavu posuzovaného vozidla.⁷

Mluvíme tedy o ceně obvyklé s odkazem na ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů? Cenu obvyklou představuje cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc. Jedná se o cenu tržní, která je ovlivněná poptávkou a nabídkou na trhu. Praxe zná ale i cenu reprodukční. Tou se rozumí částka, kterou by bylo třeba vynaložit na zhotovení celé nové věci. Z této ceny ale nelze spravedlivě vycházet. Proto při škodách na věci nové se poskytuje náhrada v plné výši. Při škodách na věci opotřebované či použité je zapotřebí vyházet z ceny obvyklé, pokud dochází ke kompenzaci v penězích, nebo z názoru, že při vynaložení určité částky na opravu věci je od této částky potřeba odečíst částku odpovídající zhodnocení věci oproti jejímu stavu před poškozením. Protože pokud se provedenou opravou věc oproti původnímu stavu značně zhodnotila, od nákladů na uvedení věci do původního stavu se odečítá částka, představující toto zhodnocení.⁸ Musí ale vždy docházet při úplném zničení použité věci k výpočtu škody z ceny, za niž lze obstarat náhradní věc stejné kvality s přihlédnutím k jejímu opotřebení? Jsem přesvědčena, že nikoli. Co když poškozený v adhezním řízení uplatní svůj nárok za zničení použité helmy v rozsahu ceny, za niž lze tuto stejnou helmu pořídit bez přihlédnutí k jejímu opotřebení? Pokud trestní soud v adhezním řízení má za prokázané, že došlo ke škodě a tuto škodu přizná ve výši, za kterou lze helmu pořídit a nepřihlédne k míře opotřebení, jedná se sice o procesní pochybení soudu, nicméně pokud na to škůdce nepoukáže v odvolacím řízení, je tímto pravomocným rozhodnutím škůdce plně vázán. V tomto směru bych řekla, že štěstí přeje připraveným, kteří sází na to, že trestní soud nebude odročovat jednání za účelem zjištění míry opotřebení věci a následným určením skutečné škody, ale škodu přizná v tom rozsahu, v jakém ji poškozený

⁷ Borovský, Holub: *Náhrada škody v československém právním řádu*, Panorama, 1981, roč. 257

⁸ R 54/2003

v adhezním řízení uplatňuje. Je to i logické, neboť soudy v civilním řízení by tuto skutečnost nevzaly v potaz a následnou náhradu by rozhodně nepřiznaly v takovém rozsahu. Proto jsem přesvědčena, že pokud poškozený chce v soudním řízení uplatnit nárok na náhradu škody, měl by ho uplatnit v řízení adhezním, neboť zde je daleko větší šance, že mu bude přiznána náhrada ve větším rozsahu a má téměř jistotu, že pokud neunese důkazní břemeno, náklady řízení nehradí. Samozřejmě tento rozdíl není tak markantní, neboť pokud by byl, většina poškozených by se snažila vtěsnat své nároky do adhezního řízení na místo občanskoprávního. Ačkoli by soudy měly o nárocích rozhodovat obdobně, v praxi se tomu rozhodně neděje.

Závěrem bych tedy uvedla, že zákon umožňuje dvě rozdílné náhrady škody závislé na zvoleném způsobu, ale už je nevysvětluje. Dokonce to nečiní ani soudní praxe.

1.5 Spoluzavinění a střet více provozovatelů

Ne vždy ke škodě dojde výhradně porušením důležité povinnosti ze strany provozovatele dopravního prostředku, popřípadě řidiče, ale ke škodě může dojít také i zaviněním poškozeného, neboť i poškozený si mohl počínat v rozporu s právními předpisy a přispět tak ke vzniku škody, přičemž míru spoluzavinění je zapotřebí zjistit. Ustanovení § 441 Občanského zákoníku mluví jednoznačně. Byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně; byla-li škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám.⁹ Pokud mluvíme o protiprávním jednání poškozeného, tak toto jednání mohlo vzniknout buď souběžně s protiprávním jednáním provozovatele, nebo poškozený svým jednáním může následně přispět ke zvětšení rozsahu již tak vzniklé škody. V tom případě provozovatel dopravního prostředku neodpovídá poškozenému za vzniklou škodu v tom rozsahu, v jakém byla škoda způsobena protiprávním jednáním poškozeného. Tento princip totiž vychází i z ustanovení § 415 Občanského zákoníku, podle kterého by se každý měl chovat tak, aby nezpůsobil škodu. Pokud totiž tedy poškozený porušil prevenční povinnost, pak nelze, aby toto porušení šlo k tíži škůdce, resp. provozovatele dopravního prostředku.

---

⁹ § 441 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Otázkou je, jak se stanoví podíl poškozeného na vzniklé škodě. Žádný právní předpis tento podíl nestanoví, vychází se pouze z již ustálené soudní praxe a judikatury. Již mnohokrát bylo judikováno, že při určení podílu poškozeného na vzniklé škodě je zapotřebí zohlednit všechny příčiny, které ke vzniku škody vedly. Též se posuzuje, do jaké míry došlo poškozeným či provozovatelem k zavinění. Určuje se proto vzájemný vztah mezi jednáním provozovatele a poškozeného a následně je možno škodu poměrně rozdělit. V některých případech se ke škodě vzniklé na straně poškozeného ani nepřihlíží, neboť jeho protiprávní jednání je ve výrazném nepoměru k protiprávnímu jednání provozovatele a lze jej považovat za zanedbatelné. Toto především platí v případech, kdy škůdce způsobil škodu úmyslně, avšak poškozený z nedbalosti.

Otázkou míry spoluzavinění se zabývá soud. Jen ten může říct, jakou mírou přispěl poškozený ke vzniklé škodě. Míra spoluzavinění se uvádí v procentech. V trestním řízení může soud kromě rozhodnutí, že byl spáchán přečin či zločin a kdo tento trestný čin spáchal, určit, do jaké míry poškozený odpovídá za škodu. Tímto rozhodnutím jsou občanskoprávní soudy vázány podle § 135 odst. 1 Občanského soudního řádu. Pokud však v trestním řízení vyjde najevo, že existence zavinění na straně poškozeného byla, avšak je v jednoznačném nepoměru k protiprávnímu jednání škůdce, soud míru spoluzavinění určit nemusí. Jsem přesvědčena, že i následně je tímto rozhodnutím civilní soud vázán a neměl by tak v řízení náhradě škody posuzovat, do jaké míry se poškozený svým protiprávním jednáním na vzniku škody podílel. Avšak praxe soudů je jiná. Některé okresní soudy v plném rozsahu respektují ustanovení § 135 odst. 1 Občanského soudního řádu, a ačkoli by se v daném případě dalo mluvit o nějaké nepatrné míře spoluzavinění, přesto respektují pravomocné rozhodnutí trestního soudu, který žádnou míru zavinění neurčil. Za to především obvodní soudy v Praze, včetně Městského jsou toho názoru, že pokud trestní soud opomene určit míru spoluzavinění poškozeného, ačkoli je evidentní, že poškozený na vzniklé škodě podíl má, v řízení o náhradě škody se s ohledem na námitku spoluzavinění zabývají, do jaké míry přispěl poškozený ke vzniklé škodě a následně se toto odrazí ve výši požadované náhrady poškozeným. Osobně se domnívám, že je zapotřebí tuto odlišnou rozhodovací praxi sjednotit v jednu a trestní soudy by měly určovat míru spoluzavinění. A to podle mého názoru z důvodu hospodárnosti, neboť trestní soud v již zahájeném řízení může provést důkazy ke zjištění a určení míry, za to pokud by tento úkol nechávaly na civilní soudy,

dochází jednak ke zbytečným průtahům, dalším zvýšeným nákladům a v neposlední řadě to nejvíce odnese poškozený, který marně čeká i několik let na svou satisfakci. Pokud by ale trestní soud měl povinnost určit míru spoluzavinění v trestním rozsudku, pak náhrada poškozenému se dostaví rozhodně dřív a splní tak jednoznačně svůj účel. Protože pokud civilní soudy rozhodují i několik let a výsledek by byl obdobný jako v řízení trestním, pak náhrada škody poškozenému nespĺňuje prvotní účel, ke kterému byla určena.

Ze současné rozhodovací praxe vyplývá i podíl, kterým soudy určují spoluzavinění poškozeného. Tak tedy pokud spolujezdec nasedne do motorového vozidla a nepřipoutá se bezpečnostním pásem, odpovídá poškozený za vzniklou škodu do výše 10%. Pokud však poškozený nasedne do vozidla s řidičem, o kterém bezpečně věděl, že bezprostředně před jízdou požil alkoholické nápoje, pak odpovídá mírou spoluzavinění ve výši 15-20%. Záleží samozřejmě na konkrétní situaci, ale pokud spolujezdec s řidičem před jízdou požíval alkoholické nápoje, pak míra zavinění je vyšší, než když se spolujezdec jen domníval, neboť vycházel ze skutečnosti, že motorové vozidlo bylo zaparkované před restauračním zařízením. Z praxe mám pak zkušenost, že soud míru spoluzavinění snížil, neboť poškozený spolujezdec sice věděl, že řidič požil před jízdou dvě plechovky piva, avšak už nevěděl, že současně s požitím tohoto alkoholického nápoje si řidič vzal lék z řady antidepresiv, které se s alkoholem míchat nesmějí, neboť nepříznivě ovlivňují schopnost vnímání a ovládnání. K dopravní nehodě pak došlo především špatným rozpoznáváním a téměř žádným vnímáním. Za situace, kdy poškozený jednak nasedne do motorového vozidla k řidiči, s kterým bezprostředně před jízdou hojně požíval alkoholické nápoje, a jednak se nepřipoutal bezpečnostním pásem, se budou jednotlivé podíly na vzniku škody u poškozeného sčítat, avšak by neměly přesáhnout jedné poloviny za předpokladu, že i na straně provozovatele dopravního prostředku došlo ke vzniku škody. Výlučné zavinění poškozeného má za následek, že odpovědnost provozovatele dopravního prostředku nebude dána, avšak jen za situace, že škoda nebyla způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu.

V občanském zákoníku také nalezneme ustanovení, které zakotvuje odpovědnost více provozovatelů. K tomu dojde, střetnou-li se provozu dvou nebo více provozovatelů a jde-li o vypořádání mezi těmito provozovateli, odpovídají podle účasti na způsobení

vzniklé škody.¹⁰ Zákon rozlišuje střet provozů a střet dopravních prostředků. Střet provozů je širším pojmem, neboť se při střetu nevyžaduje doslova přímá srážka, ale postačí okolnost mající původ v provozu. Příkladem může být upadlé kolo při jízdě, které narazí do jiného vozidla, vytékající olej z jedoucího vozidla či zasažení motorového vozidla věcí vyhozenou z jiného vozidla, jak je judikováno v rozhodnutí R 3/1984. Naopak střet dopravních prostředků vyžaduje přímou srážku těchto prostředků. Zákon navíc nevylučuje, aby došlo ke střetu odlišných prostředků. Příkladem může být situace, ke které došlo na podzim 2010, kdy pilot motorového letadla nouzově přistál na dálnici D1 či časté dopravní nehody na železničních přejezdech. Následné vypořádání těchto střetů předpokládá zhodnocení všech skutkových okolností konkrétního střetu provozů, zejména pak těch okolností, které byly hlavními příčinami vzniklé škody. Objektivní míru účasti na vzniklé škodě vyjadřuje i případné zaviněné jednání nebo opomenutí některého provozovatele (některých provozovatelů), pokud jím byla založena příčinná souvislost vedoucí ke vzniku škody. Jde-li o takové okolnosti anebo taková jednání nebo opomenutí, s nimiž škodlivý výsledek nebyl v příčinné souvislosti, není splněn zákonný předpoklad účasti na vzniklé škodě a nevzniká tedy ani odpovědnost, ani důvod k vypořádání.¹¹ Důkazní břemeno tedy nese každý z provozovatelů zvlášť, pokud chce prokázat nižší míru účasti na způsobení vzniklé škody.

1.6 Snížení náhrady

V případě spoluzavinění na vzniku škody dochází k poměrnému zkrácení nároku poškozeného. Kromě tohoto zkrácení však soudy ještě disponují s další možností, jak nárok snížit, a to za užití moderačního práva, tzv. *ius moderandi*. Tato možnost je zakotvena ve většině demokratických států, u nás ji najdeme v ustanovení § 450 Občanského zákoníku. Aby ale soud mohl užít tohoto ne příliš v praxi aplikovaného moderačního práva, je zapotřebí, aby bylo splněno několik základních podmínek. Předně zde musí existovat důvod zvláštního zřetele hodný a následně se musí jednat o

---

¹⁰ § 431 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹¹ R 64/1972

škodu, která nebyla způsobena úmyslně. Pojem „důvod zvláštního zřetele hodný“ není nikde v zákoně vymezen, pouze můžeme vyčíst z obsáhlé judikatury, co se pod tento pojem dá všechno zahrnout. Obecně se ale dá konstatovat, že důvodem zvláštního zřetele jsou okolnosti, za kterých ke škodě došlo, případné spoluzavinění poškozeného a v neposlední řadě zájem škůdce o zdravotní stav poškozeného, případně snaha škodu nahradit. K aplikaci tohoto ustanovení soud nesmí přistoupit v případě, pokud škoda byla způsobena úmyslně. Pokud tedy soud chce užít svého moderačního práva, pak by měl přihlídnout nejen k tomu, jak ke škodě došlo, ale též by měl porovnat majetkové i osobní poměry jak škůdce, tak poškozeného. Snížení náhrady škody musí být přiměřené důvodům, které vzal soud při uplatnění moderačního práva v úvahu. Nesmí však vést k úplnému zproštění povinnosti k náhradě škody. Účelem této úpravy je snížit nepřiměřený dopad na škůdce, neboť přiznáním škody v plné výši by způsobilo obrovské zatížení majetku škůdce a to by mělo v některých případech i tragické následky. Soud při aplikaci tohoto ustanovení by měl též pamatovat na princip proporcionality a vyvarovat se eventuelním nežádoucím tvrdostem ve vztahu ke škůdci. V případě, že ke vzniku škody došlo spoluzaviněním ze strany poškozeného, je nutné nejdříve nárok poškozeného snížit v rámci spoluzavinění a až posléze uplatnit moderační právo soudu na snížení náhrady za předpokladu, že je zde dán důvod hodný zvláštního zřetele. V opačném případě by se jednalo o nesprávný postup a takovéto rozhodnutí by bylo považováno za nepřezkoumatelné. Vzhledem k tématu této rigorózní práce je zapotřebí konstatovat, že judikatura dospěla k názoru, že k tomuto mimořádnému snížení náhrady může dojít i v případech odpovědnosti za škodu bez zřetele na zavinění, tedy i v našem případě zvláštní odpovědnosti podle ustanovení § 427 Občanského zákoníku. Navíc není rozhodující, zda jde o škodu na zdraví či škodu na majetku.

Z žádného ustanovení nevyčteme možnost diferencovat mezi škůdci a při stanovení výše náhrady přihlížet k jejich poměrům.¹² Tímto názorem způsobil JUDr. Petr Vojtek naprostou zkázu pro poškozené, neboť smluvní pojišťovny se této teze okamžitě chytly, a jakmile poškozený žádá o mimořádné zvýšení náhrady za bolestné či ztížení společenského uplatnění, doslova vytasí s touto větou před soudem a žádají, aby

---

¹² Vojtek, P.: *Soudní rozhledy*, K aktuální otázkám judikatury, č. 8/2007

výše mimořádného odškodnění byla určena s ohledem na vyřčenou větu soudce Nejvyššího soudu. Tímto se snaží zmírnit svůj finanční dopad na úkor poškozených. Pokud tedy opravdu neexistuje žádné ustanovení, které by rozlišovalo mezi škůdci, že za totožný následek nemůže být ukládána jiná povinnost smluvní pojišťovně, než fyzické osobě, pak by soudy měly toto ustanovení užívat stále častěji. Je totiž nad míru nespravedlivé a nepřiměřené, aby mnohamilionové odškodnění platila fyzická osoba ze svých průměrných příjmů. Majetkové poměry mezi smluvní pojišťovnou a fyzickou osobou jsou tak obrovské, že by se tato skutečnost měla odrazit ve výši přiznané náhrady.

1.7 Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel bylo v prvorepublikovém Československu jako obecně povinné zavedeno již zákonem č. 81/1935 Sb. o jízdě motorovými vozidly. Podle § 56 byl držitel motorového vozidla zapsaného v rejstříku československých motorových vozidel a držitel vozidel, jemuž byly přiděleny rejstříkové značky, povinen pojistit sebe, popř. jinou osobu, jež provozuje vozidlo s jeho vědomím na vlastní účet a nebezpečí, proti následkům odpovědnosti z provozu těchto vozidel, nebo složit k úhradě závazků z této odpovědnosti vznikajících kauci u úřadu, v jehož rejstříku bylo vozidlo zapsáno nebo od něhož obdržel rejstříkovou značku. Toto pojištění přetrvalo až do počátku 50. let, kdy bylo nahrazeno tzv. zákonným pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla. V současné době nesporně důležitým je zákon č. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Před účinností tohoto zákona platila vyhláška č. 492/1991 Sb. jejíž podstatný obsah přejal právě výše zmíněný zákon. Každý, kdo chce se svým vozidlem vyjet na tuzemské komunikace, musí být pojištěn. V této souvislosti mluvíme o tzv. povinném ručení, přičemž pojištění odpovědnosti se vztahuje na každou osobu, která odpovídá za škodu způsobenou provozem vozidla specifikovaného v pojistné smlouvě. V případě, že tedy dojde ke škodní události, se kterou je spojena ať už škoda na zdraví či věcná škoda, má škůdce, resp. pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil způsobenou škodu na zdraví nebo

usmrcením, škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci, ušlý zisk, účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením při uplatňování jednotlivých nároků a v neposlední řadě náklady zdravotní pojišťovny, které v souvislosti se zraněním vznikly. Rozsah a výše škody se určuje podle ustanovení Občanského zákoníku. Dalo by se tedy lehce konstatovat, že způsobenou škodu odškodní vždy smluvní pojišťovna a odpovědný provozovatel za škodní událost tak nebude žádným způsobem finančně postihnut. Opak je ale pravdou. Zákon o pojištění odpovědnosti zakotvil tzv. regresní nároky vůči odpovědným provozovatelům za situace, kdy provozovatel způsobil škodu úmyslně, porušil základní povinnost týkající se provozu na pozemních komunikacích či způsobil škodu provozem vozidla, které použil neoprávněně. Ustanovení § 10 zákona č. 168/1999 Sb. uvádí taxativní výčet případů, kdy smluvní pojišťovna může proti pojištěnému, resp. provozovateli vozidla uplatnit náhradu toho, co za něj poškozenému plnila. V neposlední řadě je zapotřebí zmínit, že zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla kryje pouze věcnou škodu a škodu na zdraví. Pokud by se poškozený domáhal nemajetkové újmy, u smluvní pojišťovny by rozhodně dobře nepochodil. S tímto nárokem se musí poškozený obrátit na škůdce, bez ohledu na uzavřenou zákonnou pojistku.

Samozřejmě pokladna smluvní pojišťovny není bezedná. V tomto směru zákon č. 168/1999 Sb. stanoví zákonné limity pojistného plnění, čímž se rozumí nejvyšší hranice plnění pojistitele při jedné škodní události. Limit pojistného plnění u škody na zdraví nebo při usmrcení odpovídá nejméně 35 000 000,- Kč na každého zraněného nebo usmrceného včetně náhrady nákladů vynaložených na péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění. Limit pojistného plnění u věcné škody a ušlého zisku pak činí nejméně 35 000 000,- Kč bez ohledu na počet poškozených.

Nespornou výhodou zákona o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla je skutečnost zakotvená v ustanovení § 9 zákona č. 168/1999 Sb., tedy že v tuto chvíli mohou poškození své nároky uplatňovat přímo u povinné smluvní pojišťovny, nikoli u škůdce samotného či jeho prostřednictvím. Tento z mého pohledu převratný krok dává poškozeným větší šanci, že svých nároků dosáhnou, neboť dříve bylo velice obtížné zajistit součinnost škůdce při vyřizování pojistné události. Tato úprava absentuje v pracovněprávních vztazích a já pevně věřím, že i v této oblasti budou moci poškození uplatňovat své nároky z pracovních úrazů a nemocí z povolání

přímo u povinného subjektu.

Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla zřizuje tzv. garanční fond, ze kterého je možné poskytnout poškozeným plnění v případě, že provozovatel vozidla, který dopravní nehodu způsobil, neměl uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, příp. viníka dopravní nehody nelze zjistit. O garančním fondu bude ještě hovořeno v kapitole uplatnění nároků.

2. Jednotlivé náhrady

2.1 Náhrada z titulu škody na zdraví

2.1.1. Náhrada za bolest

Většina lidí si myslí, že pokud mluvíme o náhradě za bolest, mluvíme o jednorázovém nároku. Podle mého názoru je tato všeobecná domněnka velice nepřesná. Jsem přesvědčena, že tento nárok se může opakovat při vzniku nové odškodnitelné bolesti. Jedná se o případy, kdy poškozený musí absolvovat jednak několik operativních zákroků za dobu, co je hospitalizován a jednak se na tento případ vztahuje i situace, kdy při prvním operativním zákroku je poškozenému implantován do těla kovový sokon, popř. jiná kovová destička, která napomůže správnému srůstu fraktury. Tento kovový předmět je ve většině případů po zhojení fraktury opět operativně vyjmut a i za tento zákrok má poškozený nárok na náhradu za bolest, která je ale samozřejmě hodnocena nižším počtem bodů, než tomu bylo při prvním operativním zákroku.

Obecně lze říct, že náhrada za bolest představuje nemajetkovou újmu, kterou poškozený utrpěl v souvislosti s dopravní nehodou. Touto náhradou se odškodňuje určitý stupeň bolesti, resp. omezení poškozeného v pracovním a soukromém životě. Občanský zákoník upravuje tuto náhradu jen rámcově, a to v ustanovení § 444 odst. 1. V druhém odstavci pak občanský zákoník odkazuje na vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí, která přesnou výši náhrady za bolest určuje. S účinností od 1. ledna 2002 tuto výši náhrady za bolest stanoví vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Odškodňování bolesti je založeno na

bodovém ohodnocení bolesti. Toto hodnocení bolesti vypracovává buď obvodní lékař, ošetřující lékař či znalec z oboru zdravotnictví a každý by měl dojít minimálně k podobnému závěru. Avšak realita je odlišná. Zatímco obvodní lékař často ohodnotí jen nejpostiženější orgán či hlavní frakturu, ošetřující lékař do hodnocení zanesse všechny okolnosti zranění, včetně hloubky řezné rány, avšak znalec k tomuto všemu přidá i odškodnění za jizvu a ještě posoudí, zda jiná část těla nebyla alespoň nějak namožena či na těle byly viditelné pohmožděninny, které obvodní lékař ani ošetřující lékař neohodnotí. Vysvětlení je velice jednoduché. Ačkoli by všichni tři měli tuto vyhlášku znát, jediný znalec tuto vyhlášku zná opravdu podrobně. Je to pochopitelné, neboť chirurg zná druhy zranění a poškození ve svém oboru a proto jej může klasifikovat a následně podle vyhlášky obodovat, zato už tak pečlivě není seznámen s klasifikací zranění v oboru ortopedie či traumatologie a proto není neobvyklé, že bolest správně neoboduje. Ono je to i logické, neboť při vážnější dopravní nehodě není poškozený zraněn jen tím, že by měl frakturu končetiny, ale dost často se stává, že kromě chirurgického zákroku je ještě potřeba internisty či traumatologa. Proto bodové hodnocení znalcem se jeví za této situace jako nejlepší možné řešení, jelikož tímto poškozený minimalizuje neúmyslné snížení svého nároku na náhradu bolesti. S bodovým hodnocením jsou samozřejmě spojeny i určité administrativní poplatky či odměny. Takový obvodní lékař či ortoped si vyúčtuje za vypracování tohoto hodnocení poplatek ve výši několika set korun, za to odměna za vypracované znalecké posudky se pohybuje od stovek korun do tisíce korun. Někdy se ale vyplatí zainventovat. I když je otázkou, do jaké míry je to investice, když posléze tuto částku může poškozený uplatnit u škůdce v rámci majetkové újmy.

Součástí vyhlášky č. 440/2001 Sb. jsou přílohy, ve kterých jsou sazby za bodové hodnocení za bolest u úrazu uvedeny. Ustanovení § 2 stanoví, jakým způsobem se odškodnění bolesti určuje. V tomto případě hovoříme o bolesti způsobené škodou na zdraví, léčením této škody a odstraňováním následků škody na zdraví.

Jak se ale taková bolest klasifikuje? Obecně lze říci, že za bolest se považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví poškozenému, který tuto škodu utrpěl.¹³ Vyhláška č. 440/2001 Sb. uvádí, jakým způsobem se určuje bodové

---

¹³ www.wikipedie.cz

hodnocení pro stanovení výše odškodnění v jednotlivých případech. Pro posuzujícího lékaře či znalce jsou stěžejní metodické pokyny v ustanovení § 4 vyhlášky. Při hodnocení musí vycházet především z akutní fáze bolesti. Současně by měli přihlídnout zejména k rozsahu a způsobu poškození zdraví, jeho závažnosti, k průběhu léčby včetně náročnosti použité léčby a ke vzniklým komplikacím. Aplikace těchto metodických pokynů je zásadní, neboť jen tak si lze představit závažnost zranění a uvědomit si, jakou bolest musel poškozený vytrpět. Přesvědčivost těchto posudků je nezbytná. V některých případech se může stát, že zranění není uvedeno v příloze vyhlášky. V tomto případě nezbyvá posuzovanému lékaři nic jiného, než užití analogii, tedy použít takové bodové hodnocení škody na zdraví, s nímž lze posuzovanou škodu na zdraví po stránce bolesti nejlépe srovnávat. Užití této analogie přináší i řadu kolizí, neboť není výjimkou, že dva posuzující lékaři mají úplně opačný názor, co se týče užití analogické škody na zdraví. Při hodnocení bolestného je též zapotřebí vědět, že v případě, kdy lze škodu na zdraví hodnotit podle vícero položek, které jsou uvedeny v přílohách vyhlášky č. 440/2001 Sb., pak se bodové hodnocení těchto položek sčítá. Avšak jedná-li se o poškození téhož orgánu, nesmí součet bodového hodnocení převýšit bodové hodnocení za jeho anatomickou nebo funkční ztrátu, ke které nejčastěji dojde právě amputací orgánu.

Důležité je i poznamenat, že jeden ohodnocený bod odpovídá 120,- Kč. Tato hodnota bodu je stanovena v ustanovení § 7 odst. 2 předmětné vyhlášky. V porovnání s předchozí vyhláškou č. 32/1965 Sb. je to poměrně příjemné zvýšení, avšak s porovnáním úpravy jiných evropských států, je tato hodnota stále velice nízká. Dříve účinná vyhláška č. 32/1965 Sb. tak stanovila, že hodnota jednoho bodu činila 30,- Kč, což bylo poměrně dehonestováním zásadní hodnoty, kterou je lidské zdraví. Dnes si ani nikdo neumí představit, že by vyhláška určovala maximální výši odškodnění za bolest, přesto do konce roku 2001 tomu tak v původní vyhlášce bylo, neboť celková výše odškodnění za bolest z jednoho poškození na zdraví nesměla přesáhnout částku 120 000,- Kč. Tato vyhláška též i určovala, že odškodnění za bolest je jednorázovým nárokem poškozeného, což v dnešní době je opravdu již nemyslitelné. Předchozí vyhláška nutně potřebovala být novelizována, neboť hodnota bodů jednoznačně neodpovídala mzdovým poměrům.

Dílní nároky náhrady za bolest vznikají samostatně a též se samostatně

promlčují. S odkazem na zákon o pojistné smlouvě se u těchto nároků aplikuje tříletá lhůta, resp. čtyřletá. Tato promlčení lhůta počíná běžet okamžikem, kdy došlo k protiprávnímu jednání, resp. od vzniku pojistné události. Zde se neuplatní subjektivní dvouletá promlčecí doba podle Občanského zákoníku, tedy že promlčecí doba běží od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o tom, že došlo ke škodě na zdraví a kdo za ni odpovídá. Je pravdou, že někdy dojde k tak závažné újmě na zdraví, že je poškozený udržován v umělém spánku. Pokud bychom se pohybovali v režimu obecné odpovědnosti za škodu, pak v tomto případě subjektivní lhůta neběží, jelikož poškozený se doposud nedozvěděl o vzniku škodní události, neboť je udržován v umělém spánku. A skutečnost, že se o vzniku škodní události dozvěděli příbuzní poškozeného nebo dokonce jeho právní zástupce, který poškozeného často zastupuje v jiných řízeních, na běh promlčecí subjektivní doby, nemá žádný vliv. Při posuzování, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o vzniklé škodní události a škodě. Rozhodnutí R 38/1975 pak uvádí, že pro běh subjektivní promlčecí doby nestačí pouhá možnost poškozeného dozvědět se o vzniklé škodě či eventuelně předpokládaná vědomost o škodě. Dozvědět se o škodě znamená, že se poškozený dozvěděl, že došlo ke škodě na zdraví, ke škodě na majetku a k dalším škodám. Vědomost poškozeného o škodě či o odškodňované nemajetkové újmě nemusí z časového hlediska spadat vždy do stejného okamžiku s protiprávním jednáním škůdce. Pokud je splněna jedna podmínka pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby, musí k samotnému odstartování tohoto běhu promlčecí lhůty dojít ještě ke splnění jedné podmínky, a to vědomosti o osobě, která za škodu odpovídá. V tomto případě nelze za splnění podmínky považovat dobu, kdy poškozený předpokládá či se nějak domnívá, kdo je odpovědným subjektem za vzniklou škodu. Počátek běhu subjektivní lhůty též závisí i na skutečnosti, kdy se poškozený prokazatelně dozvěděl, kdo je odpovědnou osobou. Za takovou prokazatelnou vědomost se považuje usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání osoby, resp. škůdce pro ublížení na zdraví, obžaloba a samozřejmě pravomocné rozhodnutí v trestním řízení. Poškození se mohou dostat také do absurdní situace, kdy policie zahájila trestní stíhání škůdce, státní zástupce podal obžalobu, ale trestní soud nezasedl ani ve dvouleté lhůtě, kdy se poškozený dozvěděl o škodě i kdo za ni odpovídá. Poté poškozenému nezbyvá nic jiného, než podat žalobu na plnění z titulu náhrady škody na zdraví k soudu občanskoprávnímu a domáhat se svého

nároku, ačkoli trestním soudem nebylo ve věci ještě rozhodnuto. Jelikož se ale v rámci této rigorózní práce pohybujeme v režimu zvláštní odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 427 Občanského zákoníku, pak běh promlčecí doby není spojen s okamžikem, kdy se poškozený dozví o škodě a kdo za ni odpovídá, ale je spojen se vznikem škodní události. Více o promlčecí době bude pojednáno v kapitole 4. Promlčení.

2.1.2. Zvýšení bodového hodnocení náhrady za bolest

Základní bodové hodnocení může lékař či znalec zvýšit z důvodu uvedeném v ustanovení § 6 odst. 1 zmíněné vyhlášky. Jedná se o zvýšení o 50%, v mimořádných případech až o dvojnásobek. Důvodem pro zvýšení základního bodového hodnocení o 50% je především náročný způsob léčení škody na zdraví. Za tento náročný způsob léčení se podle vyhlášky považuje zejména infekce rány, která měla za následek prodlužující dobu léčení, neboť v těchto případech je poškozenému podávané antibiotikum. Zato důvodem pro zvýšení základního bodového hodnocení až o dvojnásobek je mimořádně náročný způsob léčení, kterým se podle této vyhlášky rozumí dlouhodobá plicní ventilace, kanylace velkých cév či dialýza.

Vyhláška č. 440/2001 Sb. též v ustanovení § 7 odst. 3 umožňuje výši odškodnění náhrady za bolest přiměřeně zvýšit. Toto přiměřené zvýšení zvyšuje soud jen ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele. Současně v tomto případě mluvíme o možnosti, nikoli o nároku. Soudní praxe si zvykla přiznávat zvýšení náhrad za bolest prostřednictvím určitých násobků základní náhrady. Co se ale považuje za základní náhradu? Některé soudy považovaly za základní náhradu bodové hodnocení podle příloh k vyhlášce č. 440/2001 Sb., jiné soudy naopak považovaly za základní náhradu bodové hodnocení zvýšené lékařem či znalcem podle ustanovení § 6 odst. 1. Tento spor vyřešilo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ve kterém Nejvyšší soud zastává tento názor: *„Právní předpis nepředepisuje způsob výpočtu částky odpovídající zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky, nýbrž je úkolem soudu, aby v každém jednotlivém případě posoudil, jaké zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění je v konkrétní posuzované věci „přiměřené“. Mezi výši přiznané náhrady a způsobem újmu musí existovat vztah přiměřenosti a náhrada musí*

odpovídat principu proporcionality, z něhož vyplývá požadavek, aby výše odškodnění ztížení společenského uplatnění byla přiměřená způsobeným následkům a jiným peněžitým náhradám (srov. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 350/03). Vzhledem k tomu, že rozhodující je hledisko přiměřenosti, ztrácí na významu samotný způsob výpočtu výše náhrady, a tedy i otázka zda výpočet odškodnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky tzv. násobkem se odvíjí od základní výměry odškodnění, která je určena podle § 3 odst. 1 vyhlášky, nebo od již navýšeného bodového ohodnocení podle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky. Z vyhlášky č. 440/2001 Sb., výše odškodnění za ztížení společenského uplatnění se odvíjí od bodového ohodnocení škody na zdraví, jež lékař uvede v posudku podle sazeb uvedených v přílohách č. 2 a 4 vyhlášky. V případě, že z důvodů podle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky lékař v posudku zvýší počet bodů (nejvýše o 50% celkové výše bodového ohodnocení ztížení společenského uplatnění), je toto zvýšení součástí bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku, které je základem pro stanovení výše odškodnění ve smyslu § 7 odst. 1 vyhlášky. Takto stanovenou výši odškodnění pak soud může postupem podle § 7 odst. 3 vyhlášky v odůvodněných případech zvýšit.“¹⁴ Za další přelomové rozhodnutí pak osobně považuji rozhodnutí, ve kterém se uvádí: „Podstatné však v zásadě není, zda za základ násobků je zvoleno základní bodové ohodnocení dle § 3 odst. 1 vyhlášky anebo bodové ohodnocení zvýšené dle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky, nýbrž pouze to, zda finální částka odškodnění je s ohledem na následky poškození zdraví pro uplatnění poškozeného ve všech sférách života přiměřené, a to zejména se zřetelem k významu zdraví v hierarchii obecně uznávaných hodnot, k potřebě naplnění satisfakční i preventivní funkce náhrady a k požadavku srovnatelnosti s výší náhrad jiných nemateriálních újem přiznávaných soudy“.¹⁵

Nárok na náhradu za bolest vzniká v době, kdy došlo ke vzniku bolesti. Pokud má být bolest odškodňována, předpokládá se, že bolest dosáhla určité fáze či intenzity. Tudíž vznik bolesti se váže k počátku, kdy se bolest stala odškodnitelnou.¹⁶ Než došlo k vydání tohoto rozhodnutí, soudy považovaly za dobu vzniku bolesti dobu, kdy došlo

---

¹⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 25 Cdo 2370/2007 ze dne 25.11.2009

¹⁵ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 25 Cdo 2258/2008-123, ze dne 20. 1. 2010

¹⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 25 Cdo 333/2005

k ustálení celkového zdravotního stavu poškozeného, popř. ke stabilizaci bolesti jako celku. Promlčecí lhůta, která je stanovena k uplatnění tohoto nároku, je tříletá a počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. Nárok na odškodnění tak vzniká za každou jednotlivou bolest zvlášť, neboť zdravotní stav poškozeného se může v průběhu léčení zhoršovat a může vzniknout bolest nová, kterou je též potřeba ohodnotit. V tomto případě mluvím o dalších operativních zákrocích či zákrocích k odstranění následků poškození zdraví. Poté tedy subjektivní promlčecí lhůta běží u každé bolesti zvlášť.

2.1.3. Náhrada za ztížení společenského uplatnění

Ztížení společenského uplatnění představuje náhradu za prokazatelně nepříznivé následky, jež trvale a výrazným způsobem ztěžují poškozenému možnost uplatnění v osobním životě či jiných sférách jeho života, popř. při výkonu povolání. Náhrada zde má obdobně jako při náhradě bolestného, povahu satisfakční, tj. jejím cílem je poskytnutím peněžních prostředků vyvážit, případně zmírnit uvedené nepříznivé následky. Nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění je nárokem osobní povahy, který zaniká smrtí poškozeného. Tato náhrada se poskytuje jednorázově, a to v penězích. Jednorázové odškodnění se může vyplácet i několikrát po sobě. Příkladem může být případ poškozeného, u kterého při dopravní nehodě došlo k rozdrčení kyčelního kloubu. Poté následuje velice dlouhá a náročná léčba, která spočívá v opakovaných operačních zákrocích. V tomto případě má pak poškozený nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění po alespoň částečném ustálení svého zdravotního stavu. Pokud prognóza je taková, že lékaři vpraví poškozenému umělý kloub, který bude třeba po 5-ti letech vyměnit, má poškozený následně možnost uplatnit další nárok za ztížení společenského uplatnění. Jednodušeji řečeno, při zhoršení již ustáleného zdravotního stavu nebo projeví-li se nové následky v souvislosti s původním úrazem, vzniká v důsledku původní škodné události další, resp. nový nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění, u nějž se porovnává stav před zhoršením zdravotního stavu se stavem nynějším. Tato náhrada musí odškodnit omezení výkonu v běžném životě poškozeného za období od posledního vyhodnocení ztížení společenského uplatnění do doby, kdy se opět ztížení společenského uplatnění hodnotí. Náhradu za ztížení společenského uplatnění lze zařadit do náhrady nemajetkové újmy.

Lze tedy konstatovat, že nárok na náhradu ztížení společenského uplatnění je dílčí, relativně samostatný nárok v rámci celkového nároku na náhradu škody na zdraví. Tyto dílčí nároky vznikají samostatně a též se samostatně promlčují. Stejně tak jako u náhrady za bolest, tak i u náhrady za ztížení společenského uplatnění se aplikuje tříletá lhůta, resp. čtyřletá. K problematice vzniku ztížení společenského uplatnění se vyjádřil i Nejvyšší soud, který ve svém rozhodnutí vyjádřil právní názor, že o škodě spočívající ve ztížení společenského uplatnění se poškozený zpravidla dozví v době, kdy se po léčení jeho zdravotní stav natolik ustálil, že bylo patrné, zda a v jakém rozsahu ke ztížení jeho uplatnění v životě a ve společnosti došlo, kdy lze tedy na základě skutkových okolností, které má k dispozici, objektivně provést jeho hodnocení. Tento okamžik zpravidla nemusí být totožný s dobou vyhotovení lékařského posudku, ve kterém bylo ztížení společenského uplatnění bodově ohodnoceno, jestliže již dříve bylo možno zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený do té míry, že bylo zřejmé, zda a v jakém rozsahu ke ztížení společenského uplatnění došlo.¹⁷ Otázkou zůstává, co se považuje za ustálený zdravotní stav poškozeného. Touto otázkou se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 13.12.2007, sp. zn.: 21 Cdo 244/2007, který uvedl, že za ustálený zdravotní stav poškozeného lze považovat dobu, když jsou stabilizována všechna tělesná a duševní poškození zdraví pocházející z jedné škodní události, když nelze jednotlivé škody na zdraví posuzovat a odškodňovat odděleně. Přistoupit tedy k vypracování bodového hodnocení ztížení společenského uplatnění můžeme v době, v níž je možné zdravotní stav poškozeného po úrazu, nemoci z povolání nebo jiném poškození na zdraví, popřípadě po jejich zhoršení, považovat za ustálený a v níž je tedy možné posoudit, jaký má změněný (zhoršený) zdravotní stav poškozeného prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb nebo pro plnění jeho společenských úkolů. Nutno podotknout, že většina soudních znalců považuje u standardních poškození na zdraví dobu jednoho roku od vzniku škodní události, kdy je zpravidla zdravotní stav stabilizován a je možné objektivně konstatovat trvalé následky.

Náhrada za ztížení společenského uplatnění je tedy náhradou nemajetkové újmy a hradí se v penězích a ve výši stanovené zvláštním předpisem, resp. vyhláškou

---

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.10.2005, sp. zn.: 21 Cdo 2877/2004

č. 440/2001 Sb. V důsledku vývoje zdravotního stavu poškozeného může dojít k nové škodě na zdraví, kdy si zdravotní stav poškozeného vyžaduje další operativní zákrok. Poté vzniká i potřeba dohodovat ztížení společenského uplatnění při jeho zhoršení. Při bodovém hodnocení je zapotřebí sledovat, aby nedošlo k tzv. duplicitnímu obodování již jednou provedeného hodnocení za ztížení společenského uplatnění. Na tento problém výslovně upozorňuje ustanovení vyhlášky č. 440/2001 Sb., podle něhož pokud byl poškozený pro dřívější ztížení společenského uplatnění již odškodněn a odškodňuje-li se nastalé zhoršení tohoto ztížení společenského uplatnění, které při dřívějším hodnocení nebylo předpokládáno, odečte se z bodového ohodnocení nově hodnoceného ztížení společenského uplatnění výše bodového ohodnocení dříve přiznaná.¹⁸ Dalším velice významným rozhodnutím je rozhodnutí Nejvyššího soudu, R 9/1986, ve kterém soud vyslovit tento právní názor: „*Poškozenému může vzniknout ze škodné události v případě pozdějšího zhoršení již ustáleného zdravotního stavu i další nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Takový nárok je z hlediska promlčení posuzovat samostatně jako nárok se samostatnou subjektivní promlčecí dobou a rozdílným začátkem jejího běhu.*“

Odškodnění ztížení společenského uplatnění má de facto reparovat následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. V souvislosti s vlivem poškození zdraví na výkon zaměstnání bychom neměli slučovat dva tituly, tedy že v rámci náhrady za ztrátu na výdělků se odškodňuje snížení výdělků, zatímco v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění se odškodňuje omezení možnosti seberealizace a společenského uplatnění v návaznosti na výkon povolání ve smyslu profese bez přímé souvislosti s výší výdělků. Podle § 444 Občanského zákoníku se tedy v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění odškodňují následky spočívající v tom, že poškozený ztratil možnost dalšího vzdělávání a v důsledku takto ztížené kvalifikace i možnost dosahovat vyšších příjmů v rámci

---

¹⁸ § 5 odst. 2 vyhlášky č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

kariérního potupu. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti. Ve společnosti je tento nárok na ztížení společenského uplatnění známý pod slovním spojením „trvalé následky“. Tento pojem ovšem nevystihuje celou podstatu ztížení společenského uplatnění, nýbrž jen dílčí část. Za trvalý následek široká veřejnost považuje situaci, kdy poškozený po sešroubování fraktury pravé ruky, tuto ruku zvedne jen do výše brady. To je ale samozřejmě málo. Je zapotřebí i zohlednit, zda poškozený je schopen s tímto omezením činit běžné úkony, či zda poškozený potřebuje pomoc druhé osoby, dále do jaké míry může poškozený vykonávat své zájmy a záliby, a zda toto omezení je trvalé či při pravidelném cvičení může dojít ke snížení omezení. Tyto všechny aspekty musí soudní znalec, který vypracovává znalecký posudek, ve kterém hodnotí ztížení společenského uplatnění, náležitě zhodnotit. Též se přihlíží k věku poškozeného, neboť je rozdíl, pokud je omezen v běžných úkonech mladý člověk do třiceti let, který má celý život před sebou a starší, sedmdesátiletý důchodce. Je spravedlivé, aby tito poškození se stejným omezením, byli ohodnoceni stejně? To je otázka, kterou ještě nikdo nezodpověděl, neboť by se dostal pod palbu otázek, stížností a protestů jedné či druhé skupiny, kterou nezvýhodnil. Uveďme si ale příklad. Ztížení bodového hodnocení bylo ohodnoceno 500 body, resp. 60.000,- Kč. Pokud toto odškodnění vydělíme počtem let, které odhadem poškozenému k životu zbývá, pak třicetiletému člověku náleží odškodnění ve výši 1.200,- Kč ročně, zato sedmdesátiletému důchodci 6.000,- Kč ročně za předpokladu, že oba dva se dožijí osmdesáti let. Je toto odškodnění přiměřené? Podle mého názoru není, neboť pokud obdrží oba dva poškození bodové hodnocení stejné, dochází k degradování hodnoty a statků zdraví a života mladého člověka, což rozhodně není pozitivní.

Domnívám se, že nemusím nikoho přesvědčovat o tom, že škoda na zdraví je velmi citelnou újmou a tato újma se odškodňuje jen velice těžko. Mechanismus zvolený dosavadními právními předpisy vychází z principu přepočitatelnosti zdravotní újmy na peněžitou částku prostřednictvím lékařského posudku, který se opírá o metodiku založenou na snaze co nejpřesněji určit diagnózu či omezení, k nimž se pak přiřadí stanovené bodové hodnocení převoditelné přímo na peníze. Je ale tato metodika správná? Měly by se této metodiky držet soudy? Je otázkou, zda má být při

odškodňování použita jakási šablona, umožňující alespoň zhruba sjednotit výši náhrady v relativně srovnatelných případech, zda je na místě ji odstupňovat právě podle kritérií uvedených v odškodňovací vyhlášce či zda právní úprava má být pouze rámcová a břemeno nalézání konkrétních částek má tížit soud bez jakékoliv odborné pomůcky. Z mého pohledu je odškodňovací vyhláška poměrně zastaralá, nedostatečná a rozhodně neodpovídá současnému životnímu stylu, a už vůbec neodpovídá evropské rozhodovací praxi. Dokud bude stále platit vyhláška č. 400/2001 Sb., bude zapotřebí, aby soud častěji aplikoval ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky, a tím tak učinil odškodnění adekvátní a srovnatelné se zeměmi západní Evropy. Avšak především od počátku roku 2010 dochází k hromadnému zamítání žalob na zvýšení ztížení společenského uplatnění. Proč tomu tak je? Copak soud nedokáže spravedlivě porovnat, zda je poškozený omezen ve svém výkonu běžných úkonů či nikoli? Po několika neúspěšných žalobách jsem dospěla k názoru, že soud potřebuje mladého, aktivně založeného sportovce, který na samém vrcholu své kariéry musel se sportem přestat, neboť mu to jeho zdravotní stav neumožňoval. Tento případ považuje soud za případ hodný mimořádného zřetele. Kolik ale takových vrcholových sportovců napočítáme? Za to postarší důchodkyně, která si bez pomoci druhého ani nezapne zip u bundy, není tak zase významně omezena ve způsobu svého života a současně jak soud ve svém odůvodnění řekl: „Žalobkyně sice byla před dopravní nehodou ve svých sedmdesáti letech poměrně aktivní, šila a háčkovala, ale otázkou zůstává, do jakého věku by šila a háčkovala i nadále, kdyby ke škodní události nedošlo.“ Nad tímto odůvodněním zůstává rozum stát. Kdo má právo říkat, že kdyby ke škodní události nedošlo, že by žalobkyně stejně přestala ve svých aktivitách dříve či později. Vždyť ze samého označení „ztížení společenského uplatnění“ se podává, že jde o odškodnění čeho si nehmotného, co se projevuje bez konkrétních finančních dopadů do sféry poškozeného, co jej však ale zároveň hendikepuje oproti dosavadnímu způsobu života a co mu jeho dosavadní aktivity omezuje, ztěžuje či zcela eliminuje. Jde právě o ono uplatnění se v životě, tedy o ztrátu možností a příležitostí budovat svůj osobní, rodinný či profesní život podle dosavadních představ, a toto těžko postižitelné ztížení všech těchto faktorů představuje újmu, která má být reparována právě penězi. Věk poškozeného zde hraje důležitou roli, avšak zásadní je, do jaké míry je život poškozeného omezen či ztížen. Soudy by při své rozhodovací praxi měly především mít stále na paměti, že náhrada za ztížení

společenského uplatnění představuje částku, která má poškozenému kompenzovat to, že vlivem zdravotních omezení se zhoršují jeho možnosti uplatnit se v různých oblastech života, a že tak přišel o určitou kvalitu života jako takovou. Bohužel ne všechny soudy tuto podstatu ztížení společenského uplatnění mají na paměti. Většina soudců si totiž myslí, že ztížení společenského uplatnění je takové de facto přilepšení si, někdy dokonce neúměrné zvýšení životního standardu či stylu. Také jsem se setkala s tím, kdy soudci mají pocit, že tento nárok bude hrazen z jejich „kapsy“. Pak je jen velice těžké přesvědčit soud o nedostatečné právní úpravě a nutné potřebě tento nárok přiznat ve vyšším násobku. Dokud soudy budou uvažovat tak, že poškozený žádá o náklady na zlepšení životního stylu, bude rozhodovací praxe taková, jaká je nyní a nebudeme se moci srovnávat se západní Evropou, kde tato náhrada se vyplácí k ulehčení životních podmínek, které byly do jisté míry omezeny či naprosto eliminovány. Soudy by měly pamatovat na jedno, že to bude nevinný poškozený, který to de facto odnese, neboť po zbytek života bude muset své omezení svému způsobu života přizpůsobit. A upřímně, učit se v sedmdesáti letech jíst levou rukou, když je člověk celý život pravák, je značně nezáviděníhodné.

Důležité je i poznamenat, že stejně jako u náhrady za bolest, tak i u náhrady za ztížení společenského uplatnění odpovídá jeden ohodnocený bod 120,- Kč. Tuto konverzi opět najdeme v odškodňovací vyhlášce v ustanovení § 7 odst. 2. A stejně jako pro bodové hodnocení škody na zdraví, která není uvedena ve vyhlášce, se i v případě neuvedených následků použije analogicky bodové hodnocení následků, s nimiž lze posuzované následky srovnávat podle jejich povahy a rozsahu.

2.1.4. Zvýšení bodového hodnocení náhrady za ztížení společenského uplatnění

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolestech a ztížení společenského uplatnění umožňuje s odkazem na ustanovení § 6 odst. 1 písm. c), aby lékař ve svém znaleckém posudku bodové hodnocení škody na zdraví zvýšil nejvýše o 50% celkové částky bodového hodnocení, pokud škoda vedla ke zvlášť těžkým následkům. Zvlášť těžkými následky škody na zdraví se rozumí s odkazem na vyhlášku takové následky, které podstatně omezují nebo významně mění uplatnění v životě anebo znemožňují další uplatnění v životě, a to s ohledem na věk poškozeného i jeho předpokládané uplatnění v

životě. Pokud tedy lékař při vypracování znaleckého posudku dojde k závěru, že škoda u poškozeného vedla ke zvlášť těžkým následkům, pak podle složitosti omezení uplatnění v životě a s ohledem na věk, může základní bodové hodnocení zvýšit o několik procent, maximálně však o 50%. Pokud lékař sám uzná, že je zde důvod pro zvýšení základního bodového hodnocení ztížení společenského uplatnění, vyjadřuje to jediné, a to, že základní bodové hodnocení ztížení společenského uplatnění dostatečně nevyjadřuje následky, které jsou do budoucna v důsledku poškození zdraví trvale omezeny nebo naprosto ztraceny. K tomuto se vyjádřil poměrně podrobně Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 31.8.2004, sp. zn.: 25 Cdo 847/2004, ve kterém se uvádí, že *„Náhrada za ztížení společenského uplatnění určená na základě počtu bodů stanovených lékařem představuje jednorázové odškodnění za prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb a pro plnění jeho společenských úkolů (§ 4 odst. 1 vyhlášky). Nelze přehlížet, že již samo základní bodové ohodnocení (§ 6 odst. 1 vyhlášky) zohledňuje okolnost, že poškozený je vlivem následků utrpěného zranění omezen ve svých možnostech, např. volby povolání, volby životního partnera a dalších způsobů osobního uplatnění, v možnostech účastnit se kulturní a sportovní činnosti či v jiných formách společenského uplatnění.“*. Nejvyšší soud touto právní větou spíše pomohl škůdcům a odpovědným osobám, než poškozeným. Podle mého názoru, základní bodové hodnocení ztížení společenského uplatnění kompenzuje důsledky, které vznikly v souvislosti se vznikem škodní události, a to dočasné omezení ve způsobu života. Záměrně uvádím slovo dočasné, neboť pokud dojde k nekomplikované fraktuře předloktí, je poškozený tímto omezen, avšak jen po dobu, kdy kost srůstá a samozřejmě nějaký čas, než se obnoví všechny lymfatické žlázy a cévky, k jejichž poškození došlo. Obecně lze říci, že za dva tři roky poškozený téměř ani už neví, že měl před pár lety předloktí zlomené. Pokud ale dojde vlivem následků zranění k omezení, např. ve volbě povolání, volbě životního partnera či v kulturních a sportovních činnostech, pak by se mělo jednat o případ, kdy může sám lékař podle svého nejlepšího vědomí a svědomí základní bodové hodnocení ztížení společenského uplatnění zvýšit, a to až o 50%, přičemž pokud dojde ke zvýšení až o 50%, mělo by se podle mě jednat o těžké následky na zdraví. Pokud tedy má dojít ke zvýšení základního bodového hodnocení ztížení společenského uplatnění, je zapotřebí porovnat zdravotní stav poškozeného, jeho sportovní i kulturní

možnosti, uplatnění v profesním životě i životě společenském se stavem, který je určující pro tzv. základní hodnocení ztížení společenského uplatnění. Jednoznačně tu půjde o stav svou kvalitou zcela jiný, v jehož důsledku dochází k trvalým, zásadním a významným změnám. Kvalita dalšího života poškozeného s jeho životem dosavadním je proto nesrovnatelná.

Právo mimořádného zvýšení odškodnění podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky je vyhrazeno pouze soudu a přichází v úvahu jen ve skutečně výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, kdy ani zvýšení základního odškodnění podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky dostatečně nevyjadřuje následky, které jsou do budoucna v důsledku poškození zdraví. Toto mimořádné zvýšení se předpokládá jen ve zcela výjimečných případech, hodných mimořádného zřetele, kdy kulturní, sportovní či jiné zapojení poškozeného před úrazem bylo na vysoké úrovni a mimořádné. K pojmu případ mimořádně hodného zřetele se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu III. ÚS 350/03. Podle Ústavního soudu lze považovat za příklad hodný mimořádného zřetele nevratné a trvalé poškození zdraví. Intenzitu trvalého a nevratného poškození zdraví pak musí dovést soud v každém případě individuálně.

Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že při zhoršení již ustáleného zdravotního stavu nebo projeví-li se nové následky související s původním úrazem, pak mohou být odškodněny i takové další následky, které se projeví později v takové intenzitě a takovým způsobem, že původně nebyly, příp. ani nemohly být předvídaný. V takovém případě jde o nový dílčí nárok z původní škodné události, přičemž pro účely odškodnění ztížení společenského uplatnění se porovnává stav před zhoršením zdravotního stavu se stavem nynějším. Splnění podmínky pro mimořádné zvýšení náhrady při předešlém odškodnění neznamená, že automaticky u každého dalšího nově vzniklého nároku budou tyto podmínky opět splněny. Naopak, tento nový dílčí nárok se musí podrobit celému procesu zkoumání, přičemž soud nesmí opomenout, pro jaké omezení předchozí nárok přiměřeně zvýšil, neboť soud nemůže opakovaně zvýšit nárok ztížení společenského uplatnění pro totožné omezení ve způsobu života.

Je třeba zdůraznit, že náhrada za ztížení společenského uplatnění představuje částku, která má poškozenému kompenzovat to, že vlivem zdravotních omezení se zhoršují jeho možnosti uplatnit se v různých oblastech života a že tak přišel o určitou kvalitu života jako takovou. Pokud je zde důvod pro mimořádné zvýšení odškodnění

podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky, pak úvaha soudu není zcela neomezená, neboť právní předpis tím, že rámcově stanoví předpoklady pro vznik nároku na základní výměru ztížení společenského uplatnění a pro vznik nároku na její zvýšení, stanoví zároveň hlediska, ke kterým je třeba přihlížet a jimiž je úvaha soudu o míře přiměřenosti zvýšení v jednotlivých zcela výjimečných případech hodných mimořádného zřetele usměrňována. Rozsah náhrady ztížení společenského uplatnění musí být přiměřený povaze trvalých následků a rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě i ve společnosti. Dále by měl soud vycházet ze závažnosti způsobené škody na zdraví, tzn., zda byly zasaženy životně důležité orgány, do jaké míry je poškozený omezen v hybnosti poškozené končetiny a jaký celkový dopad má zranění na poškozeného z pohledu komplexního zdravotního stavu. Určitě by soud neměl opomenout zhodnocení možnosti vyléčení či eliminace způsobené škody, tzn., zda v důsledku poškození je poškozený omezen ve svém způsobu života a jestli je poškozený nucen k pravidelným kontrolám u lékařů, dalším operativním zákrokům či se v důsledku poškození zdraví stal alespoň do určité míry závislým na přístrojovém vybavení. Ústavní soud se ve svém nálezu sp. zn.: III.ÚS 350/03 též zabýval otázkou principem proporcionality, který náleží mezi obecné zásady právní ve srovnání, jak je tento princip aplikován v zemích západní Evropy. Ústavní soud v tomto smyslu odkazuje na Listinu základních práv a svobod a podotýká, že porušení pravidla proporcionality by mohlo dojít k zásahu do ústavně zaručených práv, a to konkrétně do práva na soudní ochranu zakotvenou v ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavnímu soudu nepřísluší, aby stanovil, v jaké konkrétní výši by náhrada za ztížení společenského uplatnění měla být přiznána, ústavní soud pouze upřesnil, že obecné soudy při svém posuzování mimořádných případů mají určitý prostor k úvaze, jakého násobku použijí. Z hlediska ochrany ústavnosti pak ale musí obecné soudy dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech, a aby mezi touto přiznanou výší a způsobenou škodou, existoval vztah přiměřenosti. Jednoduše lze říci, že je na obecný soud kladen velký požadavek na důkladné a podrobné dokazování, kdy je zapotřebí zjistit všechny skutečnosti odůvodňující nárok přiznat a poté v jaké výši. Částka přisouzená poškozenému by rozhodně neměla mít likvidační charakter, neboť jistě není ani v zájmu poškozeného, aby škůdce byl finančně zruinován a ztratil schopnost uhradit škodu

alespoň v nižším rozsahu. Pokud totiž odpovědnou osobou je fyzická osoba a nikoli smluvní pojišťovna, pak je otázkou, zda přiznané mimořádné zvýšení odškodnění nebude mít za následek likvidaci této fyzické osoby včetně její rodiny, neboť pokud by mimořádné odškodnění dosahovalo milionových částek, nebude mít tato osoba na jeho splácení finanční prostředky. A v tu chvíli bude tímto zasažen nejen poškozený, neboť jeho plnění je v nedohlednu, ale i fyzická osoba, která není schopna tak vysokou sumu nikdy splatit. V tomto případě je též zapotřebí zvážit, zda v důsledku přiznání mimořádného odškodnění ztížení společenského uplatnění nedojde ke vzniku větší škody, než o jejíž rozsah se jednalo. Pak je ale zapotřebí položit si otázku, v případě, kdy odpovědným subjektem je smluvní pojišťovna, má se též přihlížet k majetkovým poměrům této právnické osoby? Ze žádného ustanovení nevyčteme možnost diferencovat mezi škůdci a při stanovení výše náhrady přihlížet k jejich majetkovým poměrům. Není tedy možné dovodit, že tentýž následek by smluvní pojišťovna či jiná právnická osoba měla platit jinou, resp. vyšší částku, než kterou by bylo možno uložit k úhradě fyzické osobě s průměrným příjmem či menší právnické osobě.

Zejména u ztížení společenského uplatnění platí, že vyjádření celkové náhrady pomocí několikanásobku základního bodového hodnocení má svou logiku, není v rozporu se zákonem a není ani důvodu je ztracovat, jsou-li respektovány základní zásady mimořádného zvýšení odškodnění a splňuje-li zároveň absolutní částka požadavek na přiměřené odškodnění utrpěných následků. V současné době je probírána otázka rozsahu odškodnění u případů fatálních následků, spojených se zcela devastujícími dopady na dosavadní způsob života, jakými je trvalé upoutání na lůžko se ztrátou sebeobsluhy či pouhé vegetativní přežívání bez možnosti účastnit se jakkoli běžných životních záležitostí.

Ve sporech o násobném zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., stejně tak ve sporech o násobném zvýšení náhrady za bolest, ukládají někdy soudy ustanovenému znalci, aby se vyjádřil, zda u poškozeného jde o výjimečný případ hodný mimořádného zřetele. Jednak se jedná o nelehký úkol, který je znalci zadán, ale hlavně taková otázka na znalce je od soudu zásadně nepřijatelná, neboť se jedná o otázku právní, nikoli o odbornou lékařskou otázku. Znalec samozřejmě může ve znaleckém posudku zhodnotit, zda si např. poškození zdraví poškozeného vyžaduje mimořádně náročný způsob léčení či zda

omezení v rodinném životě poškozeného, v pracovním či společenském, které poškozený uvádí, je v příčinné souvislosti mezi zdravotními následky zranění a tvrzenými omezeními poškozeného. Znalec též při určování výše odškodnění přihlíží k věku a případnému omezení uplatnění v profesním, rodinném, sportovním či kulturním životě. Je důležité mít na paměti, že znalec není soudce, aby zkoumal, jaká pracovní a společenská omezení poškozený skutečně má, je však na znalci, aby ověřil důvodnost omezení tvrzených poškozeným z hlediska aktuálního zdravotního stavu. Ze soudní praxe lze konstatovat, že přístup jednotlivých lékařů, znalců či znaleckých ústavů k vypočítání bodů za bolestné a ztížené společenské uplatnění není vždy stejný a poměrně často se setkáme s markantními rozdíly, a to především hodnocením za ztížení společenského uplatnění vypracovaným lékařem, resp. operátorem a znalcem. Mezi znalci a znaleckými ústavu pak takový markantní rozdíl není, i když někdy výjimka potvrzuje pravidlo. Pokud v soudním řízení vyjde najevo takovýto rozdíl, nezbyvá soudu nic jiného, než aby zadal tzv. ústavní posudek ke zjištění rozhodného skutkového stavu. Znalci jsou pak v očích poškozených vnímáni jako tzv. „nepřející“ oprávněným nárokům poškozených, jiní znalci jsou naopak vnímáni jako nedůvodně přející nárokům poškozeným. Role soudu v tomto případě je velice složitá a dalo by se říci nezáviděníhodná, neboť ať rozhodne soud tak či onak, vždy bude druhá strana nespokojena a bude tvrdit, že kdyby věc soudil jiný soudce, jistě by takto nerozhodl.

2.1.5. Náhrada za škodu usmrcením

S účinností od 1.4.2004 bylo ustanovení o jednorázovém odškodnění konkrétně vyjmenovaných osob zakomponováno do Občanského zákoníku pod ustanovení § 444 odst. 3. Pokud mluvíme o jednorázovém odškodnění, pak mluvíme o nemajetkové újmě pozůstalých, resp. osob, které mají podle ustanovení Občanského zákoníku nárok na toto odškodnění za smrt osoby blízké. V případě, že tedy dojde k ublížení na zdraví s následkem smrti, pak se jednotliví členové rodiny mohou domáhat po škůdci jednorázového odškodnění. V případě, že smrt poškozeného nebyla zaviněna v plném rozsahu škůdcem, pak i tento nárok pozůstalých osob se krátí podle míry spoluzavinění. Tohoto nároku se může domáhat manžel či manželka, a to ve výši 240.000,- Kč, dále každé dítě poškozeného ve výši 240.000,- Kč, každý z rodičů ve výši 240.000,- Kč,

každý z rodičů při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte ve výši 85.000,- Kč, každý sourozenec ve výši 175.000,- Kč a každá další blízká osoba žijící ve společné domácnosti s poškozeným v době vzniku škodné události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti ve výši 240.000,- Kč. Osobou blízkou se myslí s odkazem na ustanovení Hlavy deváté Občanského zákoníku příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.¹⁹ V případě, že dojde ke smrti sourozence, který žil ve společné domácnosti s ostatními sourozenci, tedy osobami blízkými podle ustanovení § 116 Občanského zákoníku, jaký nárok mohou po škůdci tyto sourozenci uplatňovat? Mají uplatňovat nárok s odkazem na ustanovení § 444 odst. 3 písm. e) či f) Občanského zákoníku? Jsem přesvědčena, že v tomto případě je možné, aby pozůstalí sourozenci žijící v době vzniku škodné události s usmrceným ve společné domácnosti uplatnili u škůdce nárok odpovídající částce 240.000,- Kč, neboť nemůže jít k tíži pozůstalých sourozenců, že zákon na tento případ konkrétně nemyslí. Pro tyto sourozence můžeme analogicky použít ustanovení § 444 odst. 3 písm. f). Jelikož se jedná o diskutabilní otázku, je více než pravděpodobné, že trestní soud v adhezním řízení přizná těmto sourozencům pouze odškodnění ve výši 175.000,- Kč s odůvodněním, že v trestním řízení není prostor pro dokazování, zda usmrcený žil se sourozenci ve společné domácnosti bezprostředně před vznikem škodné události či nikoli. Proto trestní soud bude postupovat podle ustanovení § 229 odst. 1 Trestní řádu a sourozence, resp. poškozené odkáže se zbývajícím nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Následně mohou poškození uplatňovat rozdíl mezi přiznaným nárokem a nárokem, který jim náleží podle ustanovení § 444 odst. 3 písm. f) s tím, že v civilním řízení bude právě probíhat již zmíněné dokazování, zda usmrcený bezprostředně před vznikem škodné události žil s poškozenými ve společné domácnosti či nikoli. Dokazování bude spočívat v navrhování důkazů typu potvrzení o trvalém bydlišti, místní ohledání pokoje usmrceného či výslech sousedů.

Osobně se domnívám, že odškodnění za ztrátu blízkého člena rodiny, které uznávají pozůstalým právní předpisy České republiky, je stále ve srovnání s jinými

---

¹⁹ § 116 zákona č.40/1964 Sb., občanský zákoník

členskými státy Evropské Unie zanedbatelné. Vždyť se jedná o ztrátu osoby blízké, která se podílela na chodu domácnosti a byla živitelem rodiny. Částky přiznávané Občanským zákoníkem jsou podle mého názoru směšné a rozhodně neodpovídají újmě, kterou rodina pociťuje ztrátou člena rodiny. V případě, že dojde ke smrti otce dvou dětí a manžela manželky na mateřské dovolené, újma pro rodinu je daleko větší, než odškodnění, které ustanovení Občanského zákoníku pozůstalým přiznává. Vždyť to byl právě usmrcený, který zajišťoval výživu třech osob, podílel se na chodu domácnosti, vychovával dvě nezletilé děti a v neposlední řadě zajišťoval bydlení pro rodinu splácením hypotéky. Zákonodárci by si měli především uvědomit, že usmrcením člena rodiny dojde k nevratnému poškození toho nejdůležitějšího, co je Ústavou chráněno, a to ztrátě lidského života. Za absurdní považuji situaci, kdy dojde k usmrcení manžela, jehož manželka v době usmrcení nemá povědomí o své graviditě. O té se dozví až v průběhu trestního řízení a soud v tomto případě přiznává odškodnění pouze manželce, neboť doposud nenarozenému dítěti tento nárok nesvědčí. Proto se tedy ptám, je přiznané odškodnění manželce usmrceného ve výši 240.000,- Kč adekvátní za situace, kdy na výchovu a výživu svého doposud nenarozeného dítěte je kompletně sama? Odpověď je jednoduchá, není. A s tímto vědomím by mělo dojít k novelizaci podle mě zastaralého a neodpovídajícího ustanovení § 444 odst. 3 písm. a) – f) Občanského zákoníku.

2.2. Náhrada z titulu nákladů léčení

2.2.1. Náhrada účelně vynaložených nákladů na léčení

Nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením je upraven v ustanovení § 449 odst. 1 Občanského zákoníku. Co se ale považuje za účelně vynaložené náklady? Mnozí se domnívají, že místo účelně vynaložených nákladů by se mělo jednat o nezbytně vynaložené náklady na léčení. Tyto pojmy rozhodně nejsou totožné, neboť mají jiný obsahový význam. Pokud se jedná o účelně vynaložené náklady na léčení, jedná se o náklady, které byly smysluplně vynaloženy na léčení, zato pojem nezbytné je o dost striktní a pokud by se poškozeným hradily jen nezbytně vynaložené náklady, pak by se jim téměř žádného nároku nedostalo, protože odpovědný

subjekt by vždy zpochybnil jejich nezbytnost. Účelnost vynaložení těchto nákladů však nelze hodnotit mechanicky pouze z hlediska objemu vynaložených prostředků, ale je především třeba klást důraz na jejich přínos v rámci procesu odstraňování, resp. zmírňování následků škody na zdraví u poškozeného. Poškozený musí mít v rámci poskytování zdravotní péče z důvodu léčení následků škody na zdraví v zásadě stejné možnosti jako ostatní občané, resp. pacienti a nemůže být oproti nim nijak znevýhodněn. Podle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, občané mají právo na poskytování zdravotní péče podle ustanovení tohoto zákona, zákona o všeobecném zdravotním pojištění a předpisů vydaných k jejich provedení a zákona o ochraně veřejného zdraví.²⁰ Systém zdravotní péče poskytovaný zdravotnickými zařízeními státu, obcemi, fyzickými a právníckými osobami v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy bezpochyby umožňuje zajistit občanům „srovnatelnou kvalitní lékařskou péči“ přímo v jejich bydlišti nebo v blízkém okolí. Vzhledem k tomu však, že léčení nelze redukovat pouze na věcnou stránku vlastní reparace zdravotního poškození, neboť pro jeho úspěšný průběh je významná i subjektivní důvěra pacienta v lékaře, je jedním z oprávnění, které zákon zaručuje všem občanům bez rozdílu, a to právě právo na svobodnou volbu lékaře, které je zakotveno v ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. Protože toto právo není omezeno jen na volbu lékaře z bezprostředního okolí poškozeného, nelze přiměřené náklady spojené s realizací tohoto práva zaručeného každému občanovi - tedy i poškozeným - považovat za neúčelně vynaložené jen z toho důvodu, že by náklady za jízdné a cestovné k jinému lékaři mohly být nižší. Z uvedeného vyplývá, že poškozený, kterému se stala škoda na zdraví, přísluší právo svobodné volby lékaře zásadně ve stejném rozsahu, jako ostatním občanům. Náklady jízdného a cestovného spojené s léčením následků zranění při dopravní nehodě, pracovního úrazu nebo nemoci z povolání nelze považovat za neúčelně vynaložené jen z toho důvodu, že při poskytnutí zdravotní péče srovnatelné úrovně u jiného lékaře mohly být výlohy poškozeného nižší. Proto se za účelně vynaložené náklady spojené s léčením považuje i případ, kdy ke škodní události došlo v Ostravě, kde byl poškozený operován a hospitalizován, ačkoli je z Prahy, a po propuštění z nemocnice jezdí zpět na pravidelné kontroly. Nelze ani

---

²⁰ § 9 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

poškozenému vyčítat, pokud by jezdil na pravidelné kontroly autem, nikoli autobusem či vlakem, neboť při dojíždění na tyto povinné kontroly, může jen výjimečně používat veřejnou hromadnou dopravu, neboť i při minimálním poruše poškozenému hrozí vážné zhoršení zdravotního stavu.

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením může být poskytnuta teprve poté, co tyto náklady byly vynaloženy, a poskytují se tomu, kdo je vynaložil. Ve smyslu ustanovení § 449 odst. 3 Občanského zákoníku není rozhodný vztah toho, kdo náklady vynaložil, k poškozenému nebo k osobě, jež na následky poškození na zdraví zemřela. V tomto případě může jít i o více osob, které tyto náklady vynaložily. Kromě poškozeného to mohou být i jiné osoby, které vlastním jménem, samy za sebe, mohou uplatnit tento nárok vůči odpovědnému subjektu. V tomto případě se jedná o přímý nárok. Tohoto ustanovení především hromadně užívají pojišťovny, u kterých je poškozený v rámci všeobecného zdravotního pojištění pojištěn. Pokud příbuzným poškozeného nebo jiným osobám vznikl nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, pak i tyto osoby mohou uplatnit svůj nárok u odpovědné osoby přímo. V praxi se tomu ale tak neděje. Ani si neumím představit, že by na straně žalobce, kromě poškozeného, stály další žalobci uplatňující vůči škůdci náhradu těchto účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, které v souvislosti s péčí o poškozeného vynaložili. Proto je více než vhodné, aby buď poškozený těmto osobám uhradil tyto požadované náklady a pak v rámci své žaloby je uplatnil, nebo v případě, že nemá dostatek finančních prostředků k jejich vyrovnání, alespoň tuto skutečnost tvrdil a osoby, kterým nárok vznikl, to u soudu potvrdily. Samozřejmě jde o případ od případu. Ve chvíli, kdy poškozeným je 19letý mladý muž, který je v posledním ročníku na střední škole a není výdělečně činným, pak jen horko těžko bude hradit rodičům náklady na pohonné hmoty včetně amortizace za to, že ho rodiče 2-3x týdně vozili na rehabilitaci. V tomto případě nezbyvá poškozenému, resp. tomuto mladému žalobci nic jiného, než tvrdit, že oprávněným z nároku je on, nikoli jeho rodiče, se kterými se vyrovnal. Ostatně je i účelnější, když je na straně žalované pouze jeden účastník, neboť náklady právního zastoupení pak nedosahují takových závratných částek, jako by tomu bylo, pokud by se spojili všichni oprávnění z nároku a škůdce by zažalovali společně. Jelikož by s největší pravděpodobností byla žaloba úspěšná, musel by škůdce hradit náklady právního zastoupení v nepředstavitelné částce. Také z pohledu soudu je toto

řešení účelnější, neboť si ani soudy nedokážou představit, kolik času a peněz by se muselo vynaložit, pokud by každý oprávněný zažaloval svůj nárok zvlášť. Jelikož se jedná o řízení, ve kterém je žalobce osvobozen od placení soudního poplatku, mohlo by to mít pro soud likvidační dopad nejen finanční, ale také i z časového hlediska. Proto by si měli všichni škůdci uvědomit a především zvážit, jak moc hluboko budou do těchto nároků vrtat, aby se jim to nevrátilo a mnohonásobně neprodražilo.

Účelně vynaloženými náklady na léčení se rozumí zejména náklady na cesty poškozeného do zdravotnického zařízení a na rehabilitace, zvýšené náklady na léky, doplatky na léky, regulační poplatky, ortopedické či jiné pomůcky, dietní stravování, náklady jízdného za návštěvy rodinných příslušníků v nemocnici či náklady s přibráním speciálně vyškoleného ošetřovatele. Mezi tyto náklady podle mého lze zahrnout i náklady, kdy poškozený v důsledku svého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné osoby, kterou si sám zajistil a která o něho pečuje. Bohužel současná judikatura je jiného názoru a tyto, byť prokazatelně vynaložené výdaje existují, nezahrnuje pod pojem účelně vynaložené náklady spojené s léčením, ale dokonce ani pod věcnou škodu podle Občanského zákoníku. Jinak je tomu v Zákoníku práce, kdy tento nárok se dá zahrnout do věcné škody. Více o této problematice pohovořím níže. A co třeba asistenční psi? Může se pořízení takového asistenčního psa zařadit do nákladů spojených s léčením? Judikatura tuto otázku zatím ještě neřešila, přesto jsem přesvědčena o oprávněnosti tohoto nároku. Pokud zdravotní stav poškozeného vyžaduje asistenci tohoto typu, tak proč ne. Samozřejmě všichni víme, že výcvik těchto psů je finančně náročný, proto i tento výdaj by se měl promítnout v uplatňovaném nároku. Zatímco výcvik psů pro nevidomé hradí stát, výchova a příprava asistenčních psů pro tělesně a zdravotně postižené, která je náročnější a trvá delší dobu, musí být financována ze sponzorských darů a dotací, popř. si jej musí uhradit poškozený sám. Otázkou ale bude, jak by to bylo v případě nákladů na výživu takového asistenčního psa. Zajištění základních potřeb pro zvíře není levnou záležitostí. Je třeba si uvědomit, že potřeba asistenčního psa u poškozeného mohla nastat až po způsobené škodě na zdraví, proč by tedy měl poškozený vydávat měsíčně tisíce na zajištění této „pomůcky“? Náš právní řád neumožňuje, aby náklady spojené s léčením byly vypláceny formou tzv. měsíční renty. Sice toto by byl nejjednodušší způsob, nicméně poškozeným nezbude nic jiného, než stravu a další potřeby pro asistenčního psa zajistit ze svého a následně tento

nárok průběžně uplatňovat u škůdce.

Se zavedením systému veřejného zdravotního pojištění v současné době nabývají tyto náklady větších rozměrů, než bylo doposud zvykem, neboť se postupně rozšiřuje přímá finanční účast pojištěných osob na úhradě nákladů na zdravotní péči. Obecně tedy platí, že náhrada nákladů na léčení pokrývá ty náklady, které nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Z hlediska náhrady škody bude vždy nutno pečlivě zkoumat, zda náklady byly vynaloženy skutečně účelně. Půjde-li např. o nadstandardní péči poskytovanou na základě přání poškozeného, nebude náklady za tuto nadstandardní péči hradit škůdce. Co ale v případě, kdy se poškozený dostane do nemocničního zařízení, které je přeplněné k prasknutí a umístění na pokoj s nadstandardním vybavením je jediným možným řešením? Pak se samozřejmě v tomto případě jedná o účelně vynaložený náklad. V těchto případech bude mimo jiné nutno opírat se o vyjádření lékaře, který by měl potvrdit, že nebylo možno poškozeného umístit na jiný pokoj nebo použít jiné léky či pomůcky, kterými by se dosáhlo stejného efektu za menší náklady. Výši vynaložených nákladů je pak nutno doložit, např. paragonem z lékárny, dokladem o zaplacení regulačního poplatku atp.

Pokud bychom měli hovořit o promlčení těchto nároků, i v tomto případě platí speciální tříletá doba, která začne běžet po jednom roce, co ke škodní události došlo, bez ohledu na dobu, kdy se poškozený dozvěděl, že mu nárok vznikl a kdo za něj odpovídá. Samozřejmě v případě, kdy tyto nároky vznikají průběžně, běží tříletá promlčecí lhůta od okamžiku, kdy nový nárok vznikl. Pokud si tedy poškozený zakoupí doplňkové léky, které se nehradí z veřejného zdravotního pojištění, promlčecí lhůta počíná běžet u každého nároku, resp. zakoupeného léku, absolvované cesty či poskytnuté péče duhou osobou zvlášť.

2.2.2. Náklady na cesty poškozeného do zdravotnického zařízení

Za účelně vynaložené náklady spojené s léčením poškozeného lze beze sporu považovat náklady na cesty poškozeného do zdravotnického zařízení. Tento nárok vyplývá z povahy věci, neboť pokud by nedošlo ke vzniku škody na zdraví, nemusel by poškozený náklady za cesty do nemocnice, na rehabilitaci či kontroly a následně ani hradit. Poškozený může nárokovat jen ty náklady, které mu opravdu vznikly. Poškozený

si tak nemůže nárokovat třeba převoz rychlou záchrannou službou z místa dopravní nehody do nemocnice, avšak tento nárok může u odpovědného subjektu uplatnit zdravotní pojišťovna, u které je poškozený v rámci veřejného zdravotního pojištění pojištěn. Poškozenému ale už náleží nárok za cestu po propuštění z hospitalizace domu, stejně tak všechny cesty na kontroly, rehabilitaci atd., pokud je absolvuje sám či za pomoci osob blízkých. Všechny cesty samozřejmě musí být účelně vynaložené. Z mého pohledu, pokud je poškozený nucen opakovaně se dostavovat na kontroly, jedná se o účelně vynaložené náklady. Samozřejmě ale odpovědný subjekt to už tak nevidí. U soudu se snaží zpochybnit každou cestu a prokázat její neúčelnost. Na podporu svého tvrzení pak žalovaná/ý uvádí, že lékař musí v lékařské zprávě uvést, že kontrola byla nezbytná. Máme právo takto lékaře zatěžovat? A co když se poškozenému přitížilo, ale termín kontroly byl daleko? Považuje se za účelně vynaložený náklad cesta k lékaři v případě akutních bolestí? Škůdce bude tvrdit, že pokud nebyla bolest v příčinné souvislosti se škodní událostí, pak se nejedná o právoplatný nárok. Tvrzení některých škůdců opravdu mnohdy překvapí, ale spíše negativně. Jsem přesvědčena, že k prokázání účelnosti absolvované cesty postačí, pokud lékař na konci lékařské zprávy uvede datum, popř. přibližný termín, kdy se poškozený má opět na kontrolu dostavit. Samotné vydání lékařské zprávy pak podle mého názoru deklaruje, že poškozený absolvoval cestu za lékařem na kontrolu a že vynaložil náklady na tuto cestu tam a zpět do místa, kde se zotavuje, a tudíž není třeba, aby lékař vyhotovil další kus papíru, na který napíše větu pro škůdce: „Dnešní kontrola byla nezbytná.“ Ono to zní jako absurdní situace, ale bohužel tohoto se škůdci v soudním řízení dovolávají. Naštěstí většina soudců má zdravý rozum a střízlivý úsudek, proto většinou konstatují, že provedení takového důkazu by bylo nadbytečné a zbytečně by to zatížilo jak soud, tak i účastníky včetně lékaře. Proto k prokázání účelnosti cesty na kontrolu postačí, pokud poškozený předloží lékařskou zprávu.

V praxi se objevuje problém, za jakou vzdálenost tato náhrada za cesty poškozenému náleží. Většina odpovědných subjektů proplácí náklady na cesty z místa trvalého bydliště do nejbližšího zdravotního střediska. Je pravda, že si většina poškozených řekne, že je lepší dostat alespoň něco, než nic. Ale není to pravda, poškození zde mají nárok na plné jízdné, pokud je samozřejmě účelně vynaložené. Uvedme si příklad, kdy dojde ke škodní události třeba v Liberci, při které jsou zranění

životní partneri. Oba dva jsou na tom velice špatně, avšak pro nedostatek nemocničních lůžek nemohou již nadále setrvat v nemocničním zařízení. Jeden z poškozených nemá nikoho, kdo by se o něj postaral, proto přijme nabídku členů rodiny druhého partnera. Ne vždy ale všichni bydlí ve stejném městě. Co když má poškozený trvalý pobyt v Praze, ale ve skutečnosti se léčí v Teplicích? Má pak nárok na úhradu cesty z Teplic do Liberce, nebo z Prahy do Liberce? Samozřejmě že nárok vzniká za cestu Teplice – Liberec a zpět. To se ale mnohdy nelíbí škůdci, neboť velice často právě argumentuje tím, že škůdce nemůže za to, že se o poškozeného nemá kdo postarat v místě jeho bydliště a k faktické rekonvalescenci tak dochází naprosto jinde. Je sice pravdou, že škůdce nemůže za to, zda poškozený má někoho, kdo by se o něj postaral, ale zase z toho druhého pohledu poškozený nemůže za to, že škůdce jednal v rozporu se zákonem, že svým chováním porušil právní předpisy. Samozřejmě, o účelnosti lze hovořit v případě, kdy poškozený jezdí přes celou Prahu na rehabilitaci, když jiné zdravotní středisko má 2km od sebe a možnost rehabilitace zde je. Pak je na poškozeném, aby prokázal, že konkrétní typ rehabilitace je poskytován právě na druhém konci Prahy a nikde jinde, resp. nikde blížeji. V případě, že poškozený důkazní břemeno v tomto neunes, škůdce bude povinen uhradit pouze náklady na cesty na nejbližší rehabilitaci.

Velice obtížný problém též spočívá v tom, jaký prostředek poškozený měl užít, aby se jednalo o účelně vynaložené náklady. Poškození jsou si moc dobře vědomi, že pokud pojedou motorovým vozidlem, je cesta značně pohodlnější a všechny náklady na cestu včetně amortizace vozidla by jim měly být proplaceny. Škůdci naopak oponují tím, že za účelně vynaložené náklady se považuje cesta veřejnou hromadnou dopravou, a to z jednoho prostého důvodu, neboť je podstatně levnější. Škůdci si ale už neuvědomují, jaké to je se zlomenou nohou a o berlích nastupovat a vystupovat z tramvaje, obzvláště v zimě. K této otázce se vyjádřil Nejvyšší soud ČR v odůvodnění svého rozsudku ze dne 2.7.2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003, který uvedl, že při dojíždění může poškozený jen výjimečně používat veřejnou hromadnou dopravu, neboť i při minimálním „insultu“ poškozenému hrozí vážné zhoršení jeho zdravotního stavu. S ohledem na tento judikát obecné soudy přestaly přihlížet k námitkám škůdců, že cesty do zdravotnických zařízení motorovými vozidly nelze považovat za účelně vynaložené. V této souvislosti se objevil i další problém, a to volba lékaře, u kterého se poškozený

léčí. Škúdci opět argumentují tím, že by poškozený měl navštěvovat ortopedickou ambulanci, které je 5km vzdálená od místa svého pobytu, nikoli 20km, aby se jednalo o účelně vynaložené náklady za cestu k lékaři. V tomto směru odkazují na ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého občané mají právo na poskytování zdravotní péče podle ustanovení tohoto zákona, zákona o všeobecném zdravotním pojištění a předpisů vydaných k jejich provedení a zákona o ochraně veřejného zdraví. Na toto ustanovení pak navazuje odst. 2, který zaručuje právo na svobodnou volbu lékaře. Lze tedy konstatovat, že toto právo není omezeno jen na volbu lékaře z bezprostředního okolí poškozeného, proto nelze přiměřené náklady s realizací tohoto práva zaručené každému občanovi považovat za neúčelně vynaložené jen z toho důvodu, že by náklady za jízdné a cestovné k jinému lékaři mohly být nižší. I přesto, že dnes můžeme říci, že systém zdravotní péče poskytovaný zdravotnickými zařízeními státu, obcemi, fyzickými a právníckými osobami v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy bezpochyby umožňuje zajistit občanům „srovnatelnou kvalitní lékařskou péči“ přímo v jejich bydlišti nebo v blízkém okolí. Za účelně vynaložené náklady se považují i náklady na cesty do případných termálních či rehabilitačních bazénů. V případě, že u poškozeného došlo k omezení hybnosti některé končetiny či svalu a lékař v lékařské zprávě v doporučení uvede, že plavání je optimální pro rozpohybování končetiny či uvolnění svalů, pak je na místě nárokovat si náklady spojené s cestou do takového termálního bazénu včetně parkovného. Je pochopitelné, že i tento nárok bude škúdce považovat za nadbytečný, proto je zapotřebí, aby doporučení o návštěvě takového zařízení bylo doporučením od lékaře, ideálně písemně. Pokud by se poškozený rozhodl sám navštěvovat termální bazén, aniž by mu ho někdo doporučil, bude pro poškozeného jen velice těžké prokazovat účelnost těchto návštěv. Pravdou je, že se s lékařem dá vždy domluvit a jeho to nestojí téměř nic, vyjma jedné krátké větičky v lékařské zprávě.

Jak ale takový nárok vypočítat? Nárok na účelně vynaložené náklady za cesty spojené s léčením se počítají naprosto shodně, jako když zaměstnanec účtuje náhradu za cesty u zaměstnance podle Zákoníku práce. Pro přehlednost doporučuji vytvoření tabulky, do které se zanesou odkud a kam se jelo, počet ujetých km, účel cesty a samozřejmě datum, kdy se cesta uskutečnila. Všechny takto ujeté kilometry se sečtou a výsledná vzdálenost se vynásobí spotřebou motorového vozidla s udáním spotřeby na

100km podle platného technického průkazu a dále se tato suma vynásobí cenou za 1l pohonné hmoty. U pohonných hmot je možné jednak použít aktuální cenu na základě daňového dokladu prokazující doklad o nákupu pohonných hmot a jednat může poškozený při tomto výpočtu vycházet z vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 377/2010 Sb., s účinností od 1. ledna 2011, která se každoročně novelizuje. V současné době je touto vyhláškou stanovena průměrná cena za 1l benzínu Natural 95 ve výši 31,60,-Kč a za 1l nafty ve výši 30,80,- Kč. Je evidentní, že tyto ceny naprosto neodpovídají ceně, za kterou se skutečně pohonné hmoty u čerpacích stanic dají pořídit. Proto pro poškozeného je daleko lepší, pokud si všechny doklady o nákupu pohonných hmot schová a spolu s uplatněním nároku tyto doklady škůdci předloží. Tímto výpočtem poškozený dojde k vyčíslení nákladů na cesty, avšak poškozený má právo nárokovat ještě tzv. amortizaci motorového vozidla, nebo-li náhradu za použití osobního vozidla pro účely cesty absolvované v souvislosti s léčením. Tato amortizace se počítá opět podle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 377/2010 Sb., která je též každý rok k 1.1. novelizována. Náhrada za použití soukromého vozidla je pro rok 2011 ve výši 3,70,- Kč za 1 ujetý kilometr. Tedy celková náhrada za užití soukromého vozidla se vypočte tak, že celkový počet ujetých kilometrů se vynásobí koeficientem platný pro rok, ve kterém se cesta uskutečnila a výsledná cena odpovídá celkovému nároku za užití soukromého vozidla.

2.2.3. Náklady jízdného a cestovného na návštěvy rodinných příslušníků v nemocnici

Typickým případem tohoto typu nároku je náhrada nákladů spojených s návštěvami rodinných příslušníků. Je přeci logické, ale především lidské, že za poškozeným do zdravotnického zařízení dojíždějí členové rodiny, aby poškozeného podpořili především psychicky či mu dovezli potřebné věci. Samozřejmě i zde platí pravidlo účelnosti, proto z hlediska tohoto pravidla je třeba vždy zkoumat, zda takové návštěvy příznivě ovlivňovaly psychický stav ošetřovaného, a tím urychlovaly léčebný proces. Tato skutečnost by se posléze v řízení před soudem jen velice těžko prokazovala, proto je nejlepším řešením požádat lékaře, aby do jedné z lékařských zpráv uvedl, že pro zlepšení zdravotního stavu, zejména toho psychického, jsou návštěvy

rodinných příslušníků nezbytné. Otázkou tedy zůstává četnost návštěv. Jistě je rozdíl, pokud člen rodiny dochází za poškozeným denně v rámci jednoho města či jezdí z Prahy do Brna. Pak se jen velice těžko prokazuje, že k návštěvám docházelo denně. Zase na druhou stranu soudy v praxi ke vzdálenosti nepřihlízejí až natolik, jako k vážnosti zranění, protože pokud došlo k trvalému ochrnutí mladého sportovce, pak není sporu o tom, že ho jeho rodina maximálně podporovala, proto se soud vyrovná s otázkou účelnosti poměrně rychle. Opět se jedná o nárok, který náleží tomu, kdo náklady vynaložil. Opět je proto efektivnější, aby v době uplatnění nároku byl poškozený s tím, kdo náklady vynaložil, vyrovnán, aby mohl tento nárok uplatnit společně s dalšími nároky a nemuselo tak docházet k přistoupení dalších žalobců do řízení.

Současně je třeba obecně upozornit na nutnost úspornosti při volbě dopravních prostředků v souvislosti s těmito návštěvami. Není možné poskytovat náhradu nákladů vzniklých použitím osobního motorového vozidla, jestliže se návštěva dala uskutečnit se značně nižšími náklady při použití veřejných dopravních prostředků. Pokud tedy bude použito osobní motorové vozidlo neúčelně, přísluší náhrada jen do výše ceny jízdenky běžného veřejného dopravního prostředku. A naopak, pokud by především časově bylo velice těžké se za poškozeným dostat veřejnou hromadnou dopravou, pak tomu, kdo cestu vynaložil, náleží nárok v podobě spotřebované pohonné hmoty, amortizace, popř. ještě parkovné. Jelikož se tento nárok škůdcům ale vůbec nezamlouvá, bude také nutno lékařským posudkem doložit, že návštěvy rodinných příslušníků skutečně napomáhaly léčení postiženého.

2.2.4. Náklady na léky a zdravotnické pomůcky

Nárok poškozeného na úhradu nákladů na léky a zdravotnické pomůcky musí být opět odůvodněn, a to účelností. Pokud by se jednalo o neúčelné náklady, pak by poškozený jen velice těžko prokazoval, že jeho nárok je důvodný. Tyto náklady by měly sloužit k obnově zdraví nebo alespoň ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného. Není však podmínkou, aby změny ve zdravotním stavu bylo skutečně dosaženo. To vyplývá i z logiky věci, neboť nelze, aby šlo k tíži poškozeného, že lékařem doporučené léky či doplněk stravy neměly pozitivní vliv na poškozeného a jeho zdravotní stav. Jedná se

tedy o náklady, které slouží k léčení následků újmy na zdraví způsobené škůdcem za situace, kdy byly vynaloženy účelně. Současně platí, že se jedná o náklady na ty léky či rehabilitační pomůcky, které nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění buď vůbec, nebo jen z části. Zdravotní péče poskytovaná pojištěnci zdravotního pojištění s cílem zachovat nebo zlepšit zdravotní stav pojištěnce zahrnuje mimo jiné i léčebnou péči ambulantní a ústavní, rehabilitace, poskytování léčebných přípravků, prostředků zdravotnické techniky a stomatologických výkonů a lázeňskou péči. Samozřejmě že ne všechny výše zmíněné služby jsou plně hrazeny zdravotní pojišťovnou. Každý člověk se snad setkal s tím, že na některé léky musel doplatit, jiné si musel hradit plně sám. Pokud se jedná o léky, které by měly zlepšit zdravotní stav poškozeného, který je z důvodu vzniku škodné události špatný, pak tyto léky se považují za účelně vynaložené náklady na léčení. Důležité je, aby zakoupené léky byly určeny k léčbě či ke zlepšení špatného zdravotního stavu, který je v příčinné souvislosti se škodní událostí. Těžko se budou považovat za účelně vynaložené náklady na léčení oční kapky, když škoda na zdraví spočívá ve fraktuře zápěstí. V současné době trh nabízí širokou škálu nejrůznějších léků, které mají podpořit hojení rány, zlomeniny, atd., ale současně nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. K takovým lékům mimo jiné patří i Wobenzym. Účinky tohoto léku jsou prokazatelné, především na zlomeniny dolních končetin. Současně Wobenzym pomáhá poškozenému zlepšit imunitu a má velice příznivé účinky na zranění. Kamenem úrazu je jeho cena. Za balení 800 tablet, které vydrží něco málo přes měsíc každodenního užívání, poškozený zaplatí přes 2.700,- Kč. Otázkou zůstává, zda pořízení Wobenzymu spadá do množiny účelně vynaložených nákladů či marně vynaložených nákladů. Aby poškozený předešel vysvětlování, proč si zakoupil tak drahý lék, stačí, aby lékař opět do lékařské zprávy doporučil užívání tohoto či jiného přípravku současně s odůvodněním, že podle lékaře dlouhodobé užívání tohoto přípravku by mělo napomoci a urychlit fázi hojení poškozeného.

Jak z názvu vyplývá, jedná se o účelně vynaložené náklady, které již poškozený uhradil. Rozhodně se nejedná o nároky, které budou v budoucnu vynaloženy, ačkoli účelně. Příkladem může být situace, kdy při škodní události došlo k porušení zdraví v oblasti mozku a nervů a poškozený se od té doby samovolně pomočuje. Samozřejmě účelně vynaloženým nákladem pak je pořízení inkontinenčních plen. Poškozený může nárokovat po odpovědném subjektu vždy jen ty náklady na tyto doplňky, které již

vynaložit i přesto, že prognóza je taková, že ke zlepšení nedojde a po zbytek života je poškozený odkázán právě na nošení těchto plen. Proto nárok na účelně vynaložené náklady je nárokem opakujícím se, který vzniká při každém vynaložení finančních prostředků na pořízení těchto pomůcek a doplňků.

S odkazem na zákon o veřejném zdravotním pojištění č. 58/2007 Sb. představují rovněž regulační poplatky ve zdravotnictví náklad na léčení, které jsou poškozeným hrazeny jako účelně vynaložené. Především v roce 2009 došlo k tomu, že regulační poplatky byly hrazeny za pacienty v některých regionech krajem, pokud pacient měl trvalý pobyt v kraji, který regulační poplatky platil. Tento systém fungoval na principu daru od kraje, který pacient mohl buď přijmout či jej odmítnout. Pokud poškozený dar od kraje odmítl a regulační poplatek zdravotnickému zařízení uhradil a tento následně nárokoval u škůdce, pak se nejedná o účelně vynaložený náklad spojený s léčením, neboť tento nárok vznikl na základě svobodného rozhodnutí poškozeného, nikoli na základě zákonem uložené povinnosti.

V poslední době jsem se setkala s doporučením lékaře, aby si poškozený zakoupil cyklotrenažér, popř. navštěvoval posilovnu za účelem posílení ochablých svalů a vazů po lékařském zákroku, neboť konstantní zátěž má prokazatelně pozitivní účinky na poranění vazů a svalů. Tohoto účinku se nedostane třeba jízdou na kole v přírodě, neboť terén je nerovný a dochází ke střídání zátěže na vazy v koleni, což má naopak negativní účinky. Proto jízda na cyklotrenažeru je správnou volbou. Může ale poškozený pořízení cyklotrenažeru v řádech několika tisíc korun uplatnit u škůdce jako účelně vynaložený náklad? Jsem přesvědčena, že pokud by lékař viděl tuto zátěž na koleno jako nejefektivnější možné řešení před případným operativním zákrokem, pak se podle mého názoru jedná o účelně vynaložený náklad spojený s léčením a poškozený by tento nárok měl jistě u škůdce uplatnit. V současné době nemáme žádné obdobné rozhodnutí Nejvyššího soudu, kterým by nárok na pořízení de facto sportovní pomůcky, byl poškozenému přiznán, vyjma nároku na pořízení zdravotnických a rehabilitačních pomůcek. Lze takový cyklotrenažer zařadit pod jednu z těchto pomůcek? Domnívám se, že ano, neboť současná rehabilitační centra jsou vybavena cyklotrenažery, na kterých pacienti pravidelně cvičí a náklady s tím spojené se hradí z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Tak proč by cyklotrenažer kompletně pořízený poškozeným, nemohl být považován za náklad účelně vynaložený?

Do množiny účelně vynaložených nákladů můžeme zařadit i náklady na pořízení gáz, obvazů, náplastí, sterilních polštářků či různých prostředků k zakrytí rány. Tyto náklady se z prostředků veřejného zdravotního pojištění nehradí, pokud jsou užívány k převázání ran v domácím prostředí. Člověk by řekl, že se jedná o zanedbatelný náklad, ale opak je pravdou. Za situace, kdy je potřeba ránu převazovat 2x – 3x denně to za nepatrnou položku již považovat nelze. Závěrem je tedy třeba si pamatovat, že do nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených se zakoupením léků a zdravotnických pomůcek patří všechny zakoupené léky, na které poškozený doplácel, které hradil v plné výši sám či ty, které podporují urychlení hojení rány za předpokladu, že jsou lékařem doporučeny. Současně všechny náklady na pořízení léků a zdravotnických pomůcek musí být vynaloženy účelně a musí se jednat o přípravky a pomůcky, které mají podpořit zdravotní stav poškozeného k léčbě či ke zlepšení špatného zdravotního stavu, který je v příčinné souvislosti se škodní událostí. Jak jsem se již zmiňovala výše, do těchto nákladů se dá zařadit i pořízení asistenčního psa či vozítko pro tělesně postižené včetně speciální úpravy postele či vytvoření bezbariérového prostoru v domácnosti, avšak pouze do té částky, která není hrazena z příspěvků státní sociální péče.

2.2.5. Náklady na dietní stravování či vydatnější stravu

Náklady na dietní stravování či vydatnější stravu se považují za účelné náklady spojené s léčením následků úrazu. Tyto náklady soudní praxe přiznává ve smyslu ustanovení § 449 odst. 1 Občanského zákoníku poté, co byly vynaloženy a tomu, kdo je vynaložil. Stejně jako u nákladů na léky, ani zde nelze přiznat tyto nároky do budoucna jako opětující se dávku, i když je patrné, že poškozený musí dodržovat dietní režim, popř. hradit vydatnější stravu po delší dobu. Jelikož se jedná o opětující dávku, poškozený může svůj nárok uplatnit až tehdy, kdy náklady na dietní stravování či vydatnější stravu vynaložil. Nelze proto tento nárok přiznat poškozenému formou peněžitého důchodu. Z hlediska promlčení se poškozený o těchto nárocích dozvídá postupně, a to jakmile je vynaloží. Poté opět běží tříletá promlčecí lhůta.

Potřeba přísnějšího režimu dietního stravování, resp. výdaje na tzv. dietní stravování, jejichž potřeba vyvstala v souvislosti s léčením následků poškození zdraví,

se hradí za předpokladu, že existuje příčinná souvislost mezi zvýšenými náklady na stravování, vyvolanými zhoršením stavu onemocnění, např. diabetem, a úrazovým dějem. Způsob stravování je jedním z faktorů, které ovlivňují vývoj a zdraví člověka, stejně tak i zlepšení zdravotního stavu. Jednotlivé složky výživy mají vliv na chod životních funkcí, vhodné potraviny dodávají tělu energii a nezbytné živiny. Vedle stravy, která je vhodná pro všechny osoby nemající problémy s váhou ani zdravím, existují složitější druhy stravování vyžadující rozlišení mezi vhodnými a nevhodnými potravinami. Nárok vzniká poškozenému, kterému odborný lékař dietu určí. Pokud by ji totiž lékař neučil a poškozený by sám dodržoval dietu ve stravování jím zvolenou, pak se ale nejedná o účelně vynaložený náklad a nárok poškozenému tak nevzniká. Pokud poškozený v době rekonvalescence požívá větší množství vitamínů, pak se jedná o nárok na vydatnější stravu a samozřejmě i zde se zkoumá, do jaké míry byly náklady účelně vynaloženy. Je nesporné, že stejně jako vitamín C, tak i ostatní vitamíny, mají velice příznivý dopad na zlepšení zdravotního stavu. Poměrně typickým příkladem nákladů účelně vynaložených ve spojitosti s léčením jsou náklady na dietní stravování v souvislosti s cukrovkou, neboť často se stává, že i když je poškozený před úrazem povinen dodržovat určitou diabetickou dietu, v době rekonvalescence je nucen dodržovat ji podstatně důsledněji, aby nedocházelo ke zhoršení zdravotního stavu. V tomto případě se nehradí celkové náklady na stravu poškozeného, ale jen část vyjadřující cenový rozdíl mezi běžnou a dietní stravou. Objektivní výši rozdílu je však možno zjistit jen obtížně, přičemž však není vyloučeno použít i vlastní volnou úvahu jako třeba v rozhodnutí soudu R 28/1980. Otázkou tedy je, jak vysoké jsou náklady na dietní stravování či vydatnější stravu? Určitě by se mělo jednat o náklady v několika desítkách korun, a pro lepší přehlednost by náklady měly být počítány za každý jednotlivý den. Ostatně i Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 20.6.2006, sp. zn.: 25 Cdo 682/2005 přiznal poškozené částku ve výši 30,- Kč denně jako účelně vynaložený náklad na dietní stravování. Poškozené byl nárok přiznán za rozhodné období od roku 1997 do roku 2003. S ohledem na dnešní růst cen potravin by tato částka měla jistě dosahovat minimálně výše 50,- Kč denně, aby pokryla všechny účelně vynaložené náklady na zajištění dietního stravování, popř. vydatnější stravu. Při přiznání nákladů na přilepšení ve stravě je vždy třeba uvést, zda jde o dietní stravu, popř. v čem přilepšení spočívalo.

Též důležité je poznamenat, že náhrada nákladů na dietní stravování nepřísluší poškozenému za dobu, kterou strávil v nemocnici, popřípadě lázních, protože zde je mu dietní stravování zajištěno a poskytováno.

2.2.6. Náklady na péči

Náhrada nákladů na péči poškozenému členem rodiny je nárok, který vznikne v případě, že se o poškozeného starají jeho rodiče či příbuzní, pomáhají mu s běžnými úkony, které z důvodu zranění, není poškozený schopen samostatně konat. O péči o poškozeného rodinným příslušníkem půjde tehdy, když poškozeného není třeba dále hospitalizovat, avšak jeho zdravotní stav mu stále neumožňuje plnou sebe obsluhu. Z logiky i vyplývá, že nemůže jít k tíži poškozeného, že nemůže z důvodu zranění i nadále vykonávat domácí práce a další běžné úkony.

Formulace "náklady léčení", která je použita v ustanovení § 449 odst. 3 občanského zákoníku je pouhou legislativní zkratkou pojmu "náklady spojené s léčením" v odstavci prvním a neznamena rozšíření rozsahu nároku na veškeré náklady vynaložené na léčení, včetně nákladů hrazených zdravotní pojišťovnou. Toto ustanovení totiž zohledňuje skutečnost, že ne všechny náklady vyvolané újmou na zdraví nese nutně sám poškozený. Vzhledem k tomu, že v době léčení či hospitalizace poškozeného se ve snaze o zlepšení jeho zdravotního stavu mohou podílet i jiné osoby, především z okruhu jeho příbuzných či osob blízkých, je smyslem této úpravy založit i jim právo na náhradu jimi účelně vynaložených nákladů, proto zákon tyto třetí osoby výslovně legitimuje k uplatnění nároků vůči škůdci vlastním jménem. Za toho, kdo vynaložil náklady léčení, pak ve smyslu tohoto ustanovení ale nelze považovat zdravotní pojišťovnu, která z titulu zdravotního pojištění poškozeného uhradila náklady zdravotní péče, neboť její vztah k poškozenému je upraven zvláštním zákonem, její činnost se uskutečňuje ve sféře veřejného zdravotního pojištění a konečně její nárok na náhradu škody vůči škůdci je založen ustanovením zákona, který je k občanskému zákoníku předpisem speciálním.

Aktivně legitimovány k uplatnění tohoto nároku jsou tedy osoby, které vynaložili svou celodenní osobní péči o osobu, její zdravotní stav nedovoluje, aby se tento poškozený sám o sebe řádně postaral. Tento nárok byl do roku 2010 vykládán tak,

že náleží pečující osobě i v případě, kdy dojde k tak vážné újmě na zdraví, že je poškozený po zbytek života zdravotně postižen a jeho zdravotní stav vyžaduje soustavnou a většinou celodenní péči, která je buď zajišťována prostřednictvím stacionáře, nebo zpravidla nejbližšími rodinnými příslušníky. Poté mluvíme o nároku na náhradu nákladů na péči o osoby těžce zdravotně postižené. O změně stanoviska na tento nárok pojednám níže v této kapitole.

Pokud jsou poškození závislí na pomoci jiné fyzické osoby za účelem zajištění potřebné pomoci, pak těmto osobám náleží příspěvek na péči, který je hrazen ze státního rozpočtu. Nárok vyplývá ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Nárok na příspěvek má osoba uvedená v § 4 odst. 1 zákona o sociálních službách, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle § 8, pokud jí tuto pomoc poskytuje osoba blízká nebo jiná fyzická osoba uvedená v § 83 nebo poskytovatel sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb podle § 85 odst. 1, anebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu; nárok na příspěvek má tato osoba i po dobu, po kterou je jí podle zvláštního právního předpisu poskytována zdravotní péče formou ústavní péče v nemocnici nebo odborném léčebném ústavu.²¹ Otázkou je, co je považováno za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Podle poznatků lékařů a vědy se za tento dlouhodobě nepříznivý stav považuje doba jednoho roku a více. Tato doba není nikde zákonem vymezena, pouze lékařská posudková komise, která o přiznání příspěvku rozhoduje, považuje za dlouhodobě nepříznivý stav právě dobu jednoho roku a více. Zákon vymezuje 4 stupně závislosti od I. stupně lehké závislosti až po IV. stupeň úplné závislosti. Podle zařazeného stupně vznikne pečující osobě nárok na příspěvek v rozmezí 3.000,- Kč – 12.000,- Kč měsíčně v případě osoby do 18let, resp. v rozmezí 800,- Kč – 12.000,- Kč měsíčně v případě osoby nad 18let. Příspěvek na péči je účelovou sociální dávkou státu, kterou je její příjemce povinen využívat na zajištění potřebné pomoci. Při posuzování péče o vlastní osobu a soběstačnosti pro účely stanovení stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat úkony vymezené v zákoně č. 108/2006 Sb. Příspěvek na péči tedy náleží pečující osobě z titulu, že její životní

---

²¹ § 7 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny ani příjmy z pracovní činnosti, ani dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popř. jinými příjmy, tedy náleží jí ze zcela jiného právního důvodu, než jen ten, na němž je založena povinnost škůdce nahradit škodu. Účelem této sociální dávky je také motivovat osoby, jež jsou díky svým úzkým rodinným a citovým vazbám schopny poskytnout svým blízkým potřebnou celodenní osobní péči v situacích, které by jinak vyžadovaly dlouhodobé pobyty ve zdravotnických zařízeních či ústavech sociální péče. Pokud došlo ke vzniku nároku na příspěvek na péči ze stejného důvodu, jako vznikl nárok na náhradu nákladů při péči o poškozeného rodinným příslušníkem, pak se tento druhý nárok poníží právě o přiznaný příspěvek na péči a výsledná částka pak představuje nárok na péči o poškozeného členem rodiny, který může pečující osoba uplatnit u škůdce přímo. Pokud nárok na příspěvek na péči nevznikl, pak pečující osoba uplatňuje u škůdce kompletní náklady na péči o poškozeného neponížené o žádnou další částku. Jak je to ale v případě, kdy před vznikem škodní události vznikl poškozenému nárok na příspěvek na péči a poté, co došlo ke vzniku škodné události, se zdravotní stav poškozeného výrazně zhoršil, což obnášelo častější péči o jeho osobu členem rodiny. K tomuto nároku se vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí sp. zn.: 25 Cdo 2127/2006 ze dne 24.10.2006, který uvedl, že *„Rozsah náhrady škody náležející osobě, jež se dlouhodobě a celodenně stará o poškozeného, se nesnižuje o dávku sociálního zabezpečení, kterou ji z jiných důvodů, a nikoliv s totožným účelem poskytuje z veřejných prostředků stát.“*

Nárok na náhradu nákladů léčení, třebaže vzniká ve smyslu ustanovení § 449 odst. 3 Občanského zákoníku přímo těm osobám, které poskytují poškozenému potřebnou péči, je součástí celkového nároku poškozeného na náhradu škody na zdraví vůči škůdci. Rozsah povinnosti škůdce nahradit poškozenému škodu na zdraví, za kterou odpovídá, je vymezen zákonným rozsahem nároků poškozeného, popřípadě těch nároků, které vznikají třetím osobám přímo. Jestliže za škodu odpovídá škůdce v plném rozsahu, pak jeho povinnost k náhradě škody může být snížena jedině z důvodů zvláštního zřetele hodných, na základě úvahy soudu podle § 450 občanského zákoníku. K takovému snížení soudy ale v praxi často nepřistupují.

Důležité je i zodpovědět, jakým způsobem se nárok na náhradu nákladů na péči o poškozeného členem rodiny vypočítává. Je zapotřebí, aby se vyhodnotily úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti podle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních

věcí č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. V této vyhlášce jsou dopodrobna vyjmenované úkony, které poškozený buď zvládá, či je zvládá s obtížemi nebo naprosto nezvládá. Maximální výše úhrady za poskytování osobní asistence činí v rozmezí 80,- Kč - 100,- Kč za hodinu, podle skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění úkonů. Pokud poskytování služby, včetně času nezbytného k zajištění úkonů, netrvá celou hodinu, výše úhrady se poměrně krátí. Podle tedy skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění všech úkonů, které péče o poškozeného vyžaduje, se stanoví celkový náklad na péči, který se běžně pohybuje kolem 500,- až 600,- Kč denně. Nárok by měl samozřejmě odpovídat i zdravotnímu stavu. Je logické, že pokud poškozený přejde po hospitalizaci do domácí péče, nárok je oprávněný, neboť jen stěží si člověk dokáže představit, že poškozený po fraktuře páteře je schopen se o sebe postarat následující měsíce rekonvalescence. Samozřejmě doba, po kterou nárok vzniká, musí být nezbytná k zajištění péče o poškozeného. Asi nikdo neuvěří tomu, že není poškozený po fraktuře zápěstí ani po pěti měsících pracovní neschopnosti schopen vykonávat běžné úkony a postarat se o sebe. Důvodná péče o poškozeného by měla jednoznačně korespondovat s doporučením v lékařské zprávě, neboť pokud lékař doporučí poškozenému, aby měl poškozený zlomenou končetinu 3 měsíce v klidu a nikterak ji nezatěžoval, pak je evidentní, že poškozený není schopen zajistit pro sebe všechny úkony, proto péče o jeho osobu je oprávněná a nezbytná. Též je pochopitelné, že v době bezprostředně navazující na ukončení hospitalizace je zapotřebí poškozenému zajistit péči v daleko větším rozsahu, než při téměř končící rekonvalescenci. Důležité je také posoudit nárok z pohledu rozsahu poskytované péče před škodní událostí a po ní. Pokud tedy manželka před škodní událostí svému manželovi prala, vařila, žehlila a uklízela, pak po vzniku škodní události tyto práce vykonává i nadále a nad rámec ještě zajišťuje pomoc při hygieně, doprovodu k lékaři či obstarávání léků. Za důvodný nárok lze tedy považovat jen činnost přesahující doposud vykonávané práce. Naopak pokud role vyměníme a škodní událost vznikne u manželky, pak nárok je širší, než v předchozím příkladě, neboť nyní manžel musí kromě zajištění péče o manželku zajistit i její stravu, čisté oblečení či nakoupit. V soudním řízení se pak důvodnost nároku prokazuje svědeckými výpověďmi.

V praxi jsem se setkala s tím, že povinná smluvní pojišťovna odmítla nárok na náhradu nákladů na péči o poškozeného členem rodiny vypočtený podle prováděcí

vyhlášky č. 505/2006 Sb. vyplatit, a své stanovisko zdůvodnila tím, že u rodinných příslušníků, coby dobrovolných pečovatelů nelze postupovat podle zákona o sociálních službách. V této souvislosti odkázali na ustanovení § 120 odst. 10 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, podle něhož dobrovolní pracovníci pečovatelské služby poskytnuté pečovatelskou službu podle těchto předpisů a s tímto odkazem mohou rodinní příslušníci požadovat za poskytnutou péči maximální částku ve výši 8.000,- Kč měsíčně. Dále uvedli, že péči o osobu blízkou lze srovnávat se službou dobrovolných pracovníků pečovatelské služby, kterou zabezpečují obce jako součást služeb sociální péče. Dobrovolní pracovníci vykonávají pečovatelskou službu na základě pověření obce. Za výkon pečovatelské služby se dobrovolným pracovníkům poskytuje odměna za kalendářní měsíc až do výše minimální mzdy s přihlédnutím ke kvalitě, počtu a náročnosti poskytovaných úkonů služby v kalendářním měsíci. S tímto závěrečným stanoviskem povinné smluvní pojišťovny nemohu bohužel souhlasit a svůj nesouhlas opírám o skutečnost, že vztah poškozeného ke škůdci se řídí občanským zákoníkem a principem skutečné škody. Při péči o osobu zraněnou je třeba proto vycházet především ze zdravotního stavu poškozeného, přičemž pokud jde o jednotlivé úkony, které je potřeba pro poškozeného členem rodiny provádět, je skutečně pomocným hlediskem zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a prováděcí vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb. Bohužel současná judikatura v tomto směru mlčí, resp. jediným vodítkem k uplatnění tohoto nároku je judikát Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 3 Cz 49/71 publikovaný pod č. B 77/1972, ve kterém se uvádí: „*Náklady, které poškozené vznikají tím, že pro následky pracovního úrazu nemůže obstarávat svou domácnost, kterou před úrazem obstarávala, a musí za ni tyto práce nebo jejich část vykonávat někdo jiný, byť i příslušník rodiny, tedy také manžel, který tyto práce před úrazem nevykonával, nutno zahrnout pod pojem věcné škody. Výši tohoto nároku je třeba určit podle objektivních hledisek, tedy podle obecné hodnoty těchto prací (na příklad podle mzdových předpisů pro pracovnice v domácnosti) a nikoliv podle výdělku příslušníka rodiny, který tyto práce koná místo poškozené.*“ Tento judikát nám však nedává jasnou odpověď, jaký právní předpis je třeba užít k výpočtu takového nároku. Jsem přesvědčena, že zde můžeme analogicky aplikovat prováděcí vyhlášku č. 505/2006 Sb., tudíž stanovisko povinné smluvní pojišťovny o výši nároku v maximální částce 8.000,- Kč je nedůvodné. Další judikát, který se dané problematiky týká je rozhodnutí

publikované pod č. R 74/72, ve které se uvádí, že břemeno škůdce nelze přenášet na bedra poškozených nebo členů jeho rodiny.

Ovšem nejlepším řešením je nechat si konkrétní úkony péče o poškozeného a o domácnost vypsát, tento výpis nechat potvrdit ošetřujícím lékařem, časový rozsah převést za tyto úkony osobě, která o poškozeného pečuje, vypočítat průměrnou hodnotu úkonu ve výši 80,- Kč - 100,- Kč za jednu hodinu tak, aby byl vytvořen denní přehled a tento denní přehled vynásobit počtem dní, kdy bylo nezbytné o poškozenou osobu pečovat. Samozřejmě je potřeba i přihlédnout k tomu, že bezprostředně po návratu poškozeného je zapotřebí o něj pečovat ve větším rozsahu, než třeba po třech měsících, kdy poškozený už zvládá některé činnosti sám. Této potřebě by následně měly odpovídat úkony pečující osoby a denní přehled podle toho upravit.

Dne 30.11.2010 vydal Nejvyšší soud ČR, sp. zn.: 25 Cdo 2365/2008 rozhodnutí, který je podle mého krokem zpět. Podle tohoto rozhodnutí totiž nárok na náhradu nákladů vynaložených třetí osobou za pomoc nesoběstačnému poškozenému při běžných činnostech a k zajištění chodu jeho domácnosti nelze podřadit pod ustanovení § 449 odst. 1 Občanského zákoníku, jenž se vztahuje jen na náklady spojené se samotným léčením poškozeného. Dále Nejvyšší soud ČR judikoval, že se dokonce ani nejedná o škodu na věci podle § 443 Občanského zákoníku. Důvodem tohoto rozhodnutí je, že poškozený není aktivně legitimován, neboť požaduje náhradu za plnění, které mu poskytují formou osobní péče jeho přítelkyně a její matka. Poškozenému jako příjemci takového plnění škoda nevzniká, on sám žádnou fyzickou práci ani finanční prostředky na tuto pomoc nevynakládá. Jak je vidět, každý senát má na věc jiný pohled a bohužel nerespektuje dříve vydaná rozhodnutí. Pokud by tomu tak bylo, nebyl by tento čerstvý judikát v rozporu s judikátem NS ČR sp. zn. 3 Cz 49/71, kde se naopak uvádí, že náklady spojené s údržbou domácnosti, jež za poškozeného vykonává jiná osoba, jsou podřaditelné pod nárok na náhradu věcné škody. Z odůvodnění tohoto, pro mne nepochopitelného, rozhodnutí tedy vyplývá, že v době léčení či hospitalizace poškozeného se na snaze o zlepšení jeho zdravotního stavu mohou podílet i jiné osoby. Přičemž tyto pečující osoby mají právo na náhradu jimi účelně vynaložených nákladů a zákon tyto třetí osoby výslovně legitimuje k uplatnění nároků vlastním jménem. Jednoduše řečeno, toto rozhodnutí podle mého buď zajistí soudům další práci, kdy se vedle poškozeného bude paralelně soudit i pečující osoba o své nároky, nebo bude

docházet k fiktivním finančním plněním mezi poškozeným a pečující osobou. Toto rozhodnutí je též i v rozporu s judikaturou totožného senátu Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 25 Cdo 2127/2006. Závěrem se tedy dá konstatovat, že podle nejnovějšího rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR je nárok na náhradu nákladů vynaložených třetí osobou poškozenému důvodný a opodstatněný pouze po dobu léčení. Tento nárok se tedy nevztahuje na pomoc nesoběstačnému poškozenému při běžných činnostech a k zajištění jeho domácnosti, který je do konce svého života natolik zdravotně omezen, že pomoc druhých potřebuje k zajištění svých základních potřeb. Otázkou pak ale zůstává, zda tento postižený člověk je i nadále v léčení, či léčení bylo ukončeno se závěrem doživotního postižení. S tímto rozhodnutím zásadně nesouhlasím a dovedu si představit, jak povinné smluvní subjekty toto rozhodnutí vítají s otevřenou náručí. Jen praxe ukáže nesmyslnost takového rozhodnutí. Nemohu se ubránit dojmu, že celosvětová finanční krize dolehla i na ty nejslabší, a to poškozené. Bohužel další judikát tohoto typu též vyšel na podzim roku 2010, kdy Nejvyšší soud ČR, sp. zn.: 25 Cdo 456/2008 ze dne 19.10.2010 zastává názor, že pokud zletilé děti pomáhají s běžnými činnostmi poškozené, která není v důsledku svého špatného zdravotního stavu schopna nadále činit, pak se nejedná o náklady spojené s léčením, ale o morální povinnost zletilých dětí se postarat o své rodiče, tak jak je zakotveno v zákoně o rodině. Vyživovací povinnost zakotvenou v zákoně o rodině všichni moc dobře známe, ale v tomto případě se jedná úplně o jinou situaci, neboť nemohou jít k tíži osob blízkých náklady spojené s pomocí zraněnému rodiči v souvislosti s poškozením jeho zdraví, kterou způsobil škůdce. Je sice pravdou, že Občanský zákoník výslovně neříká, co se myslí účelně vynaloženými náklady s léčením, ale judikatura v minulosti dospěla, že i pomoc od osob blízkých se dá pod tento nárok zahrnout, proč tedy Nejvyšší soud změnil svůj názor o 180°? Pokud se v minulosti tento nárok plně uznával a docházelo k jeho plnění, jsou nyní v nevýhodě ti, jejichž nároky vznikly po vyslovení tohoto kontraproduktivního názoru. Můj osobní pohled na věc je ten, že dříve poškození uplatňovali tyto nároky, které již vznikly, nikoli jak je tomu nyní, kdy právní zástupci poškozených požadují po škůdci plnění formou opakující se renty, která má zajistit péči o poškozeného, a to za předpokladu, že náklady vznikají poškozenému průběžně. V tomto směru mohlo dojít k přetečení pomyslného poháru a k zastávání zcela nelogického názoru. Jedno je ale jasné, pořád jde o poškozeného, který je omezen

v některých činnostech a musí se se svými zdravotními problémy potýkat po celý zbytek života, proto morální pohled na věc je na místě. Navíc není třeba zdůrazňovat, že lépe se o poškozeného postará člen rodiny, než placený ošetřovatel.

2.3 Náhrada při usmrcení

2.3.1. Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s pohřbem

Pokud dojde ke škodní události, jejímž následkem je smrt člověka, mají pozůstalí kromě jednorázového odškodnění právo požadovat po škůdci náklady spojené s pohřbem usmrceného za předpokladu, že tyto náklady byly vynaloženy účelně. V případě, že došlo ke škodní události spoluzaviněním usmrceného, nárok se přiměřeně krátí právě o stanovenou míru spoluzavinění usmrceného na škodní události. Nárok na přiměřené náklady spojené s pohřbem odpovídá zejména nákladům účtovaným pohřební službou, hřbitovními poplatky, cestovními výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravy hrobu a v neposlední řadě přiměřené náklady na smuteční ošacení.

Výše jednotlivých nároků v Občanském zákoníku zakotvena není. V tomto případě nás Občanský zákoník odkazuje na nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kde se v ustanovení § 3 stanoví, že přiměřené náklady spojené s pohřbem se určí podle pracovněprávních předpisů o odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání; to platí i o výši náhrady nákladů na zřízení pomníku nebo desky. Zákoník práce pak v ustanovení § 376 odst. 2 demonstrativně vypočítává, které nároky osobám blízkým náleží v případě usmrcení člena rodiny. Jedná se především o výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na zřízení pomníku nebo desky ohraničené do výše 20 000 Kč, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osobám blízkým podle § 116 Občanského zákoníku. V tomto ustanovení sice není nikde jednoznačně řečeno, kolik činí nárok na ošacení usmrceného, ale analogicky lze dovodit, že se jedná o účelně vynaložený náklad, tudíž ošacení pro usmrceného by mělo být hrazeno v plné výši. V odstavci prvním je pak zakotveno, že od přiměřených nákladů spojených s pohřbem se odečte pohřebné poskytnuté podle zvláštního právního předpisu. Jedná se o ustanovení § 47 a § 48 zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. Aktuální výše nároku činí částku

5.000,- Kč. Jedná se o jednorázovou částku. Nárok na pohřebné byl velmi zúžen a poskytuje se jen osobám, které vypravily pohřeb dítěti, které ke dni smrti bylo nezaopatřeným dítětem nebo osobě, která ke dni smrti byla rodičem nezaopatřeného dítěte současně za podmínky, že dítě nebo rodič nezaopatřeného dítěte měli trvalý pobyt na území České republiky. Otázkou výše nákladů na pohřeb se zabýval Nejvyšší soud ČR ve dvou rozsudcích, a to ze dne 14.10.2004, sp. zn.: 25 Cdo 818/2004 a ze dne 23.5.2007, sp. zn.: 25 Cdo 2088/2005. V prvním zmíněném judikátu pak Nejvyšší soud ČR zdůraznil potřebu, aby ve faktuře pohřebního ústavu byly podrobně věcně specifikovány jednotlivé účtované položky. Naopak ve druhém jmenovaném judikátu pak Nejvyšší soud ČR uvedl: „ *„Přiměřenost“ vynaložených nákladů pohřbu, mezi něž vedle nákladů účtovaných pohřebním ústavem, hřbitovních poplatků, cestovních výloh a nákladů na smuteční ošacení patří též náklady na zřízení pomníku nebo desky a náklady na úpravu hrobu, je sice třeba posoudit v každém jednotlivém případě zvlášť podle konkrétních okolností, avšak tím, že právním předpisem je u některých z výše uvedených nákladů stanovena maximální výše náhrady, je tak omezena i výše, do níž lze náhradu za tyto náklady poskytnout. Z nákladů pohřbu, jak jsou uvedeny v ust. § 37 odst. 1 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., ve znění nařízení vlády č. 461/2000 Sb., je výše omezena jednou třetinou u smutečního ošacení a u nákladů na zřízení pomníku nebo desky tak, že náhrada nesmí přesáhnout částku 10 000 Kč. To samozřejmě platí i v případě, že skutečné náklady byly vyšší, a zdůraznit je třeba, že toto omezení se vztahuje jen na samotné zřízení pomníku nebo desky, nikoliv již na další náklady uvedené v § 37 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., ve znění nařízení vlády č. 461/2000 Sb., na něž odkazuje nařízení vlády č. 258/1995 Sb., vydané k provedení občanského zákoníku, konkrétně k § 449 odst. 2 obč. zák. U těchto dalších nákladů, včetně nákladů na úpravu hrobu, je otázka přiměřenosti ponechána pouze na úvaze soud. Limity uvedené v prováděcích předpisech se totiž týkají jen nákladů na smuteční ošacení a na zřízení pomníku nebo desky, tedy takových věcí, které - na rozdíl od jiných nákladů pohřbu - nejsou jen jednorázové povahy v souvislosti s pohřbem zesnulého. Za náklady na zřízení pomníku nebo desky a na úpravu hrobu, a tedy ani za přiměřené náklady pohřbu ve smyslu § 449 odst. 2 obč. zák. nelze ovšem považovat náklady vynaložené na koupi starého hrobového příslušenství.“ Usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2009, sp. zn.: 25 Cdo 1694/2007 pak Nejvyšší soud zdůraznil zásadu, že jako náklady pohřbu nelze hradit ty*

druhy nákladů, které nejsou vypočteny v nařízení vlády č. 108/1004 Sb. a nad rámec výše limitů zde uvedených.

Ustanovení § 449 odst. 3 Občanského zákoníku jednoznačně říká, komu je nárok na náklady pohřbu určen. Právo na náhradu nákladů s pohřbem se tedy hraří tomu, kdo jej vynaložil, bez ohledu na to, v jakém vztahu byl k usmrcenému. Tento nárok nenáleží pouze osobám blízkým, ale jakékoli osobě, která prokáže, že náklady s pohřbem vynaložila. Nárok se uplatňuje buď u škůdce samotného, nebo u povinné smluvní pojišťovny. Pokud je vyplácena dávka státní sociální podpory, resp. pohřebné, vyplácí se tato dávka tomu, kdo o dávku požádal, resp. splňuje-li podmínky nároku na pohřebné více osob, náleží tato dávka jen jednou, a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první. Po uplatnění nároku na náhradu pohřebného u škůdce, dojde k odečtení této dávky státní sociální podpory.

2.3.2. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých

Zemře-li živitel rodiny, znamená to pro pozůstalé významný zásah do rodinného rozpočtu, ztrátu jednoho příjmu. Pozůstalí pak mají právo po škůdci žádat odškodnění ve formě náhrady nákladů na výživu pozůstalých. Tento nárok představuje nejvýznamnější nárok pozůstalých při odškodňování škodní události s následkem smrti poškozeného. Na tento nárok mají právo dvě skupiny osob, a to ti, který usmrcený dobrovolně přispíval na výživu a pak ti, kterým byl usmrcený podle zákona o rodině povinen výživné poskytovat, i když tak fakticky nečinil. První skupině tento nárok svědčí za podmínky, že usmrcený těmto osobám před svým usmrcením pravidelně plnění zaslal, nikoli jen příležitostně. Tyto osoby pak k uplatnění nároku mají povinnost jednak tvrdit a jednak prokázat své tvrzení třeba výpisem z účtu. Důležitá je zde pravidelnost poskytovaného plnění, v opačném případě jim nárok nesyvdčí. U druhé skupiny osob pŕjde zpravidla o jeho děti, manžela, rozvedeného manžela či rodiče. V drtivé většině případů bude zapotřebí, aby soud určil částku, kterou bude škůdce povinen platit na výživu nezletilých, přitom se nárok posuzuje u každého pozůstalého, resp. oprávněného zvlášť. V řízení o náhradě škody si soud otázku výše výživného posoudí jako otázku předběžnou s tím, že soud musí posoudit rozsah povinností zemřelého poskytovat výživné pozůstalým. Přitom soud musí vycházet z ustanovení

zákonu o rodině. Výše je tedy určována podle toho, jakou by soud určil usmrcenému za jeho života, pokud by se oprávněný domáhal soudně nárok na výživu určit. Samozřejmě soud musí vycházet na jedné straně z potřeb oprávněného a na té druhé z možností a schopností usmrceného či jeho majetkových poměrů. Zákon o rodině zakládá nárok neprovdané matce, aby otec dítěte byl povinen matce přispívat přiměřeně na úhradu výživy po dobu dvou let, jakož i na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. I díky tomuto ustanovení došla soudní praxe k tomu, že nárok na výživu přísluší i pozůstalé družce, která s usmrceným žila ve společné domácnosti bezprostředně před vznikem škodní události.

Při výpočtu výše náhrady se vychází z průměrného výdělku zemřelého. Občanský zákoník neurčuje, po jak dlouhou dobu bude viník náklady hradit, nicméně se má za to, že se jedná o dobu, po kterou by k tomu byl zemřelý povinen - například u dětí do 18 let jejich věku nebo do ukončení studia, resp. do ukončení přípravy na budoucí povolání.

2.4 Náhrada za ztrátu na výdělků

2.4.1. Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělků je majetkovou újmou, která se hradí peněžitým důchodem. K této ztrátě na výdělků zpravidla dojde při škodě na zdraví, kdy zdravotní stav poškozeného mu nedovoluje buď po dočasnou dobu, nebo trvající dobu vykonávat práci a v důsledku toho dojde k poklesu příjmu poškozeného, ke kterému by bez škodné události jinak nedošlo. Náhradu za ztrátu na výdělků je zakotvena v ustanoveních § 445 až 447 Občanského zákoníku a lze ji rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patří náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, kde poškozený je stále v hlavním pracovním poměru, ale pro nepříznivý zdravotní stav nemůže práci vykonávat. Jedná se o dočasnou pracovní neschopnost. Naopak do druhé skupiny zařadíme náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity. Zde jde o případy, kdy poškozený již není v pracovní neschopnosti, avšak jeho plat či mzda po ukončení pracovní neschopnosti v důsledku škodní události poklesla, nebo mu byl přiznán invalidní důchod. Důležité je poznamenat, že náhrada za

ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti z téhož důvodu jsou samostatné nároky, které nepřísluší vedle sebe.

Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti vzniká tehdy, jestliže pracovní neschopnost vznikla následkem škodní události. Jde tedy o předpoklad odpovědnosti za škodu, spočívající v příčinné souvislosti mezi škodní událostí a ztrátou na výdělků. Tento předpoklad musí být doložen lékařskou zprávou, která příčinnou souvislost potvrdí. Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti představuje rozdíl mezi průměrným výdělkem poškozeného před pracovní neschopností a vyplacenou náhradou mzdy nebo platu a nemocenskými dávkami v plné výši. Ze samotného názvu vyplývá, že se jedná o opakující se nárok. Tento nárok je samozřejmě časově omezen, a to na dobu právě trvající pracovní neschopnosti, kterou určuje ošetřující lékař. Jakmile je tedy poškozený opětovně uznán práce schopným, tento nárok zaniká.

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků má i ten poškozený, který v době vzniku škodní události v pracovním poměru nebyl a neměl tak vlastní výdělek, avšak prokazatelně měl nastoupit do konkrétního zaměstnání, kde by vlastní výdělek měl. Jedná se především o ty případy, kdy má poškozený sjednaný nástup do určitého zaměstnání, avšak pro špatný zdravotní stav v důsledku škodní události nastoupit do tohoto zaměstnání nemůže a přijde tak bez svého zavinění o výdělek. Důležité je prokázat sjednaný nástup do zaměstnání, a to buď příslibem zaměstnání či v lepším případě rovnou předložením pracovní smlouvy, kde je výše výdělků jednoznačně sjednána. V tomto případě pak ztráta na výdělků odpovídá právě sjednané výši mzdě či platu a v tomto rozsahu je poškozenému po dobu pracovní neschopnosti poskytována.

Výpočet náhrady mzdy je poměrně složitý, především za situace, kdy byl novelizován zákoník práce s účinností od 1. ledna 2009, neboť došlo k podstatné změně v hmotném zabezpečení zaměstnanců v době dočasné pracovní neschopnosti. Při výpočtu se použije zvláštního zákona pro pracovněprávní účely. Poškozenému, který byl uznán dočasně práce neschopným, přísluší v době prvních 14 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti náhrada mzdy nebo platu. Avšak tato náhrada nepřísluší za první 3 takovéto dny dočasné pracovní neschopnosti. Náhrada mzdy nebo platu přísluší ve výši 60 % průměrného výdělků, ale až od 4. dne dočasné pracovní

neschopnosti.²² Tedy, po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti jsou poškození zabezpečeni náhradou mzdy nebo platu. Poté jsou již poškození zabezpečeni nemocenskou dávkou, která se poskytuje podle zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění. Při konkrétním výpočtu výše náhrady se pak vychází z průměrného výdělku poškozeného před vznikem škodní události. Průměrný výdělek se zjišťuje z hrubé mzdy zúčtované poškozenému k výplatě v rozhodném období, tím je zásadně předchozí kalendářní čtvrtletí, a z doby odpracované v tomto období. Průměrný výdělek se rozhodně nezjišťuje z bonusů, prémie či jiných peněžitých plnění poskytovaných zaměstnavatelem, které nemají právní povahu mzdy či platu za výkon práce. Průměrný výdělek se tedy zjišťuje k prvnímu dni následujícího kalendářního čtvrtletí, tedy k 1. lednu, 1. dubnu, 1. červenci a k 1. říjnu. Pokud ale poškozený neodpracoval alespoň 21 pracovních dnů v příslušném čtvrtletí, pak je nutné zjistit pravděpodobný výdělek, který se zjišťuje z hrubé mzdy nebo platu, které poškozený dosáhl od počátku rozhodného období, nebo z hrubé mzdy či platu, které by zřejmě dosáhl. Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že zjištění průměrného výdělku nebo pravděpodobného výdělku je nejen otázkou skutkovou, ale především otázkou právní a nelze si zodpovězení této otázky ulehčit tím, že soud zadá znalci úkol zjistit průměrný výdělek před vznikem škody, kdy vlastně požadují od znalce odpověď na právní otázku, jejíž řešení náleží do působnosti soudu.

O něco složitější a pracnější je způsob výpočtu ztráty na výdělku u osob samostatně výdělečně činných. V tomto případě se vychází především z jejich daňového přiznání a průměrný výdělek se tak zjišťuje podle skutečných příjmů a výdajů, tj. nákladů na dosažení a udržení těchto příjmů. Každopádně samo daňové přiznání není stěžejním důkazem o skutečných příjmech a výdajích. Rozdílem mezi příjmy a výdaji se totiž stanoví základ daně pro účely výpočtu daně z příjmu a nikoli průměrný výdělek, který je právě tím základem pro správné zjištění výše náhrady za ztrátu na výdělku. Proto poškození, kteří jsou osobami samostatně výdělečně činnými, by měli dále doložit peněžní deník, z jehož údajů se již dá průměrný výdělek zjistit. K této otázce se již vyjádřila i judikatura, a to Nejvyšší soud ve věci sp. zn.: 25 Cdo 1920/99 „*Při znaleckém dokazování z oboru ekonomika - účetnictví musí znalec vyčíslit průměrný*

---

²² § 192 zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

výdělek podnikatele před vznikem škody (zde vzetím do vazby), jakožto konstantu pro zjištění výše ušlého zisku za dobu následnou, kdy podnikatel z důvodu vazby nemohl vykonávat svou podnikatelskou činnost, a to nikoliv pouhým porovnáním příjmů a výdajů pro účely daňové či účetní, neboť samotné zjištění údajů z daňového přiznání není jedinou rozhodující okolností pro určení průměrného výdělku před vzetím do vazby ve smyslu ustanovení § 17 tehdy platné vyhlášky č. 45/1964 Sb.“ Aby tedy byla výše náhrady za ztrátu na výdělku co nejpřesněji stanovena, nejlepším řešením je přibrat znalce z oboru ekonomika – účetnictví, který výši náhrady stanoví. Znalec pak vychází nejen z daňového přiznání, peněžního deníku, ale též zohledňuje i tvrzení o konkrétních smluvních vztazích, které měl poškozený po rozhodnou dobu sjednány, dále pravidelně se opakující obchodní příležitosti, o něž v důsledku vzniku škody přišel a v neposlední řadě i vynaložení nákladů na osobu, která v rozhodném období za poškozeného zajišťovala činnost k dosažení zisku, když tyto náklady by byly nevznikly.

Pokud tedy dochází k výpočtu náhrady za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti, tento výpočet vychází z plné výše náhrady mzdy či platu od zaměstnavatele a plné výše nemocenské dávky. V tomto případě nedochází ke krácení náhrady mzdy či platu od zaměstnavatele ani snížením nemocenské dávky. Způsob určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti přísluší poškozenému do výše jeho průměrného výdělku před vznikem škody i za dobu, kdy mu v době prvních 3 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nenáleží nemocenské nebo kdy mu podle § 192 odst. 1 části věty druhé Zákoníku práce nepřísluší náhrada mzdy nebo platu.²³ Nejen výpočet, ale i výplata náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti jsou podmíněny tím, že poškozenému již byla vyplacena náhrada mzdy či platu a rovněž nemocenská dávka z okresní správy sociálního zabezpečení. Vyplacení mzdy či platu a nemocenských dávek se zpravidla děje ve lhůtě jednoho měsíce následujícího po dni, v němž byl stanovený doklad, tzv. lístek na peníze, doručen okresní správě sociálního zabezpečení, popř. zaměstnavateli, pokud nemocenské dávky vyplácí zaměstnavatel. V praxi se lze pak setkat s otázkou, zda nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti náleží i v případě, kdy pracovní poměr skončil uplynutím sjednané doby či uplynutím výpovědní doby, avšak dočasná pracovní

---

²³ § 370 odst. 1 zákona č. 252/2006 Sb., Zákoník práce

neschopnost trvá i nadále. Tuto otázku zodpovídá judikát publikovaný pod č. R 54/1962, ve kterém se uvádí: „Náhrada ušlého výdělku, který nebyl uhrazen nemocenskou dávkou, přísluší poškozenému i po skončení pracovního poměru, trvá-li nadále jeho pracovní neschopnost.“

Ačkoli poškozenému náleží tento nárok za každý jednotlivý měsíc trvání dočasné pracovní neschopnosti zvlášť, tedy jedná se o opakující se nárok, z hlediska promlčení se jedná o nedělitelný nárok. V tomto směru se Nejvyšší soud ČSR přiklonil na stranu poškozených a zvýšil jim tak ochranu jejich nároků, neboť judikoval ve svém rozhodnutí sp. zn.: 1 Cz 10/72 ze dne 29.6.1972 následující: „ O tom, jaká škoda vznikla ztrátou na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, se dozví poškozený zpravidla v okamžiku, kdy mu byla vyplacena poslední dávka nemocenského a kdy tedy může ztrátu na výdělku blíže specifikovat. Teprve v této době se poškozený dozví o škodě podle ustanovení § 446 Občanského zákoníku a teprve od této doby počíná běžet promlčecí doba podle ustanovení § 106 Občanského zákoníku.“

2.4.2. Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti je majetkovou újmou a většina lidí ji též zná jako tzv. rentu. Jedná se podstatně o složitější náhradu, než kterou byla náhrada za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti, neboť tato náhrada přísluší poškozenému, jestliže v důsledku škodní události, byl převeden na méně placenou práci nebo mu byl přiznán částečný či plný invalidní důchod. Jedná se opět o opakující se dávku, která náleží za každý kalendářní měsíc zvlášť, avšak je ohraničena věkem 65 let nebo datem přiznání starobního důchodu. Kromě toho se jedná o nárok, u něhož může docházet k pohybu ve výši, která má být poskytována, neboť každoročně je prováděna valorizace předpokládaných výdělků, zohledňující mzdový vývoj. Nárok též zaniká v případě, kdy poškozený pobírá určitou dobu rentu, avšak posléze dosahuje vyšších výdělků, takže spolu s pobíraným částečným invalidním důchodem dosahuje takového příjmu, kterého před vznikem škodní události nedosahoval. Takto to ostatně i judikoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn.: 21 Cdo 3460/2006 ze dne 7. 9.2006: „ Jestliže výdělek po pracovním úrazu, jehož zaměstnanec dosáhl, aniž by po to musel vynakládat zvýšené pracovní úsilí, spolu

s částečným invalidním důchodem přesahuje pravidelně za delší období jeho průměrný výdělek před vznikem škody, jde o podstatnou změnu poměrů, která má za následek zánik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků. Náhrada za ztrátu na výdělků může být přiznána znovu, jen došlo-li k další podstatné změně poměrů poškozeného zaměstnance.“ Pro zánik takového nároku je ale zapotřebí, aby poškozený dosahoval vyššího příjmu bez vynaložení zvýšeného pracovního úsilí. Naopak, pokud poškozený pracuje po poškození zdraví více než před tímto poškozením a jednoznačně vynakládá více námahy a úsilí, aby tak dosáhl vyššího výdělků, nelze tento příjem započítat k jeho tíži. Do výdělků dále nelze započítat příjem dosahovaný nad rámec pracovní doby, jestliže poškozený pracoval před škodní událostí jen po stanovenou pracovní dobu.

Ke ztrátě na výdělků dochází proto, že pracovní neschopnost poškozeného byla následkem škodní události snížena nebo zanikla. Aby nárok byl důvodným, musí zde být dána příčinná souvislost mezi škodní událostí a právě již zmíněnou ztrátou na výdělků nebo-li, ke ztrátě na výdělků dojde v důsledku vzniklé škodní události. Účelem této náhrady je poskytnout alespoň přiměřené odškodnění poškozenému, který není schopen pro svůj zdravotní stav způsobený škodní událostí dosahovat takového příjmu, jakého dosahoval před vznikem škody.

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti pak vzniká dnem, kdy došlo k poklesu, resp. ztrátě výdělků. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti pak představuje rozdíl mezi průměrným výdělků před vznikem škody a nově dosahovaným výdělků s připočtením výše invalidního důchodu, je-li poškozenému přiznán. Z hlediska promlčení se pak nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity promlčuje jako celek, nikoliv jen jednotlivá měsíčně se opakující plnění z něj vyplývající. Tímto dochází k posílení ochrany nároků poškozených.

Rok 2010 přinesl od senátu 25 Cdo Nejvyššího soudu ČR řadu překvapivých rozhodnutí, které se dotkly i nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Nejvyšší soud ČR, sp. zn.: 25 Cdo 1354/2010 ze dne 22.12.2010 se ve svém usnesení zabýval otázkou, zda poškozený, jako jednatel společnosti má nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za situace, kdy nemá se společností, ve které je jediným společníkem a zároveň jediným jednatelem, uzavřenu pracovní smlouvu. Soud dospěl k závěru, že pokud poškozený,

jako jednatel nemá uzavřenu se společností pracovní smlouvu, byť fakticky vykonává pro společnost i jinou práci, než činnost spojenou s jednatelským oprávněním, nelze pro účely výpočtu ztráty na výdělků použít částky posílané společností na účet poškozeného, neboť tyto platby mohou představovat odměnu jednatele, tzv. podíl na zisku. Pokud tedy nelze pro účely výpočtu ztráty na výdělků použít pravidelně vyplácené částky, pak soud dovozuje, že poškozený neodpracoval jediný den za rozhodné období, resp. čtvrtletí a soud musí vycházet z pravděpodobného výdělků. Soud tedy dospěl k názoru, že: „ *Pro účely výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků poškozeného jednatele obchodní společnosti nemohou být zvažovány příjmy, které obdržel od subjektů odlišných od společnosti, v níž působí, byť by se jednalo o její obchodní partnery.*“

2.4.3. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti při poklesu výdělků

K poklesu výdělků dojde v případě, kdy již skončila pracovní neschopnost poškozeného, avšak v důsledku vzniklé škody nemůže již nadále vykonávat svou původní práci před vznikem škody a nyní je zařazen na pozici, kde nedosahuje takového výdělků, jakého dosahoval před vznikem škody. Tuto situaci si lze představit na příkladě, kdy řidič taxi služby přišel při dopravní nehodě o nohu, v důsledku této události již nemůže osobní automobil řídit a byl přeřazen na pozici dispečera, kde jednoznačně nedosahuje takového příjmu, jakého dosahoval před dopravní nehodou. Samozřejmě je zapotřebí, aby nemožnost dosahovat původního výdělků byla odůvodněna. Většinou se tak děje za pomoci znaleckých posudků, kdy se znalci vyjadřují, zda s daným zraněním je poškozený po ukončení dočasné pracovní neschopnosti schopen vykonávat stejnou práci, kterou vykonával před vznikem škody, popř. k jakému pracovnímu omezení na straně poškozeného v důsledku vzniklé škody došlo. Jelikož se jedná o nárok zakotvený v pracovněprávních předpisech, pak jeho užití v občanskoprávním případě je možné, pokud s tím škůdce souhlasí. K výpočtu tohoto nároku se analogicky užijí pracovněprávní předpisy. Pokud škůdce učiní námitku, že se jedná o nárok, který nemá oporu v občanskoprávních předpisech, pak je jeho námitka důvodná a soud v řízení může přiměřeně zvýšit základní bodové hodnocení ztížení

společenského uplatnění, neboť i tento případ můžeme podřadit pod případ hodný zvláštního zřetele.

Aby tedy nárok byl důvodný, musí být splněna podmínka snížení výdělku v důsledku převedení na jinou práci následkem škodní události. Nárok má ale i ten poškozený, který nemusel změnit pro následek škodní události svojí dosavadní profesi, kterou může i nadále vykonávat, avšak s určitým pracovním omezením.

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti pak představuje rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a nově dosahovaným výdělkem. Výše průměrného výdělku se stanoví stejným principem, jako při vypočítání náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti. Výše náhrady se samozřejmě může měnit, a to v závislosti na zvýšení nového dosahovaného výdělku.

2.4.4. Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti při uznání invalidity

V případě, že zranění poškozeného je tak vážné, že rozsah poklesu schopnosti výdělečné činnosti poškozeného pro účely důchodového pojištění činí nejméně 35%, pak poškozený splňuje podmínky pro uznání alespoň částečné invalidity, resp. invalidity I. stupně. Invalidita je posuzována před okresní správou sociálního zabezpečení, a to konkrétně odbornou lékařskou komisí, která zhodnotí pokles schopnosti výdělečné činnosti poškozeného v důsledku zranění. Následně je poškozený zařazen do invalidity v rozmezí I. až III. stupně a okresní správou sociálního zabezpečení je poškozenému vyměřena výše přiznaného invalidního důchodu. Přiznáním stupně invalidity samozřejmě nezaniká právo poškozeného i nadále být pracovní zařazen. Je pochopitelné, že pokud je poškozenému přiznána invalidita I. či II. stupně, je zde zachován alespoň nějaký pracovní potenciál umožňující poškozenému vykonávat alespoň nějakou činnost, i když odlišnou od původní. Tuto situaci částečně řeší práce na zkrácený pracovní úvazek. Ale i tady nalezneme úskalí. Pokud ošetřující lékař jasně a jednoznačně nevyjádří, že zdravotní stav poškozeného umožňuje zaměstnání jen na zkrácený pracovní úvazek a v jakém rozsahu, pak musí být tzv. přepočítáván výdělek dosažený za práci na zkrácený pracovní úvazek na výdělek odpovídající plnému

pracovnímu úvazku. Tento požadavek do určité míry chrání škůdce, aby nemuseli hradit tento nárok v rozsahu, ve kterém poškozený nevyužil svůj zbylý pracovní potencial. V obdobném směru se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR, který v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl: *„Z titulu odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nemůže být zaměstnanci, který pro následky pracovního úrazu není schopen konat dosavadní práci, uhrazena újma, spočívající v tom, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nemůže po pracovním úrazu mít příjem z vlastní výdělečné činnosti. Jestliže zaměstnanec nemá po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity) pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí příjem z vlastní výdělečné činnosti, je třeba "výdělek zaměstnance po pracovním úrazu" ve smyslu ustanovení § 195 odst. 1 zák. práce stanovit podle pravděpodobného výdělku, jehož by poškozený zaměstnanec dosáhl při práci, odpovídající jeho schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, jíž by prokazatelně vykonával, kdyby tomu nebránil nedostatek pracovních příležitostí.“*²⁴ Nelze tedy, aby šla k tíži škůdce špatná situace na trhu práce, pro kterou poškozený nemůže získat adekvátní zaměstnání odpovídající jeho vzdělání a pracovním schopnostem. Nejvyšší soud ČR tak jednoznačně potvrdil, že nedostatek pracovních míst na trhu práce, v jehož důsledku není poškozený zaměstnán, není v příčinné souvislosti se škodní událostí a při odškodňování náhrady za ztrátu na výdělku nelze k tomuto přihlížet. V některých případech tedy dojde ke snížení schopnosti dosahovat původního výdělku před vznikem škodní události a současně je poškozenému přiznán invalidní důchod. To se posléze odrazí ve výši náhrady, která má být pravidelně, jednou měsíčně, poskytována.

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti při uznání invalidity pak představuje rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a nově dosahovaným výdělkem, eventuelně pravděpodobným výdělkem s připočtením výše invalidního důchodu, je-li poškozenému přiznán. Pravděpodobný výdělek tedy odpovídá výdělku, jehož by poškozený dosáhl při práci, odpovídající jeho schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, jíž by prokazatelně vykonával, kdyby tomu nebránil nedostatek pracovních příležitostí. Pravděpodobný výdělek je tedy zapotřebí stanovit ke dni, v němž poškozenému vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení

---

²⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.1.2009, sp. zn.: 21 Cdo 5141/2007

pracovní neschopnosti nebo při uznání částečné invalidity, resp. invalidity I., II. či III. stupně. V opačném případě, kdy průměrný výdělek poškozeného v rozhodném období nepřevyšoval vyměřený invalidní důchod, nedošlo ke ztrátě na výdělku, neboť ustanovení § 447 odst. 1 Občanského zákoníku předpokládá, že poškozený před vznikem újmy na zdraví dosahoval vyššího výdělku, než činí invalidní důchod přiznaný po poškození.

2.4.5. Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti v době nezaměstnanosti

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity náleží i poškozenému, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Tento nárok je zakotven v § 371 odst. 3 Zákoníku práce. V tomto případě se pak za pravděpodobný výdělek po škodní události považuje výdělek ve výši minimální mzdy. Zákonodárce tak stanoví fikci pravděpodobného výdělku. Minimální mzda pak vyjadřuje nejnižší možnou hranici ve smyslu § 111 Zákoníku Práce. Rozhodně nevyjadřuje výši mzdy, kterou by zaměstnanec se zachovanou pracovní schopností za příznivější situace na trhu práce pravděpodobně dosahoval při práci, odpovídající jeho schopnostem, kvalifikaci a zdravotnímu stavu, již by prokazatelně vykonával, kdyby tomu nebránil nedostatek pracovních příležitostí. Za pravděpodobný výdělek nikdy nelze považovat podporu v nezaměstnanosti i přesto, že by byla po určitou dobu nezaměstnanosti vyšší než pravděpodobný výdělek ve výši minimální mzdy.

Vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání u příslušného úřadu práce a plněním povinností vyplývajících z evidence je podmínkou pro přiznání nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti v době nezaměstnanosti.

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti v době nezaměstnanosti též není explicitně uvedena v občanskoprávních předpisech, stejně jako náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti při poklesu výdělku, a proto se bude v tomto případě postupovat s uplatněným nárokem obdobně. Tento nárok nalezneme pouze v pracovněprávních předpisech. Užití analogie v tomto případě je však možná, neboť tento nárok je zpravidla odškodňován i v případě odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, avšak s výslovným souhlasem škůdce.

2.4.6. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v době skončení povinné školní docházky, studia či přípravy na budoucí povolání

S účinností od 1.1.2007 upravuje občanský zákoník v ustanovení § 447 odst. 3 případy, kdy poškozenému žákovi či studentovi se v důsledku škodní události prodloužila doba tohoto studia, či po ukončení studia i nadále trvala pracovní neschopnost či mu byl přiznán stupeň invalidity. Náhrada za ztrátu na výdělků tak náleží ode dne, kdy měla skončit povinná školní docházka, studium či soustavná příprava na budoucí povolání. Po této úpravě se dlouhou dobu volalo, neboť stále častěji docházelo k případům, kdy účastníky dopravní nehody byli právě žáci či studenti a jejich zdravotní stav jim neumožňoval po ukončení povinné školní docházky či studia nastoupit do zaměstnání, do kterého by za normálních okolností nastoupili. Při určování náhrady ztráty na výdělků se též přihlíží k pracovnímu omezení, ke schopnostem či k dosaženému vzdělání. Žákům a studentům přísluší tato náhrada a) po dobu, o kterou se následkem úrazu, popřípadě nemoci z povolání prodloužila jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava pro povolání, b) po dobu neschopnosti pro úraz nebo nemoc z povolání, c) po dobu trvání invalidity třetího stupně vzniklé v souvislosti s úrazem nebo nemocí z povolání, d) po dobu trvání invalidity prvního nebo druhého stupně vzniklé v souvislosti s úrazem nebo nemocí z povolání, nebo byli-li v této souvislosti uznán osobou se zdravotním postižením, pokud vlastní vinou nezameškává příležitost k výdělků vykonáváním práce pro něho vhodné.²⁵

2.4.7. Náhrada za ztrátu na důchodu

Náhrada za ztrátu na důchodu opět představuje další majetkovou újmu, kterou je v případě poškozeného potřeba odškodnit, pokud mu na ni vznikl nárok. Náhrada za ztrátu na důchodu náleží v částce rovnající se rozdílu mezi výší důchodu, na který poškozenému vznikl nárok, a výší důchodu, na který by mu vznikl nárok, jestliže by do průměrného měsíčního výdělků, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou občan pobíral v období

---

²⁵ § 447 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

rozhodném pro vyměření důchodu.²⁶ Dříve se vycházelo pro stanovení výše důchodu z tzv. fiktivních výdělků. Dnes se vychází z výše důchodu, na který by poškozenému vznikl nárok, pokud by do jeho výdělků v rozhodném období byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, kterou pobíral. Nelze jít k tíži poškozeného, že mu byl vyměřen nižší důchod, a to v důsledku škodní události, neboť po rozhodné období byl práce neschopným. Kdyby totiž ke škodní události nedošlo, byla by zde velká pravděpodobnost, že by poškozenému byl vyměřen starobní důchod vyšší, neboť ten by se vyměřil z dosahovaného výdělku. Aby tedy nedocházelo k vyměřování nižšího starobního důchodu, je zapotřebí, aby náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti byla do vyměřování důchodu započtena. Při náhradě za ztrátu na důchodu se výše důchodu, na který by poškozenému vznikl nárok, stanoví především podle předpisů důchodových.

Nárok na náhradu za ztrátu na důchodu vzniká tedy jen tomu poškozenému, který před vznikem tohoto nároku pobíral náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, kterou přestal pobírat v důsledku dosažení věku 65 let či datem přiznání starobního důchodu a současně pobírá starobní důchod v nižší částce, než která by mu náležela při vyměření důchodu se započtením částek, jaké pobíral z titulu náhrady za ztrátu na výdělku.

2.5 Náhrada za věcnou škodu

Věcnou škodou se rozumí taková majetková újma, která spočívá ve zmenšení majetku poškozeného, jak ve svém rozhodnutí judikoval Nejvyšší soud ČSR, publikovaný pod č. R 17/1978. Otázkou ale je, zda se škodou rozumí ztráta na majetku, anebo ztráta hodnoty. Věcnou škodu lze pojímat jako škodu na věcech a věcnou škodu v širším slova smyslu. Při škodě na věcech se může jednat např. o poškozený nebo zničený oděv, obuv, hodinky, mobilní telefon a další osobní věci, které měl poškozený při vzniku škody při sobě. Do této kategorie samozřejmě patří i škoda na dopravních prostředcích. Do věcné škody bylo možné s odkazem na rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu 3 Cz 49/71 zařadit i nárok na péči o poškozeného osobu blízkou,

---

²⁶ § 447a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

kterým jsem se zabývala podrobně v předchozí kapitole. Avšak s odkazem na čerstvou judikaturu Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.11.2010, sp. zn.: 25 Cdo 2365/2008 již tomu tak podle současného názoru, není.

Ustanovení § 442 odst. 1 Občanského zákoníku mluví jasně, když uvádí, že se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo, tedy ušlý zisk. Na toto ustanovení navazuje ustanovení § 443 Občanského zákoníku, který klade důraz na to, aby škoda, která má být určena, vycházela z ceny v době poškození, nikoli v době rozhodování, neboť dobou mezi tím, kdy došlo ke vzniku škody a dobou, kdy je o nároku rozhodováno, může být i několik let a v meziobdobí může dojít k navýšení, popř. snížení hodnoty poškozené věci. Navíc pokud by se vycházelo z ceny věci v době rozhodování, došlo by k tomu, že výše škody by neodpovídala škodě, kterou škůdce způsobil, a nebyla by v příčinné souvislosti s tímto protiprávním jednáním škůdce. K této otázce se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí sp. zn.: 25 Cdo 2885/1999. Proto východiskem pro určení výše způsobené škody na věci je cena, jakou měla věc v době, kdy došlo k jejímu poškození, popř. úplnému zničení. Samozřejmě i v tomto případě je prostor pro výjimku, a to v případě, jestliže by určení ceny v době poškození bylo v rozporu s dobrými mravy. K tomu by došlo za situace, kdy doba mezi vznikem škody a rozhodováním o nároku samotném, dosáhla několika let a poškozená věc má v době rozhodování zanedbatelnou hodnotu. Proto se ve výjimečných případech hledí na reparační funkci náhrady škody a je umožněno, aby byla výše škody určena i podle jiného časového okamžiku. K výši náhrady je zapotřebí přihlídnout i tehdy, pokud se jednalo o věc zvláštní obliby, která je pro poškozeného jen těžko vyčíslitelná a odškodnitelná. Poté mluvíme o ceně zvláštní obliby, což je cena určité věci zpravidla nepřiměřená skutečné hodnotě věci, stanovená s ohledem na zvláštní osobní, popřípadě citový vztah vlastníka nebo zájemce o tuto věc.²⁷ Příkladem takové věci zvláštní obliby je třeba rodinný šperk či domácí mazlíček. V tuto chvíli škůdce sám od sebe nepřihlíží k této zvláštní hodnotě. V případě uplatnění nároku prostřednictvím soudu tato hodnota byla párkrát aplikována. S příchodem návrhu nového občanského zákoníku se postavení poškozených v tomto směru posiluje, neboť návrh nové úpravy umožňuje, aby se cena určila podle objektivních skutečností pro samotného poškozeného.

---

²⁷ www.wikipedia.cz

Ustanovení § 443 platí jak při poškození, tak při úplném zničení ztrátě či odcizení věci. Při úplném zničení použité věci se pak vychází z ceny obvyklé, tedy z ceny, za niž lze obstarat náhradní věc stejné kvality s přihlédnutím k jejímu opotřebení. Cenou obvyklou se rozumí cena, za kterou lze v daném čase a místě pořídit náhradní věc. Jedná se o cenu tržní, která je ovlivněná poptávkou a nabídkou. Pojem ceny obvyklé nalezneme v ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku. Výše škody je samozřejmě ovlivněna okolností, zda poškozená či zničená věc byla nová či nějak opotřebená. Pokud došlo k poškození věci nové, má poškozený právo na náhradu v plné výši ceny, za kterou věc pořídil. Naopak v případě poškození věci starší či určitým způsobem opotřebené, je zapotřebí pro stanovení výše škody zjistit cenu obvyklou u této poškozené věci, která se vztahuje k době poškození. V tomto směru akcentoval na zjištění obecné ceny Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí publikovaném pod č. R 22/1977. Přitom výše náhrady za poškození věci není závislá na tom, zda si poškozený nechal věc opravit, zda si ji opravil sám nebo zda věc zůstala neopravená. Současně výše škody na věci nemusí být vyúčtována její opravou či jejím prodejem. Skutečnou škodou proto není rozdíl mezi cenou, za niž byla poškozená věc prodána a cenou, za niž ji bylo možno ve stavu před poškozením prodat. V této souvislosti vydal Nejvyšší soud ČR dvě rozhodnutí, a to judikát sp. zn.: 25 Cdo 347/2000, ve kterém Nejvyšší soud zdůrazňuje, že: *„Při stanovení výše škody vzniklé poškozením použité a částečně opotřebené věci není podstatné, zda poškozený věc opravil či nikoli. Rozsah náhrady se určuje s přihlédnutím k obecné ceně věci v době poškození a k rozsahu jejího poškození; částka vyjadřující náklady na opravu věci se snižuje o částku odpovídající zhodnocení věci její opravou proti původnímu stavu.“* Druhý judikát Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2002, sp. zn.: 25 Cdo 1629/2000 pak uvádí: *„Při stanovení výše škody vzniklé poškozením věci použité a částečně opotřebené musí být přihlédnuto k obvyklé (tržní) ceně věci v době poškození a k rozsahu poškození, přičemž od částky vyjadřující náklady na opravu věci musí být odečtena částka odpovídající zhodnocení vozidla jeho opravou oproti původnímu stavu.“* Je pochopitelné, že pokud se provedenou opravou věc oproti původnímu stavu zhodnotila, došlo by na straně poškozeného k bezdůvodnému obohacení, pokud by se toto zhodnocení od částky vyjadřující náklady na opravu věci neodečetlo. V praxi se toto provádí velmi jednoduše, neboť škůdce, v drtivé většině povinná smluvní

pojišťovna srazí z poskytované náhrady tzv. amortizaci, tedy srážku odpovídající rozdílu ceny při opravě použité nové věci, popř. nových náhradních dílů tak, aby jejich hodnota byla snížena o úroveň původních poškozených. Protože v rámci náhrady škody za poničenou či zničenou věc se hradí jen náklady na uvedení věci do stavu, který existoval bezprostředně před vznikem škody, je nutné přihlížet k opotřeбенí, případně zvažovat i hodnotu zbylého materiálu v případě úplného zničení věci, pokud lze tento zbylý materiál ještě použít. Z výše uvedeného nám vyplývá, že výše škody se bude lišit v závislosti na způsobu náhrady škody. Bude-li totiž výše škody určena rozdílem ceny poškozené věci před a po vzniku škodní události, bude zcela jistě jiná než náklad na její opravu v souvislosti s jejím uvedením v předešlý stav. Jestliže totiž soudní praxe zastává názor, že skutečná škoda je újmou spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného reprezentující majetkové hodnoty, které bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu, pak míchá dvě odlišné věci a staví se za dvě rozdílná řešení a dvě rozdílné náhrady. Nebude-li totiž poškozený svou poškozenou věc opravovat, a naopak ji prodá, dostane jinou částku, než když poškozenou věc se rozhodne opravit a bude chtít zaplatit cenu opravy. Dvě rozdílné náhrady závislé na zvoleném způsobu náhrady škody zákon sice zavedl, ale blíže již nevysvětluje a soudní praxe mlčí. Je patrné, že bude-li náhrada vyjádřena vyčíslením majetkové újmy podle poklesu ceny poškozené věci po škodné události oproti ceně před ní nižší, pak poškození rozhodně nezvolí náhradu opravou. Škůdce bude zpravidla vždycky proti naturální restituci, protože bude také zpravidla vždycky dražší. V případě, že se poškozený rozhodne pro opravu věci, i zde dochází ke značným rozdílům ve výši škody. U značkového servisu se předpokládá záruka originality nejen opravárenského postupu, ale i provedení značkovými náhradními díly, které jsou přirozeně dražší. Za to v malém autoservisu nejlépe nějaké známého pak náhradní díly, stejně tak oprava bude provedena za podstatně nižší částku. Škůdce samozřejmě bude trvat na tom, aby se poškozená věc opravila v levnějším servisu, otázkou je, zda má právo toto po poškozeném požadovat. Jsem přesvědčena, že nikoliv, neboť značkový servis má záruku odborné úrovně provedené opravy a nepochybně bude mít přednost, i za cenu dražších nákladů opravy. To samé platí u opravy věci originálními náhradními díly či neoriginálními, popř. použitými. Kombinace opravy těmito díly též není vyloučena. Z výše uvedeného vyplývá, že poškozený má nesčetné množství kombinace způsobů

náhrady škody. Ostatně konečné rozhodnutí o rozsahu a způsobu opravy musí mít poškozený. Dojde-li totiž k závěru, že by úplná oprava následků škodní události přesáhla cenu jeho poškozené věci před poškozením, nemusí takovou celkovou opravu dát provést. Poškozený se může rozhodnout dát opravu poškozené věci provést jen v takovém rozsahu, v jakém náklad na ni nepřesáhne cenu celého jeho původně nepoškozeného vozidla, to proto, aby se mu neodpočítávaly zbytky. Tohoto způsobu poškozený využije v případě, kdy cena např. osobního automobilu Honda je 300.000,- Kč a náklad na opravu je odhadován za použití originálních náhradních dílů na 320.000,- Kč i přesto, že automobil je relativně pojízdný, neboť je poškozena pouze karoserie, avšak motor je bezvadný. Kdyby se totiž poškozený pro tento způsob nerozhodl, pak by poškozený dostal plnění odpovídající ceně hodnoty automobilu ponížené o cenu zbytků, které mohou odpovídat i ceně 200.000,- Kč. Poškozený tedy dostane pouze 100.000,- Kč. Pak je na rozhodnutí poškozeného, zda si poškozené vozidlo nechá opravit pouze do výše hodnoty vozidla před vznikem škody či využije tzv. totální škody. Je pochopitelné, že nikdo nemůže poškozeného nutit, aby opravoval víc, než chce. Důležité je i poznamenat, že pokud se opravou poškozené věci nedostane hodnota této věci na úroveň původní obvyklé ceny, pak se případný odečet částky odpovídající zhodnocení vozu použitím nových náhradních dílů, resp. amortizace neuplatní.

Z výše uvedeného vyplývá, že to poškození nemají jednoduché, neboť jen velmi těžko dosáhnou hodnoty a funkčnosti poškozené věci odpovídající době před poškozením. Ve většině případů tak na protiprávní jednání škůdce doplatí nevinný poškozený, který kromě obstrukcí kolem vyřizování pojistné události ještě bude osouzen z bezdůvodného obohacení. Samozřejmě se najdou i tací poškození, kterým uvedení vozidla do původního stavu nestačí a po škůdci nárokují ještě další náhrady, třeba z důvodu „snížené prodejnosti“ či „obchodního znehodnocení“. Nedůvodnost a neoprávněnost těchto požadavků potvrdil i Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 18.3.2009, sp. zn.: 25 Cdo 567/2007.

Závěrem bych uvedla, že zjistit skutečnou výši škody je velmi složité. Současná právní úprava a judikatura nedávají k tak složitému postupu žádný návod, ani pravidla. Proto v praxi dochází k nejednotnému postupu a mnohdy k nespravedlivému, jdoucí k tíži poškozeného. Rozdíl totiž mezi naturální restitucí a reálnou restitucí (peněžitou

náhradou) je tak velký, že je zapotřebí posoudit každý případ individuálně a zhodnotit, která náhrada je v daném případě ta lepší. Na druhou stranu ani ti, kteří škody platí, nemají jasno, v jaké výši opravy platit, kde opravovat a v jakém rozsahu, jakými náhradními díly a jakým způsobem. I za předpokladu dosažení původního stavu je výše náhrady i ve zcela totožném rozsahu poškození často značně odlišná. Pokud tedy zákonodárce ani netušil, že skutečná škoda může být pokaždé jiná, a že záleží na způsobu její náhrady, pak rychlá náprava je nezbytná, která je v zájmu jak poškozeného, tak škůdce.

Do věcné škody lze v souvislosti s opravou poničeného vozidla zařadit i nárok na úhradu nákladů s půjčovným a skladným spojených. V případě tedy, že poškozený nemůže z důvodu opravy poškozeného vozidla vozidlo užívat, může tuto situaci řešit právě půjčením náhradního vozidla. Nicméně toto půjčení náhradního vozidla musí trvat po nezbytně dlouhou dobu, tedy po dobu, kdy je poškozené vozidlo v autoservisu. Dalším omezením je typ vozidla. Podle současné judikatury by mělo náhradní vozidlo minimálně odpovídat z hlediska třídy, užitných a jízdnicích vlastností, bezpečnostního hlediska apod. K otázce výše náhrady se pak nedávno vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve věci sp. zn.: 25 Cdo 3911/2007 ze dne 30.3.2010 takto: *„Výši náhrady účelně vynaložených nákladů na pronájem náhradního vozu po dobu opravy vlastního poškozeného vozidla soud stanoví s ohledem na obvyklé ceny pronájmu obdobných aut v daném místě a čase. Důkazná břemeno o výjimečných okolnostech odůvodňujících v konkrétním případě přiznání náhrady v částce vyšší, než je obvykle potřebná k pronájmu srovnatelného vozu, leží na poškozeném.“* Je tedy zapotřebí, aby ohledně určení výše náhrady se vycházelo z obvyklé ceny pronájmu obdobných vozidel v daném místě a čase, neboť i v tomto případě by docházelo k bezdůvodnému obohacení na straně poškozeného tím, že by po určitou dobu jezdil ve vozidle, které by si za normálních okolností nemohl dovolit. V souvislosti s opravou poškozeného vozidla začali poškození po škůdci uplatňovat nárok na náhradu za promarněné zaplacení dálniční známky a silniční daně odpovídající době, po kterou nebylo poškozené vozidlo v provozu. Tento nárok je však z mého pohledu nedůvodný, neboť silniční daň, stejně jako dálniční známka náleží do finančních nákladů spojených s tím, že vozidlo pro potřeby své společnosti po určitou dobu provozují. Jsem přesvědčena, že se nejedná o skutečnou škodu, ale ani o ušlý zisk, proto požadovaný nárok je zcela bezpředmětný. Ohledně nároku na úhradu skladného

tento nárok vzniká tehdy, pokud dojde k takovému rozsahu poškození vozidla, že se stane nepojízdným. Ne vždy totiž asistenční či odtahová služba nepojízdné vozidlo odveze přímo do servisu. V mnoha případech jej uskladní a za každý započatý den účtují poměrně vysoké tzv. skladné. Avšak i tyto výdaje mohou poškození uplatnit v rámci věcné škody, stejně jako odtah poškozeného vozidla.

2.6 Odškodnění budoucích nároků

Ustanovení § 449a bylo vloženo do občanského zákoníku zákonem č. 47/2004 Sb. a přináší snadnější řešení výplaty peněžitých důchodů, na které má poškozený vůči škůdci nárok. Aby došlo k odškodnění budoucích nároků poškozeného, musí s tímto poškozený, popř. oprávněný výslovně souhlasit. V opačném případě k uzavření takovéto dohody nemůže dojít. Dohoda o jednorázovém odškodnění se týká především těch nároků, které mají povahu peněžitého důchodu a jsou opakovatelné. A jak z názvu dohody vyplývá, jedná se o definitivní dohodu, kdy budou jednorázově vyrovnány veškeré nároky v budoucnosti vznikající. Jedná se tedy především o nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po pracovní neschopnosti či při uznání invalidity a dále nárok na ztrátu na důchodu. Výše uvedený výčet nároků tedy náleží poškozenému. Dohodou o jednorázovém odškodnění lze ale i vyrovnat veškeré nároky jiných oprávněných, odlišných od poškozeného, které vznikají v budoucnu. V tomto případě se jedná o náhradu nákladů na výživu pozůstalých, náhradu nákladů spojených s léčením a nákladů pohřbu.

Je otázkou, co je pro poškozené, eventuelně jiné oprávněné osoby výhodnější. Zda uzavřít definitivní dohodu a získat peněžité plnění ihned, či mít každý měsíc pravidelný příjem. Důležité také je, jakým způsobem se dojde k částce, kterou by se měly nároky jednorázově odškodnit. Nikdo nemůže vědět, jakým směrem se budou vyvíjet platy či mzdy, jak porostou invalidní důchody či jak se zdravotní stav poškozeného bude zhoršovat či v lepším případě zlepšovat. Proto se domnívám, že pokud škůdce navrhne poškozenému či oprávněné osobě možnost definitivního odškodnění nároků, většinou k uzavření dohody dojde, a to pod tíhou situace, ve které se budou nacházet. Pokud ale výše nabízeného jednorázového odškodnění nebude adekvátní k povaze vzniklé škody, pak není prostředku donutit poškozeného dohodu

uzavřít.

Jelikož předmětem této práce je především náhrada škody způsobená dopravním prostředkem, pak stojí za zmínění i ustanovení § 44 odst. 4 zákona č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě, které též umožňuje, aby pojistitel uzavřel s oprávněným dohodu o jednorázovém odškodnění budoucích nároků formou jednorázové výplaty, a to za povinnou osobu, resp. škůdce.

3. Uplatnění nároků

Nároky z náhrady škody je možno uplatnit vůči několika subjektům. Buď může poškozený své nároky uplatnit přímo u škůdce, který za škodu odpovídá, nebo se může obrátit na smluvní pojišťovnu škůdce, a to z titulu uzavřené smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, nebo v případě, kdy škůdce není znám a není známa ani povinná pojišťovna, nároky se uplatňují u garančního fondu, který byl za tím účelem zřízen.

3.1 Uplatnění nároku u škůdce

Poškozený či jiné oprávněné osoby mají právo uplatnit své nároky přímo u škůdce, který na vzniklou škodu odpovídá. Z právních předpisů vyplývá, že škůdce odpovídá za škodu, ke které došlo protiprávním jednáním škůdce. V případě, kdy škůdce dobrovolně neuhradí uplatněné nároky, nebo nesouhlasí s výší nároku, popř. je přesvědčen o možném spoluzavinění ze strany poškozeného, pak je zapotřebí, aby oprávněné subjekty uplatnily nároky soudní cestou. Nárok na náhradu škody může přiznat v rozsudku jak trestní soud, tak soud civilní.

Ze zákona o pojistné smlouvě vyplývá, že uhradil-li škůdce, resp. pojištěný škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel. V případě ale, že pojištěný hradil poškozenému částku vyšší, než na kterou mu ze zákona vznikl nárok, není pojistitel povinen tuto výši pojištěnému vyplatit. I z tohoto důvodu raději nechávají škůdci vyplacení pojistného plnění na smluvní

pojišťovně, resp. pojistiteli, neboť ta přesně ví, v jaké výši mohou poškození nároky uplatňovat a v jaké výši budou zpravidla důvodné.

3.2. Uplatnění nároku u povinného subjektu

Ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku dává poškozeným větší ochranu a jistotu v získání svých nároků, než kdyby měli uplatnit své nároky přímo u škůdce, a to i v přijatelné době, kterou stanoví zákon. Poškozený má tedy právo svůj nárok uplatnit přímo u příslušného pojistitele, kterým je smluvní pojišťovna škůdce. Zde se však nejedná o nárok ze způsobené škody, nýbrž o nárok odvozený z pojistné smlouvy. Odpovědným subjektem je stále škůdce, avšak z titulu uzavřené pojistné smlouvy o odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku, bude vzniklou škodu hradit pojistitel. V tomto případě pak mluvíme o nároku na pojistné plnění. Pojistitel pak má ze zákona povinnost provést šetření škodné události bez zbytečného odkladu a ve lhůtě do 3 měsíců ode dne, kdy byly oprávněnou osobou uplatněny nároky, resp. právo na plnění z pojištění odpovědnosti, je pojistitel povinen ukončit šetření pojistné události a sdělit poškozenému výši pojistného plnění podle jednotlivých nároků poškozeného včetně způsobu stanovení jeho výše. Pojistné plnění je pak splatné ve lhůtě 15 dnů od ukončení šetření pojistné události. V případě, že nelze šetření pojistné události ukončit ve lhůtě 3 měsíců ode dne uplatnění práva na plnění z pojištění odpovědnosti, pak se částka pojistného plnění zvyšuje o úroky z prodlení, přičemž sazba úroku z prodlení se stanoví ve výši diskontní sazby stanovené Českou národní bankou, platné k prvnímu dni prodlení, navýšené o 4 % ročně.

Pokud ale pojistitel při šetření dojde k závěru, že nárok poškozeného, eventuelně jiných oprávněných osob není důvodný, pak jej částečně či zcela zamítne. S touto skutečností poškozený souhlasit nemusí a v případě, že je i nadále přesvědčen o důvodnosti nároku, nezbude mu nic jiného, než zamítnutý nárok uplatnit soudní cestou.

Zákon č. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla dříve upravoval možnost žádat o zálohu na pojistné plnění v případě, kdy pojistitel ve lhůtě pro šetření pojistné události pojistnou událost nelikvidoval, tedy žádné plnění poškozenému neposkytl. Obecná ustanovení zákona č. 37/2004 Sb. o pojistné

smlouvě, která platí podpůrně pro všechny druhy pojistných smluv, však tuto možnost upravují. Ačkoli tedy není dnes zřejmý vztah mezi zákonem o pojistné smlouvě a zákonem o pojištění odpovědnosti, praxe se přiklání k tomu, že o zálohu na pojistné plnění po uplynutí lhůty k šetření lze žádat. Bohužel důvodová zpráva mlčí, proč zákonodárci tuto úpravu zrušili. V tomto směru došlo k velkému kroku zpět, neboť to jsou opět poškození, kteří na tento nesmyslný krok doplatí.

3.3 Uplatnění nároku u garančního fondu

Ne všichni provozovatelé dopravních prostředků přistupují k uzavření pojistných smluv tak zodpovědně, jako by si všichni přáli. V případě, že někdo nerespektuje zákon a smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla si nesjedná, vystavuje tím především sebe k přísným postihům, neboť pokud při provozu takového nepojištěného vozidla dojde ke škodní události, jejíž viníkem je právě tento nezodpovědný provozovatel vozidla, pak vzniká otázka, u koho nárok na náhradu škody uplatnit, když samotný škůdce je nemajetný. V takových případech nemusí poškození úplně zoufat, neboť jejich nároky na náhradu škody jsou zajištěny z tzv. garančního fondu. Zákon č. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku totiž zřizuje Českou kancelář pojistitelů, která spravuje garanční fond. Do garančního fondu proudí příspěvky členů kanceláře, resp. pojistitelů, dále hraniční pojištění a v neposlední řadě též i regresní nároky. Z prostředků garančního fondu se pak poškozenému hradí plnění za škodu způsobenou provozem nezjištěného vozidla, za kterou odpovídá nezjištěná osoba, dále plnění za škodu způsobenou provozem vozidla, za kterou odpovídá osoba bez pojištění odpovědnosti, byl-li provoz tohoto vozidla podmíněn pojištěním odpovědnosti, plnění za škodu způsobenou provozem tuzemského vozidla, za kterou odpovídá osoba, jejíž odpovědnost za tuto škodu je pojištěna u pojistitele, který z důvodu svého úpadku nemůže uhradit tuto škodu, plnění za škodu způsobenou provozem cizozemského vozidla, za kterou odpovídá osoba, jejíž odpovědnost za tuto škodu je pojištěna hraničním pojištěním, plnění za škodu způsobenou provozem cizozemského vozidla, jehož řidiči nevzniká při provozu tohoto vozidla na území České republiky povinnost uzavřít hraniční pojištění a plnění za škodu způsobenou provozem vozidla, které bylo

odesláno z jiného členského státu do České republiky jako státu cílového určení, nebylo-li k tomuto vozidlu sjednáno pojištění odpovědnosti a ke škodné události došlo ve lhůtě do 30 dnů ode dne, kdy kupující osoba vozidlo převzala, i když vozidlo nebylo v České republice registrováno.²⁸ Poškozený tedy uplatňuje svůj nárok přímo vůči České kanceláři pojistitelů a ta šetří pojistnou událost a vyplácí pojistné plnění za podmínek určených pro pojistitele.

3.4 Uplatnění nároků soudní cestou

Jak již bylo naznačeno výše, uplatnění nároků soudní cestou je poslední možný pokus, jak může poškozený získat nárok, který považuje za důvodný. Ve většině případů se snaží pojistitelé vyplatit všechny nároky, o které poškozený požádá, jsou-li dostatečně podloženy a zdůvodněny. Tyto nároky vycházejí z ustanovení Občanského zákoníku a vyhlášek, na které Občanský zákoník odkazuje. Případů, kdy povinný smluvní subjekt odmítne plnění poskytnout je několik. Nejčastějším případem je situace, kdy došlo k těžkému ublížení na zdraví a věc je vyšetřována orgány činnými v trestním řízení. V těchto případech pojistitel trvá na doložení rozhodnutí Policie ČR nebo trestního soudu. Jenže při rychlosti našeho soudnictví se často pohybujeme v rozsahu několika měsíců, v extrémnějších případech v rozsahu několika let. Jelikož pojistitel nemá k dispozici pravomocné rozhodnutí o viníkovi dopravní nehody, často odmítá plnit. Ne ale všichni pojistitelé se takto chovají. Někteří pojistitelé mají v rámci svého působení experty, kteří viníka nehody mohou určit z dostupných podkladů nehody. Nejedná se ale o pravomocné rozhodnutí veřejného orgánu, jde pouze o odborné vyjádření, které není pro pojistitele nijak závazné. Aby nedošlo k promlčení nároku poškozeného, nezbyvá mu nic jiného, než se svých nároků domáhat soudní cestou.

Zákonodárci tedy sice zrušili možnost poškozených žádat alespoň o zálohu, pokud pojistitel neskončil se šetřením pojistné události, čímž pozici poškozených oslabili, nicméně na druhou stranu poskytují poškozených větší ochranu v řízení před soudy, neboť podle ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb. o soudních

---

²⁸ § 24 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

poplatcích jsou poškození osvobozeni od placení soudních poplatků zcela. Osvobození od soudních poplatků se tak týká pouze řízení, v němž poškozený, coby žalobce požadoval po pojistiteli peněžité plnění z titulu škody na zdraví a z titulu věcné škody, ke které došlo v souvislosti s ublížením na zdraví. Je pochopitelné, že by bylo nadmíru nespravedlivé požadovat po poškozených, aby se svých nároků domáhali po zaplacení soudního poplatku. Mnozí poškození mají vysoké výdaje se svým zdravotním stavem a povinnost uhradit soudní poplatek by tak vedlo poškozené buď k existenčním problémům, nebo dokonce by se nároků museli vzdát úplně. V rámci zvýšené ochrany poškozených v řízení před soudem bylo téměř pravidlem při rozhodování o nákladech řízení aplikovat ustanovení § 150 Občanského soudního řádu v případě, že poškozený neunesl důkazní břemeno a žaloba byla zamítnuta. Je pochopitelné, že pokud je poškozený ze zákona osvobozen od placení soudních poplatků, bylo by nepřiměřené, aby mu byla uložena povinnost hradit náklady právního zastoupení pojistitele v případě neúspěšné žaloby. V tomto duchu soudy postupovaly až do roku 2008, který byl v otázce náhrady škody přelomový. Soudy se totiž začaly uchýlovat k takovým praktikám, které člověk se zdravím rozumem nepochopí, navíc pro svou rozhodovací praxi neměly ani oporu v judikatuře, neboť do té doby neexistovalo jediné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, které by podporovalo zatěžovat poškozené jako procesně neúspěšné náklady řízení. Ano, je to tak. Pokud poškozený, coby žalobce neunesl důkazní břemeno a žaloba byla zamítnuta, ukládají mu soudy povinnost uhradit náklady právního zastoupení žalované, tedy pojistitele. Podle mne je tento postup v rozporu s ústavně garantovaným právem na spravedlivý proces, neboť tato praxe soudu povede k obavě poškozených se svých nároků domáhat soudní cestou. Tím je porušeno základní právo a Ústavní soud by měl v tomto směru zakročit. Bohužel Ústavní soud ČR mlčí, i přes četnost podaných ústavních stížností. Jsem přesvědčena, že právě v řízení o náhradě škody by soudy měly více než kde jinde aplikovat ustanovení § 150 o.s.ř., neboť jsou zde dány důvody hodného zvláštního zřetele. Za tento důvod lze považovat samotnou povahu sporu, kdy poškozenému byla způsobena újma, která sice v některých případech byla v rámci základního hodnocení odškodněna, nicméně toto odškodnění je předně neadekvátní v porovnání s časem, po který se poškozený musí s daným omezením potýkat a hlavně je nesrovnatelné s odškodněním poskytovaným v jiných členských státech Evropské Unie. V případě, že soud dospěje k závěru, že poškozený

neunesl důkazní břemeno a žalobu hodlá zamítnout, měl by před tím zkoumat, zda jsou dány podmínky při užití tohoto ustanovení. Soud předně přihlíží k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení, ale i k okolnostem samotného sporu. Navíc soud musí zkoumat dopad uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení u obou účastníků řízení. V tomto směru by soud měl přihlédnout k tomu, že poškozený si vytrpěl dost bolesti, musí se vyrovnat s určitým omezením v životě a uložení povinnosti by bylo dalším negativním zásahem do osobnostních práv poškozeného.

Přímý nárok poškozeného vůči pojistiteli tedy vyplývá, jak už jsem výše uvedla, z ustanovení § 9 zákona č. 168/1999 Sb. V případě, že pojistitel – ač již byl povinen za pojištěného poškozenému plnit - písemně odmítl poškozenému nahradit škodu v rozsahu, v jakém za ni pojištěný škůdce odpovídá, je poškozený oprávněn uplatnit u soudu vedle nároku na náhradu škody proti škůdci i nárok proti pojistiteli škůdce, aby za svého pojištěnce plnil a nahradil za něj poškozenému škodu. Nejvyšší soud ČR ve své judikatuře sp. zn.: 32 Cdo 3111/2007 uvedl, že dokud nebylo vydáno pravomocné rozhodnutí o tom, v jakém rozsahu škůdce za škodu odpovídá, ani nebylo dosaženo dohody mezi pojistitelem a poškozeným o tom, v jaké výši mu pojišťovna za svého pojištěnce škodu uhradí, nejsou dány podmínky, za kterých by poškozenému vznikl přímý nárok na plnění proti pojišťovně podle § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991, který by mohl být uplatněn samostatnou žalobou proti pojišťovně. Nutno podotknout, že tato judikatura není již aktuální, neboť se nevztahuje na případy pojistné události, ke kterým došlo po účinnosti zákona č. 168/1999 Sb. Pokud tedy pojistitel odmítne poskytnout peněžité plnění do pravomocného skončení trestního řízení, musí poškozený z opatrnosti podat žalobu k civilnímu soudu, který je podle ustanovení § 135 odst. 1 Občanského soudního řádu sice vázán rozhodnutím o tom, zda byl spáchán trestný čin a kdo tento trestný čin spáchal, nicméně otázku případného spoluzavinění účastníků dopravní nehody je schopen posoudit sám. Jestliže tedy okolnosti případu nasvědčují, že se na vzniku škody kromě viníka mohla podílet svým jednáním i jiná osoba, není soud při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti této další osoby výrokem o vině viníka vázán. V praxi dochází k tomu, že pokud není rozhodnuto trestním soudem o vině obviněného z přečinu těžkého ublížení na zdraví, pak soudy civilní vyhovují požadavku pojistitele, tedy řízení přerušují. Pokud ale v této věci je k dispozici znalecký posudek,

který pro účely vyšetřování zadaly vypracovat orgány činné v trestním řízení, pak je toto přerušení řízení nedůvodné a odvolací soud rozhodnutí soudů I. stupňů ruší, neboť z tohoto znaleckého posudku si může soud udělat obrázek o případném spoluzavinění sám, stejně jako si zodpovědět otázku pasivní legitimace, kterou dost často pojistitelé namítají. Mezi další patří případ, kdy je poškozený přesvědčen, že u něj došlo k trvalému a nevratnému poškození zdraví, je odkázán na pravidelné kontroly a jeho případ se dá posoudit jako případ mimořádného zřetele hodný. V tomto případě i přes to, že pojistitel poskytl plnění v plné výši za základní bodové hodnocení bolestného či ztížení společenského uplatnění, nemůže sám od sebe toto hodnocení navýšit, proto poškozenému nezbude nic jiného, než se obrátit na soud a násobek požadovat soudní cestou.

Ustanovení § 9 odst. 4 zákona č. 168/1999 Sb. umožňuje, aby v případě, že pojistitel nevyplatil plnění ve lhůtě 3 měsíců od nahlášení pojistné události, se částka pojistného plnění zvýšila, a to o úrok z prodlení. Sazba úroku z prodlení se stanoví ve výši diskontní sazby stanovené Českou národní bankou, platné k prvnímu dni prodlení, navýšené o 4 % ročně. Tento úrok z prodlení se však neužije při uplatnění nároku soudní cestou. Zde má poškozený možnost uplatnit úrok z prodlení podle ustanovení § 517 odst. 2 Občanského zákoníku, který odkazuje na nařízení vlády č. 142/1994 Sb., podle kterého výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů. Úroky z prodlení tak poběží 1. den po uplynutí 3 měsíční lhůty, ve které mohl pojistitel plnění poskytnout.

V rámci této rigorózní práce si dovoluji uvést několik poznatků z praxe samotné, kdy většina soudních řízení se začíná v posledních dvou letech nekompromisně obracet proti poškozeným. Soudy, resp. mladí soudci, začali zpřísňovat podmínky pro aplikaci svého moderačního práva, které je zakotveno v ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. Na poškozené se dívají nedůvěřivě a chybí jim morální pohled na věc. Aby toho ale nebylo málo, dokonce se rozšířila praxe ukládat poškozeným povinnost uhradit nejen soudní poplatek z důvodu neúspěšnosti jeho žaloby, ale navíc povinnost uhradit náklady na svědečné, znalečné a v těch extrémnějších případech náklady právního zastoupení pojistitele, který byl procesně úspěšný. Soudy přestaly brát ohled nad tím, že jsou poškození ze zákona osvobozeni od soudních poplatků a že tímto

postupem porušují soudy ústavně chráněná práva jako je právo na spravedlivý proces. Tyto soudy by měly mít při svém rozhodování na paměti Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5.3.2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08, který říká: „*Postupem obecných soudů, které v řízení věcně osvobozeném od soudních poplatků stěžovateli soudní poplatek doměřily v podstatě z důvodu neúspěšnosti jeho žaloby, došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces, chráněného čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.*“ V odůvodnění pak Ústavní soud uvádí, že uložení povinnosti uhradit soudní poplatek až po skončení řízení před soudem lze konstatovat za nespravedlivý postup a tento opačný přístup je zcela zneužitelný. Navíc vyměření soudního poplatku dost často významně zatíží majetkové poměry poškozeného, přičemž pokud by poškozený o této hrozbě věděl, třeba by ani žalobu nepodal. Otázkou ale zůstává, jak má poškozený, který je ve způsobu svého života nepříznivě omezen, sám podle svých znalostí dovodit, zda se právě na jeho případ vztahuje mimořádné zvýšení bodového hodnocení či nikoli. Pochopitelně žádný poškozený nemůže jednoznačně říci to, co je určeno výhradně soudcům. Navíc posouzením případu různými soudci také dojdeme k úplně jiným závěrům. Postarší dáma, která má osobně špatnou zkušenost s hojením fraktur jistě bude pohlížet na případ jinak, než čerstvě jmenovaný soudce. Jsem přesvědčena, že soudy by si měly uvědomit, že do pozice poškozených se mohou dostat i sami soudci. Nevidím jediný důvod, proč soudy hromadně přestaly aplikovat ustanovení § 150 Občanského soudního řádu, tedy že v případě procesní neúspěšnosti poškozeného si každá ze stran nesla náklady řízení před soudem sama. Neexistuje žádné rozhodnutí Nejvyššího či Ústavního soudu, které by podporovalo současnou praxi zejména mladých soudců.

4. Promlčení

Problematika náhrady škody je složitá, neboť jednotlivé nároky je třeba řádně konkretizovat. Pokud tedy jsou všechny nároky pečlivě specifikované, mohou se u škůdce, eventuelně u povinného subjektu uplatnit. Nesmíme ale zapomenout na promlčecí dobu, jinak se nám nároky promlčí a škůdce může uplatnit námitku promlčení. Institut promlčení je spjat s uplynutím času, který jakmile uplyne, ztrácí poškozený možnost se úspěšně domáhat svého nároku před soudem, ačkoli jeho právo

nadále existuje. Občanský zákoník v Hlavě osmé uvádí, že právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Na odst. 1 hned navazuje odst. 2, který říká, že nejpozději se právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.²⁹ Jak lze z těchto ustanovení tedy dovodit, u práva na náhradu škody na zdraví tedy existuje pouze subjektivní doba 2 let. V případě ale práva na náhradu škody na zdraví z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků je promlčecí doba odlišná. Zde se aplikuje zásada *Lex specialis derogat generali*, tedy pro určení promlčecí doby použijeme speciální úpravu, a to konkrétně zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, který promlčecí dobu upravuje v ustanovení § 8, který zakotvuje promlčecí dobu tříletou, resp. čtyřletou. Počátek promlčecí doby tento speciální zákon spojuje s uplynutím 1 roku po vzniku pojistné události, resp. po vzniku škody. Ačkoli tedy zákon jednoznačně o čtyřleté promlčecí době nehovoří, můžeme ji zde aplikovat, neboť ta běží od samotného vzniku pojistné události. Podstatné pro uplatnění této promlčecí doby je, aby nárok, který poškozenému vznikl, byl odvozen z titulu pojištění. Jelikož tématem této rigorózní práce je odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, pak v tomto směru hovoříme o zákonném pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, tj. povinném ručení. Tato „prodloužená“ promlčecí doba samozřejmě platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči povinnému subjektu, tj. pojistiteli. Otázkou zůstává, která promlčecí doba je pro poškozeného příznivější. Abychom dospěli k odpovědi, je zapotřebí se podívat na každý individuální případ zvlášť. V případě obecné odpovědnosti za škodu začíná promlčecí doba běžet poté, co se poškozený dozví o škodě a kdo za ní odpovídá. V extrémním případě, kdy je někdo udržován v umělém spánku několik let začne promlčecí doba běžet od té doby, co se poškozený probudí. Za to v případě zvláštní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla tomu tak není, zde promlčecí doba začne běžet rok poté, co došlo k pojistné události, tj. promlčení běží v době, kdy je poškozený udržován na přístrojích a se svým okolím nekomunikuje. V meziobdobí mohou uplatnit u škůdce, resp. povinného smluvního subjektu své nároky osoby,

---

²⁹ § 106 odst. 1, 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

kterým v souvislosti s pojistnou událostí vznikla škoda. Jedná se samozřejmě o nároky, které svědčí právě těmto osobám, příkladem je nárok na cestovní náklady, náklady spojené s léčením, atd. Rozhodně tyto osoby nemohou uplatnit nároky, které svědčí pouze samotnému poškozenému. Naopak v lehčích případech je příjemné dozvědět se třeba za 3 roky po pojistné události, že má poškozený nárok na další náhrady, které původně neuplatnil. Proto odpověď na otázku, která promlčecí lhůta je pro poškozeného příznivější, není jednoduchá.

5. Ochrana osobnosti

Další skupinu nároků náležejícím osobám pozůstalým po usmrceném lze dovodit z ustanovení § 11 a § 13 Občanského zákoníku. Podle § 11 Občanského zákoníku má fyzická osoba mimo jiné právo na ochranu soukromí. Podle konstantní judikatury toto právo implikuje soužití s dalšími osobami, zejména členy rodiny. Zásahem do práv jedné osoby, ublížením na zdraví s následkem smrti, jsou tak narušena i práva jiné osoby, zejména právo na rodinný život, resp. na soukromí pozůstalých. Lze konstatovat, že smrt blízké osoby může vzhledem ke vzájemným úzkým a pevným materiálním, sociálním, morálním citovým a kulturním vazbám přivodit natolik vážnou nemateriální újmu pro rozvíjení a naplňování osobnosti nejbližších pozůstalých, že může být právně kvalifikována jako újma snižující kvalitu jejich osobního a rodinného života.³⁰ V takových případech je možné takovou nemajetkovou újmu kompenzovat i peněžitou náhradou podle ustanovení § 13 Občanského zákoníku, který přiznává v odůvodněných případech dotčené osobě právo na přiměřené zadostiučinění. Skutečnost, že Občanský zákoník upravuje jednorázové odškodnění pozůstalých, jako nárok na náhradu škody, nevylučuje podle mého názoru možnost souběžného uplatnění nároku na peněžitou náhradu za zásah do práva na ochranu osobnosti podle ustanovení § 13 odst. 2 Občanského zákoníku vedle uplatnění nároku na jednorázové odškodnění pozůstalých podle ustanovení § 444 odst. 3 Občanského zákoníku. Přiznat pozůstalým nějakou jednorázovou peněžitou náhradu satisfakční povahy za důsledky úmrtí osoby blízké je zcela podle mého názoru morální a na místě. Poměrně nesnadné je ale určení odpovědného subjektu. Nutno podotknout, že nárok na náhradu nemajetkové újmy v

---

³⁰ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20.5.2002, sp. zn.: IV. ÚS 315/01

penězích nelze uplatnit přímo proti povinné pojišťovně, resp. pojistiteli, neboť pojistné smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků tento nárok nepokrývají. I kdyby se provozovatel motorového vozidla nad rámec zákonné pojistné povinnosti pojistil pro případ odpovědnosti za zásah do osobnostních práv, poškozený by nemohl nárokovat pojistné plnění přímo proti pojistiteli, protože zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě spočívá na zásadě, že poškozený nemá právo na pojistné plnění proti pojistiteli, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo pojistná smlouva jinak. Ačkoli § 43 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě dopadá pouze na odpovědnost za škodu, je namístě aplikovat toto ustanovení analogicky i na odpovědnost za zásah do osobnostních práv, neboť tento zákon má regulovat všechny pojistné smlouvy. O poznání spornější je možnost analogické aplikace ustanovení § 9 odst. 1 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Jelikož odpovědnost za zásah do osobnostních práv není pojištěna pojistnými smlouvami, které předvídá tento právní předpis, není zde podle mého názoru analogická aplikace na odlišné právní vztahy přípustná. Tomu odpovídá též aktuální praxe pojišťoven. Zákonodárci by měli zareagovat na nastupující praxi soudů a rozšířit povinné pojištění i na odpovědnost za zásah do osobnostních práv způsobený provozem vozidla. Úskalím tohoto nároku je dále doposud nedořešená míra důkazního břemene pozůstalých ohledně spolužití se zemřelým a kvality citových vazeb. Osobně si nedokážu představit, jak by v tomto směru probíhalo dokazování. V poslední době vyvstala sporná otázka, zda by měla být do nároku na náhradu nemajetkové újmy započítána částka, kterou pozůstalý obdržel z titulu jednorázového odškodnění. Jak jsem se již vyjádřila výše, dle mého názoru nikoli, neboť se jedná o dva rozdílné a samostatné nároky plynoucích z odlišných titulů. Na druhou stranu nelze přehlédnout úmysl zákonodárce jednorázovým odškodněním reparovat právě narušení rodinných vztahů, byť je v tuto chvíli nepřiměřeně nízké. Tento problém se jeví neřešitelným ve chvíli, kdy osoba blízká nárokuje náhradu nemajetkové újmy v penězích ještě před tím, než obdržela jednorázové odškodnění, tudíž její újma ještě nebyla nijak reparována, přestože je zřejmé, že může jednorázové odškodnění úspěšně nárokovat bez ohledu na výsledek sporu z osobnostních práv. Konečnou odpověď na tuto otázku však přinese až judikatura soudů. Za nejspornější otázku pak ale považuji určení výše této nemajetkové újmy. Předně by měla být přiměřená, což nám ale jednoznačnou odpověď nedává, ba naopak.

Je také otázkou, zda lze v penězích opravdu ohodnotit ztrátu osoby blízké. Každý člověk má se svými blízkými specifický vztah, od toho nejužšího a nejpevnějšího až po volný, blížící se až k vymizení. Z toho vyplývá, že i představa o výši zadostiučinění bude značně odlišná. Výše zadostiučinění by měla jednoznačně korespondovat s citovými vazbami mezi pozůstalými a usmrceným. Výši může určit jen soud, nikdo jiný. Proto je zapotřebí, aby pozůstalí unesli důkazní břemeno v podobě svědeckých výpovědí a fotografií jako listinných důkazů, aby soud při hodnocení všech důkazů ve všech souvislostech došel k výši zadostiučinění, které bude přiměřené, nikdy ale nebude korespondovat se ztrátou osoby blízké.

Pokud se tedy pozůstalí rozhodnou uplatnit svou nemateriální újmu přímo u soudu, pak by měli pamatovat na to, že toto řízení není ze zákona osvobozeno od soudních poplatků a pokud neunesou důkazní břemeno, může se jim řízení citelně prodražit. Samozřejmě existovaly snahy poškozených odůvodňovat svůj nárok s odkazem na škodu na zdraví, nicméně v tomto směru byly pokusy marné, protože Ústavní soud opakovaně ve svých nálezech judikoval, že z hlediska stávající legislativní úpravy se nemateriální újmu má na mysli jiný nárok, než je náhrada škody. Příkladem může být Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21.8.2007, sp. zn. I. ÚS 539/06.

6. Náhrada škody v pojetí nového občanského zákoníku

V současné době probíhá bohatá diskuze na téma nového občanského zákoníku, jehož návrh již delší dobu mají možnost si přečíst všichni, kteří se o tuto problematiku zajímají, a to na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti www.obcanskyzakonik.justice.cz. Ministerstvo spravedlnosti navíc přijímalo připomínky, úpravy či požadavky, které zakomponovalo do zveřejněného návrhu. Podle harmonogramu by se měl tento nový občanský zákoník schválit do konce roku 2011 a účinnost by měla nastat k 1.1.2013. Osobně si myslím, že se jedná o sci-fi představu, neboť současný návrh je natolik kritizován, že poslaneckou sněmovnou a senátem do konce roku 2011 jistě nestačí projít. Podle tohoto konceptu by měl zákoník obsahovat přes 3000 paragrafů s tím, že některé speciální zákony budou ke dni účinnosti zrušeny. Novela se dotýká i náhrady škody na zdraví a věcnou škodu.

Ustanovení o odpovědnosti za škodu z provozu dopravních prostředků nalezneme v ustanovení § 2869 – 2874. Dá se konstatovat, že platná právní úprava se věcně nemění, dochází jen k jazykovým a formulačním úpravám. Navrhovaná úprava klade důraz na zvláštní povahu dopravního provozu více, než na samotnou povahu dopravního prostředku. Ke změně v této úpravě tedy přeci jen došlo, a to v pojetí provozovatele vozidla nebo plavidla v tom směru, že nová úprava má dopadat i na provozovatele všech vozidel a plavidel, které nejsou poháněny lidskou silou, tedy i na větroně, plachetnice či koňské povozy. Přijetí této úpravy bude ale muset být doprovázena přijetím zákona, který stanoví zákonnou povinnost uzavírat smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou tímto typem vozidel i plavidel. Hodnota totiž těchto typů prostředků rok od roku roste a nedovedu si představit, že by třeba taková náhrada za věcnou škodu byla hrazena fyzickou osobou, byť s příjmem lehce nadprůměrným. Přijetí takového zákona samozřejmě nebude jednoduché, především ve stanovení výše pojistných limitů. V současné době pojištění těchto prostředků není ze zákona povinné a je to jen na zodpovědnosti každého majitele tohoto prostředku.

Nový občanský zákoník v rozsahu a způsobu náhrady zaujímá opačný názor, než tomu bylo doposud a vrací se tak k původním úpravám. Podle nové úpravy se totiž preferuje uvedení do předešlého stavu, a není-li to možné, popř. požádá-li o to poškozený, pak se škoda hradí v penězích. Nový návrh tedy reflektoval na kritiku současné úpravy a poskytuje poškozeným větší ochrany. Upustilo se tedy od „účelnosti“, neboť se jedná o pojem relativní, jehož obsah si vykládá každý sám. To, jaký to bude mít dopad ve skutečnosti, ukáže až praxe. Stále zde totiž platí, že vymahatelnost peněžité náhrady je mnohem snadnější, než vymahatelnost naturální náhrady. Ohledně nemajetkové újmy i nadále platí, že se kompenzuje přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, a to buď tehdy, není-li náhrada majetkové újmy vůbec možná, anebo tehdy, odporovalo-li by přiznání poškozenému náhrady jen majetkové újmy obecně uznávaným zásadám spravedlnosti.

Asi největší navrhovanou změnou je zrušení příloh vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Nový občanský zákoník jednoznačně upustil od tabulek a položek a dává soudům volnou ruku při určení nároku na bolestné, ztížení společenského uplatnění včetně jednorázového odškodnění za škodu usmrcením, přičemž soud by měl též přihlížet k zásadě slušnosti. Nový návrh si od toho

slibuje, že se zjednoduší rozhodování soudů, soudy již nebudou vázány tabulkami a budou každý jednotlivý případ hodnotit samostatně s ohledem na zásadu spravedlnosti a povahu případu. Prosazení této změny podle mého názoru povede jednoznačně k oslabení pozice poškozených, k vytváření rozdílu v odškodnění a vůbec k chaosu jak na straně povinných smluvních subjektů, tak na straně poškozených. O bezradnosti některých soudů ani nemluvě. V případě, že poškozený uplatní nárok na bolestné či ztížení společenského uplatnění mimosoudně buď u škůdce či u povinné smluvní pojišťovny, jaké parametry se budou užívat k ohodnocení těchto nároků? Pokud se dává volná ruka soudu, skončí tedy naprosto všechny uplatňované nároky u soudu či snad volnou rukou budou disponovat i pojišťovny? To snad ne! A co se bude považovat za zásadu slušnosti? Vždyť se jedná o relevantní zásadu, kterou si bude vykládat každý po svém, a jen těžko nalezneme dva totožné názory. Absolutně za sebe nesouhlasím s tím, aby soudy rozhodovaly o výši nároku na bolestné či jednorázové odškodnění pro pozůstalé. V praxi to dopadne tak, že soud v Lounech bude považovat za dostačující bolestné v případě mnohočetné uzavřené fraktury nohy částku 20.000,- Kč, za to soud v Praze bude přesvědčen o trojnásobku této částky. Jak ale k tomu přijdou poškození? Tato změna s sebou přinese nepřehlednost, neúměrnost a nespravedlnost přiznaných nároků. Důvod, pro který se navrhovaná úprava zbavuje jednoznačně daných položek pro odškodnění, je, že toto odškodnění neodpovídá evropským standardům a především se klade důraz na ochranu zdraví a lidského života. Vždyť zdraví je jeden ze zásadních faktorů ovlivňujících kvalitu lidského života a patří mezi absolutní práva a hodnoty. Pokud tedy zákonodárci dospěli k názoru, který u poškozených převládá již několik let, tedy k potřebě přiměřeně zvýšit odškodnění za škodu na zdraví, pak necht' je příloha vyhlášky č. 440/2001 Sb. aktualizována a hodnota přiznaného bodu zvýšena, namísto úplného vypuštění tabulek a sazebníků. S tzv. volnou rukou soudu a zásadou slušnosti je spojeno i přiznání odškodnění za usmrcení osoby blízké. Soudy budou v řízení zjišťovat vztahy v rodině, nakolik byly silné, jak často se příbuzní stýkali či zda byli manželé v rozvodovém řízení. Nyní náleží každé blízké osobě částka uvedená v ustanovení § 444 odst. 3 Občanského zákoníku bez ohledu na poměry v rodině. Podle nové úpravy se veškeré negativní okolnosti ve vztahu k zemřelému budou odrážet v odškodnění, které mu soud přizná. Dojde tak k rozdílu ve výši odškodnění ve vztahu k délce, po kterou spolu manželé žili či v případě, kdy dítě vyrůstá v dětském domově. Ano, je sice

zvláštní a do jisté míry i nespravedlivé, aby manželka, která se zemřelým manželem nežila ve společné domácnosti přes pět let, dostala stejné odškodnění, jako manželka, pro kterou byl zemřelý manžel životním partnerem. Na druhou stranu se dokazování před soudem stane velice ponižujícím při prokazování rodinných poměrů. Navíc nebude ani jasné, jakou částku by měli pozůstalí uplatňovat v řízení před soudem v případě, kdy smluvní pojišťovna odmítne odškodnění plnit, popřípadě ho neúměrně zkrátí. Opět budeme muset počkat na judikaturu a několik let žít v nejistotě. Má to tedy smysl?

Nejpozitivnější změnu spatřuji v ustanovení § 2902 ve věci nákladů spojených s péčí o zdraví, tady úprava přináší jednoznačné zakotvení nároku účelně vynaložených nákladů spojených s péčí o zdraví poškozeného tomu, kdo je vynaložil. Nárok na péči o osobu blízkou se tak stává srovnatelným nárokem jako je třeba nárok na bolestné či ztráta na výdělků a o jeho důležitosti, potřebě a účelnosti tak není pochyb. S účinností tohoto zákona tak dojde ke zmatku v aplikaci tohoto ustanovení ve vztahu k posledním dvěma judikátům Nejvyššího soudu ČR, a to sp. zn.: 25 Cdo 2365/2008 a 25 Cdo 2456/2008.

U nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s pohřbem nově nyní bude možno přihlídnout i ke zvyklostem a okolnostem jednotlivého případu. Docela by mě zajímalo, jak se bude tato úprava aplikovat v praxi, neboť náklady s pohřbem jsou závislé na náboženských či jiných menšinových tradicích a zvyklostech. Vždyť připomeňme si třeba bohatě zorganizovaný pohřeb zavražděného Václava Kočky ml. Pokud by se tedy v tomto případě nehradily jen účelně vynaložené náklady, ale též by se přihlíželo k okolnosti případu, kdy byl zavražděn otec a bratr početné rodiny, jejíž romský původ je spojován s řadou tradic a zvyků, pak by se odsouzený Ing. Bohumil Ďuričko taky nemusel vůbec doplatit.

Ve vztahu ke ztrátě na výdělků bude zajímavá aplikace ustanovení § 2907, který říká: „Konal-li poškozený bezplatně práce pro jiného v jeho domácnosti nebo závodu, nahradí škůdce této jiné osobě peněžitým důchodem, oč přišla.“ Docela si dovedu představit, jak moc bude toto ustanovení zneužíváno.

Jak jsem již výše uvedla, nový občanský zákoník je plný změn v otázce náhrady škody. Souhrnně si ale dovolím konstatovat, že většina změn se poškozených dotkne negativním způsobem. Samotné zrušení sazebníků a položek při určení bodového hodnocení za bolest či ztížení společenského uplatnění považuji přímo za tristní. Pevně

věřím, že zákonodárci a samotný autor Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš vyslyší kritiku nejen od lidí, ale především od advokátů, kteří se náhradou škody zabývají a mohou si představit, jaké důsledky by to v praxi přineslo. Je chvályhodný názor, že současné poskytované odškodnění není srovnatelné se zeměmi západní Evropy a především není adekvátní, ale adekvátnost a přiměřenost nedocílíme tím, že tíhu rozhodování a určování výše přeneseme na soudy. To je krokem zpět, a dovoluji si říci, že do doby účinnosti vyhlášky č. 32/1965 Sb., kdy 1 bod odpovídal 30,- Kč.

7. Evropská úprava odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

Již v roce 1971 vyslovalo souhlas tehdejší Federální shromáždění Československé socialistické republiky a podepsalo dne 4. 5. 1971 Úmluvu o právu použitelném pro dopravní nehody. Úmluva byla uzavřena na Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém a přinesla řadu pozitivních úprav. Úmluva se vztahovala pro občanskoprávní mimosmluvní odpovědnost z dopravních nehod, přičemž za nehodu byla považována dopravní nehoda, na níž se podílí jedno nebo více vozidel bez ohledu, zda jsou poháněna motorem či nikoli, a jež souvisí s dopravou na veřejných silnicích, na pozemcích přístupných veřejnosti nebo na soukromých pozemcích, na něž mají právo přístupu určité osoby.³¹ Jak je patrné, evropská úprava pamatovala i na dopravní prostředky, které nejsou poháněny motorem. Čeští zákonodárci potřebu této úpravy vyslyšeli až v návrhu nového občanského zákoníku. Za rozhodné právo se tedy považovaly vnitřní předpisy státu, na jehož území k dopravní nehodě došlo. Na tu dobu, kdy došlo k přijetí této Úmluvy, považují čl. 9 za revoluční, který zakládá právo poškozené osoby žalovat přímo pojistitele odpovědné osoby, avšak jestliže jim toto právo náleží podle práva rozhodného. V českém právním řádu se tato možnost objevila až několik desítek let po přijetí této Úmluvy a bezesporu se jedná o pozitivní úpravu, která tzv. dobytost nároku poškozeného posiluje. O rok později, tedy dne 24. 4. 1972 přijala rada Evropského hospodářského společenství Směrnici o

---

³¹ čl. 1 Úmluvy o právu použitelném pro dopravní nehody ze dne 4. 5. 1971

sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, č. 72/166/EHS, nebo-li „první motorovou směrnicí“, která si kladla za cíl, aby si občané signatářských států uvědomili skutečnost společného trhu a pro tento účel učinili opatření a vytvořili podmínky, které se budou vztahovat na všechna vozidla v signatářských státech včetně vydání a kontroly zelených karet vozidel. Touto směrnicí se tak zavedla tzv. zelená karta vozidla, což je mezinárodní osvědčení o pojištění vozidla. Zelená karta zajišťovala včasné vypořádání nároků v zemi poškozeného, i když škůdce pocházel z jiné evropské země. Především se apelovalo na to, aby občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel byla kryta pojištěním, přičemž směrnice specifikovala, jaké nároky pro poškozené z pojištění musí plynout. Jednalo se především o věcnou škodu a škodu na zdraví. Směrnice též apelovala na spolupráci v rámci národních kanceláří pojistitelů v případě, že došlo k dopravní nehodě. Tzv. „druhá motorová směrnice“ byla přijata radou Evropského hospodářského společenství, č. 84/5/EHS dne 30. 12. 1983 a stanovila minimální pojistné limity. Dále zakotvila možnost neposkytnout žádnou věcnou, ale ani žádnou škodu na zdraví poškozenému, který dobrovolně nasedl do vozidla, o kterém věděl, že nemá sjednané pojištění. Postavení rodinných příslušníků pojištěného se posílilo, neboť i těmto osobám se přiznalo právo na náhradu škody na zdraví. „Třetí motorová směrnice“ č. 90/232/EHS ze dne 14. 5. 1990 zakotvila pro členské státy přijmout opatření, aby poškozený po dopravní nehodě mohl zjistit co nejdříve jméno povinné smluvní pojišťovny, která je povinna k plnění vzniklé škody a dále právo pro chodce, cyklisty a další nemotorizované uživatele pozemních komunikací domáhat se svých nároků v případě účasti na dopravní nehodě. Dlouho očekávaná tzv. „čtvrtá motorová směrnice“ č. 2000/26/ES Evropského parlamentu a rady na sebe nenechala dlouho čekat a byla přijata dne 16. 5. 2000. Zakotvila institut škodního zástupce, aby bylo možné zajistit poškozenému, který utrpěl zranění nebo věcnou škodu v souvislosti s dopravní nehodou, odpovídající zacházení bez ohledu na to, kde ve Společenství k nehodě došlo. Poškozeným vznikl nárok požadovat odškodnění ve svých členských zemích bydliště na škodním zástupci jmenovaném pro území členského státu poškozeného pojišťovnou, která uzavřela s osobou, která za škodu odpovídá, příslušnou pojistnou smlouvu. Nutno podotknout, že pojišťovny mají povinnost jmenovat svého škodního zástupce

v ostatních členských státech. Takové řešení umožňuje vyřídit škody vzniklé poškozeným mimo území členských států jejich bydliště, a to postupy, které jsou jim známy. Jedná se poměrně o efektivní způsob řešení škodní události. Škodní zástupci by měli mít dostatečnou pravomoc k zastupování pojišťoven vůči poškozeným a rovněž zastupovat pojišťovny před třetími osobami, zejména před státními orgány daného státu nebo před soudy. Kromě zavedení institutu škodního zástupce došlo i k navýšení limitů pojistného plnění. A konečně tzv. „pátá motorová směrnice“ č. 2005/14/ES byla přijata na půdě Evropského parlamentu dne 11. 5. 2005 a přinesla opětovné navýšení limitů pojistného plnění. Potřeba aktualizovat pojistné limity koresponduje se zlepšením systémem v oblasti pojištění motorových vozidel. Navíc Evropský parlament rozhodl, že každých pět let po vstupu této směrnice v platnost se limity pojistného plnění přezkoumají v souladu s Evropským indexem spotřebitelských cen a limity se automaticky upraví.

V oblasti náhrady škody a uplatňování nároků na základě tzv. zelené karty je nesporně důležitým rozhodnutím rozsudek Soudního dvora ve věci C - 463/06. V této věci se Jack Odenbreit, který má bydliště v Německu, stal obětí silniční dopravní nehody, k níž došlo v Nizozemsku. U soudu místa svého bydliště podal přímou žalobu proti pojišťovně viníka nehody, společnosti FBTO Schadeverzekeringen N.V. Německý soud se však prohlásil za místně nepřislušný k rozhodování sporu mezi J. Odenbreitem a pojistitelem se sídlem v Nizozemsku, a proto žalobu odmítl jako nepřípustnou. Proti rozhodnutí odvolacího soudu ve prospěch oběti nehody podal pojistitel kasační opravný prostředek ke Spolkovému soudnímu dvoru, který předložil Evropskému Soudnímu dvoru otázku, zda nařízení Společenství o soudní příslušnosti umožňuje poškozenému podat u soudu místa svého bydliště přímou žalobu proti pojistiteli. Soudní dvůr na tuto otázku odpověděl kladně a uvedené nařízení vyložil tak, že osobám, které se staly obětí silniční nehody, přiznává právo podat žalobu proti pojistiteli před soudem místa jejich bydliště.³² Je nezbytně nutné, aby se ochrana poškozených, kteří jsou považováni za slabší stranu v řízení před soudem, posílila, byť i tím, že mohou podat žalobu přímo proti pojistiteli u svého domovského soudu. Předpokladem je, že pojistitel musí mít sídlo v některém členském státě a vnitrostátní právo musí připouštět přímou žalobu.

---

³² www.eur-lex.europa.eu

Zdraví je jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících kvalitu lidského života a patří mezi absolutní práva a hodnoty. V tomto směru si dovoluji konstatovat, že především západní evropské soudy tyto absolutní práva a hodnoty naprosto respektují. Současně ale musím uvést, že v rámci Evropské unie existují markantní rozdíly v poskytovaných plněních poškozeným. Především v západních zemích se při určování výše škody hledí zejména na práva na důstojnost a práva na soukromí včetně práva vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními a rozvíjet tak svou osobnost. Zejména nároky na ztížení společenského uplatnění dosahují takových částek, o kterých se nám ani nezdá. V evropské právní kultuře se především uplatňuje princip proporcionality s tím, že se posuzuje prokazatelně nepříznivý zdravotní stav poškozeného před dopravní nehodou a po ní a pak dále omezení, která jsou s tímto stavem spojena. V západních zemích se případ mimořádného zřetele aplikuje i na poškozené, kteří nejsou vrcholovými sportovci ani národními umělci a odškodnění má zaručit důstojné prožití života, které je spojeno s řadou omezení. Pevně věřím, že rozhodovací praxe českých soudů se dříve či později přiblíží k té evropské a že soudci budou rozhodovat o výši odškodnění nikoli podle svého úsudku, ale podle potřeb poškozeného s přihlédnutím na zajištění důstojného života.

Závěr

Otázka náhrady škody z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku není vůbec jednoduchá. Jedná se o složitě provázaný komplex nároků, k jejichž správnému výpočtu či určení je zapotřebí dlouholetá praxe. Jedná se o oblast práva, která je svou povahou nesmírně zajímavá. Navíc je to práce velice vděčná, pokud jako advokát pomůžu poškozenému, který má dost starostí sám se sebou a se svým zdravotním stavem, než aby se dohadoval se škůdcem či pojistitelem.

V poslední době, ač je to nepochopitelné, dochází ke zhoršení postavení poškozených. Je to k nevíře, finanční krize dopadla i do sféry odškodňování a pojistitelé obrací každou korunu nejméně třikrát, aby náhodou neplnili poškozeným více, než je nezbytně nutné. Přičemž postup pojistitelů je pro mne nepochopitelný, neboť poplatky za povinné ručení rostou rok od roku, avšak zákonné limity, do jaké výše je pojistitel povinen nahradit škodu, zůstávají stejné. V dnešní době se více často setkáváme ze strany pojistitele s námitkou spoluzavinění, kdy se utrácují nemalé finanční obnosy na vypracování znaleckých posudků, řízení u soudu se protahuje a v těch nejhorších případech jsou dokonce poškození sledováni nájemnými detektivy, kteří se snaží zachytit poškozeného v okamžiku, který podle nich nekoresponduje se zdravotním stavem poškozeného. Z mého pohledu se jedná o hyenismus první kategorie. Osobně nepochopím, jak se někdo může k takovým krokům svolit. Vždyť se jedná o poškozeného, který si vytrpěl dost na nemocničním lůžku a se svými následky se musí vypořádávat do konce svého života. Není se tedy čemu divit, že těmto lidem bychom měli jejich nároky přát, nikoli závidět.

JUDr. Petr Vojtek se v publikaci Soudní rozhledy v rámci tématu o aktuálních otázkách judikatury ve věci náhrady škody vyslovil, že by nemělo docházet k diferenciaci mezi škůdci, tedy nemělo by docházet k tomu, že za týž následek bude smluvní pojišťovna povinna uhradit vyšší částku na odškodnění, než fyzická osoba s průměrným příjmem. Do určité míry spatřuji spravedlivost této myšlenky, na druhou stranu vidím v tomto názoru neštěstí a další útrapy pro poškozené. Je zapotřebí si uvědomit, že fyzická osoba s průměrným příjmem má omezené možnosti jak zvýšit své majetkové poměry a uložení povinnosti uhradit třeba 6.000.000,- Kč jako náhradu za ztížení společenského uplatnění by bylo pro škůdce likvidační. Za to poměry smluvní

pojišťovny jsou rok od roku lepší, neboť statisticky výše pojistného úměrně roste, neboť je zapotřebí, aby byly naplněny pojistné limity. Názor člena odškodňovacího senátu Nejvyššího soudu respektuji, avšak se s ním neztotožňuji.

Pevně věřím, že jednoho krásného dne budou nároky poškozených odpovídat evropským standardům a že rozdíly nebudou takové. Vždyť limity pro odškodňování odpovídají evropských směrnicím, proč tedy nemohou i jednotlivé nároky. Podle statistiky jsou se svými nároky daleko před námi především Britové, Francouzi, Němci či dokonce Chorvaté. Naopak hůře jsou na tom poškození na Slovensku. Je nemožné, aby v celé unii platila stejná právní úprava, je ale reálné, aby se propast v rozdílech jednotlivých nároků o dost zmenšila.

Přehled použité literatury

Publikace:

1. Švestka, J. – Dvořák, J.: *Občanské právo hmotné*, Svazek I až III. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
2. Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol.: *Občanský zákoník I.*, Komentář, 1. vydání, Praha, C.H.Beck, 2008
3. Bělina, M. a kol.: *Zákoník práce, Komentář*, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2008
4. Mikyska, M.: *Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání*, 4. vydání, Anag, Olomouc 2010
5. Šubrt, B.: *Průměrný výdělek a další obsluha mzdy a platu*, 1. vydání, Anag, Olomouc 2004
6. Mikyska, M., Hrnčíř, E.: *Stanovení bodového hodnocení za ztížení společenského uplatnění od 1. ledna 2002*, Pracovní lékařství, 2002

Výzkumné zprávy:

1. Mikyska, M.: *Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu k výši náhrady za ztížení společenského uplatnění*, Soudní rozhledy, roč. 12, 3/ 2006
2. Vojtek, P.: *K aktuálním otázkám judikatury*, Soudní rozhledy, roč. 13, 8/2007
3. Moravec, Z.: *Odškodňování nemocí z povolání*, Bulletin zdravotnictví, 2008
4. Eliáš, K.: *Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II*, Právní rádce, 1/2008
5. Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku

Právní předpisy:

1. Ústava České republiky, zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
2. Listina základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
3. Občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů
4. Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů

5. Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla č. 168/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon o pojistné smlouvě č. 37/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů
7. Zákoník práce, zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů
10. Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
11. Vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění č. 440/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů
12. Návrh nového občanského zákoníku

Mezinárodní úmluvy:

1. Úmluva o právu použitelném pro dopravní nehody, č. 130/1976 Sb.
2. Směrnice rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, č. 72/166/EHS
3. Druhá směrnice rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, č. 84/5/EHS
4. Třetí směrnice rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, č. 90/232/EHS
5. Čtvrtá směrnice Evropského parlamentu a rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, č. 2000/26/ES
6. Směrnice Evropského parlamentu a rady o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, č. 2005/14/ES

Judikatura:

1. II. ÚS 2432/08
2. III. ÚS 350/03
3. R 29/1979
4. R 55/1971
5. R 27/1977
6. R 22/1977
7. R 38/1975
8. R 9/1986
9. R 54/1962
10. R 64/1972
11. R 3/1983
12. 3 Cz 49/71
13. 1 Cz 10/72
14. 3 Cz 49/71
15. 25 Cdo 2370/2007
16. 25 Cdo 2258/2008-123
17. 25 Cdo 333/2005
18. 21 Cdo 244/2007
19. 21 Cdo 2877/2004
20. 25 Cdo 847/2004
21. 21 Cdo 424/2003
22. 25 Cdo 682/2005
23. 25 Cdo 2127/2006
24. 25 Cdo 2365/2008
25. 25 Cdo 2088/2005
26. 25 Cdo 818/2004
27. 25 Cdo 1694/2007
28. 25 Cdo 1920/99
29. 21 Cdo 3460/2006
30. 25 Cdo 1354/2010

- 31. 21 Cdo 5141/2007
- 32. 25 Cdo 2365/2008
- 33. 25 Cdo 2885/1999
- 34. 25 Cdo 347/2000
- 35. 25 Cdo 1629/2000
- 36. 25 Cdo 567/2007
- 37. 25 Cdo 3911/2007
- 38. C - 463/06

Internetové stránky:

- 1. www.wikipedia.cz
- 2. www.nsoud.cz
- 3. www.judikatura.cz
- 4. www.justice.cz
- 5. www.lex-europa.eu

DAMAGES ARISING OUT OF LIABILITY FOR DAMAGE CAUSED BY OPERATOR OF MOTOR VEHICLE

The title of my thesis is Damages arising out of liability for damage caused by operation of motor vehicle. The target of my thesis is to reveal all possible claims that injured person can ask for. Everyone could participate at traffic accident and be injured. In this case it's necessary to know what kind of claims injured person has. Because we are talking about special liability, the responsible person can't relieve himself from liability. According to European law and of course to Czech law, each operator of vehicle has obligation to insure his vehicle. This obligation is constituted in act no. 168/1999 Coll. Injured person has many claims. In the case of bodily harm he can claim reparation money and after that diminishing of social position. These claims could be reasonably increased, but only by court. The traffic accident could be sometimes fatal. Surviving relatives are entitled to ask for lumpsum compensation. While the injured person is on sick days, he can claim loss of earnings. And of course in the case of property damaged it's possible to ask for material damage. Very positive change was passing all 5 Council directives on the approximation of the laws of the Member States relating to insurance against civil liability in respect of the use of motor vehicles, because now injured person can ask for claims directly at insurance company, which is much easier and the second thing is that it has been stated limit for bodily harm claim and material damage arising out of compulsory insurance.

Asking for claims is not easy, the person should know what claims should be asked for in each separate case. Helping injured people is thankful work, because while being in hospital, person cares about completely something else than what kind of claims he is entitled to ask.

Abstrakt

Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku je odpovědností objektivní, nezáleží tedy na zavinění. Tato zvláštní odpovědnost v běžném životě vzniká nejčastěji při dopravních nehodách. Pokud se poškozený na vzniku škody podílel, pak je jeho nárok na náhradu škody poměrně krácen. V případě škody na zdraví vzniká poškozenému nárok na náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění. Dalšími nároky jsou věcná škoda, odškodnění za usmrcení, ztráta na výdělků a náklady spojené s léčením. Problematika náhrady škody je velice složitá, proto by se poškození měli obracet na kvalifikované zástupce, kteří se o jejich nároky postarají.

Abstract

Liability for damage caused by operation of motor vehicle is an objective liability and culpability is not necessary. This specific liability originates in real life usually while car accident. In the case that the injured person involved in the accident, his claim for damages is shorten. In the case of bodily harm he can claim reparation money and after that diminishing of social position. Other claims are material damage, lumpsum compensation, loss of earning and treatment costs. Issue of damages is very difficult, so injured people should ask for help competent resrepresentative, who takes care of their claims.

Klíčová slova: liability, damages, bodily harm, diminishing of social position, material damage, loss of earnings, odpovědnost, náhrada škody, škoda na zdraví, ztížení společenského uplatnění věcná škoda, ztráta na výdělku